

agencija za energijo RS

Poročilo

o delu Agencije za energije RS in
stanju na področju energetike v letu

2002

Minister

mag. **Janez Kopač**,

Ministrstvo za okolje, prostor in energijo

V Republiki Sloveniji smo že naredili prve korake v razmerah odprtega trga z električno energijo. Ugotovimo lahko, da je regulatorni okvir sprejet. Agencija za energijo RS je določila cene za uporabo omrežij, s katerimi so se podjetjem za prenos in distribucijo električne energije prihodki stabilizirali. Pričakujemo, da se bodo ti prihodki odrazili v investicijah, ki bodo povečale zanesljivost in kakovost oskrbe z električno energijo. Vlada je dvig kakovosti in zanesljivosti oskrbe z električno energijo kot dolgoročni cilj že začrtala v Uredbi o določitvi splošnih pogojev za dobavo in odjem električne energije, od Agencije za energijo RS pa pričakujemo, da bo ta cilj podprla z izvajanjem mehanizma ugotavljanja upravičenosti stroškov pri podjetjih za distribucijo in prenos električne energije.

Med prebiranju drugega letnega poročila Agencije za energijo RS, ki bralcu omogoča podatkovni pregled stanja na področju energetike in mu predstavi delo agencije v letu 2002, se srečujemo tudi z novo direktivo Evropske unije, katere vsebino bomo vpeljali v slovenski pravni red. S tem v zvezi je za agencijo pomembna novost, ki lahko pomembno razširi njene naloge in pristojnosti. Ob tej priložnosti bi želel poudariti, da lahko agencija le s svojimi dejanji, strokovnostjo in zavzetim delom dokaže svojo usposobljenost za kakovostno uresničevanje dodatnih nalog.

To priložnost želim izrabiti tudi kot poziv za razmislek v povezavi z odmevnimi dogodki v preteklem času, ko so se pokazale slabe strani preveč tržnega pristopa in preveč golega ekonomskega pristopa k trgu z električno energijo. Da bi se izognili slabim tujim izkušnjam, moramo vsak na svojem področju storiti korak v smeri trajnega zagotavljanja zanesljive in kakovostne oskrbe z energijo. Na ministrstvu za okolje, prostor in energijo smo pripravili Nacionalni energetskega program, v katerem smo predstavili svoje poglede na to, kako lahko dolgoročno zagotavljamo kakovostno in zanesljivo oskrbo z energijo.

Direktor
prof. dr. **Jože Koprivnikar**,
Agencija za energijo RS

Tudi tokrat smo v eni publikaciji združili dve poročili – poročilo o stanju na področju energetike in poročilo o delu Agencije za energijo Republike Slovenije v letu 2002. Slednje predstavlja drugo leto delovanja slovenskega regulatorja trga z električno energijo in zemeljskim plinom. To leto sicer ni bilo tako odmevno kot leto 2001, ki smo ga na začetku odpiranja trga z električno energijo poimenovali celo zgodovinsko, strokovno gledano pa je bilo izredno pomembno.

Med najpomembnejše naloge agencije v letu 2002 je sodila priprava metodologije za ekonomsko reguliranje javnih podjetij prenosa in distribucije. Cenik za uporabo elektroenergetskih omrežij temelji na triletnem regulativnem obdobju in zagotavlja uravnoteženo razvijanje elektroenergetskih omrežij.

Med pripravo metodologije in cenika smo imeli ves čas v mislih tudi našo temeljno skupno nalogo – kakovostno in zanesljivo oskrbo z električno energijo. Te seveda ne bomo mogli zagotavljati samo z dovolj zmogljivim in sodobnim distribucijskim omrežjem, pač pa tudi z novimi proizvodnimi zmogljivostmi. V Sloveniji se čedalje bolj prizadevamo za večjo izrabo obnovljivih virov energije in nove proizvodne zmogljivosti, brez katerih v prihodnje ne bo mogoče zadovoljevati potreb po električni energiji, kar so pokazala že nekatera gibanja in dogajanja v letu 2002.

Agencija je sodelovala tudi pri razvoju in implementaciji drugih mehanizmov za delovanje trga, tako da je pripravljala strokovna mnenja in sodelovala pri sprejemanju različnih podzakonskih aktov. Odpiranje trga v Sloveniji je v letu 2002 omogočilo upravičnim odjemalcem, da so izbrali svojega dobavitelja električne energije, vendar te možnosti ni izkoristilo toliko upravičenih odjemalcev, kot se je pričakovalo. Odgovori na vprašanje, zakaj je bilo tako, bodo verjetno pomagali usmerjati delovanje in prizadevanja agencije.

V letu, ki je za nami, smo največji del svojih aktivnosti namenili električni energiji, vendar pa smo tudi na področju zemeljskega plina naredili pomemben korak, ki je omogočil udejanjanje prve faze odpiranja trga z zemeljskim plinom na začetku leta 2003.

Pri svojem delu smo upoštevali splošna načela regulacije, ki jih uporablja Svet evropskih regulatorjev CEER, in se vključevali v mednarodna združenja s področja energetike. Svoje naloge smo izvajali z željo, da bi bili ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo postavljeni dobri temelji za naše povezovanje v skupni energetske trg.

Pri uresničevanju svojega poslanstva smo si tudi v letu 2002 pri sprejemanju pomembnejših odločitev prizadevali za čim tesnejše in konstruktivno sodelovanje s predstavniki strokovne javnosti. Prepričan sem, da je prav upoštevanje različnih pogledov omogočilo pripravo dobrih dokumentov. Za sodelovanje in trud se vsem udeleženiim toplo zahvaljujem. V minulem letu smo bili veseli tudi številnih pohvalnih ocen našega delovanja – od udeležencev naših seminarjev pa do predstavnikov ustanov, ki spremljajo delovanje evropskih regulatorjev. Obseg in zahtevnost naših nalog še naraščata; zavedajoč se tega se zaposleni na Agenciji za energijo RS skrbno pripravljamo na nove izzive.

Vsebina

1		UVOD	11
	1.1	Osnovni podatki za leto 2002	13
2		TRG Z ELEKTRIČNO ENERGIJO	17
	2.1	Elektroenergetski sistem	17
	2.1.1	Proizvodnja električne energije	18
	2.1.1.1	Kvalificirana proizvodnja električne energije	19
	2.1.2	Prenos električne energije	20
	2.1.3	Distribucija električne energije	22
	2.1.4	Viri električne energije in poraba	23
	2.2	Poslovanje podjetij elektrogospodarstva in premogovništva	27
	2.2.1	Podjetja elektrogospodarstva	27
	2.2.2	Podjetja premogovništva	28
	2.2.3	Lastniška struktura podjetij elektrogospodarstva in premogovništva	29
	2.3	Regulirane dejavnosti v elektroenergetskem sistemu	30
	2.3.1	Obvezne republiške gospodarske javne službe	30
	2.3.2	Omrežnina	31
	2.3.3	Dostop do omrežja	32
	2.3.4	Rezultati poslovanja reguliranih podjetij za prenos in distribucijo električne energije	32
	2.3.4.1	Investicijska vlaganja podjetij za prenos in distribucijo električne energije	33
	2.3.5	Poslovanje organizatorja trga	34
	2.4	Trgovanje z električno energijo	34
	2.4.1	Trgovanje distribucijskih podjetij	34
	2.4.2	Trgovanje drugih udeležencev	35
	2.4.3	Trgovanje na organiziranem trgu	36
	2.4.4	Čezmejno trgovanje z električno energijo	39
	2.4.4.1	Priprave na popolno odprtje trga z električno energijo v letu 2003	40
	2.4.5	Cene električne energije v letu 2002	41
	2.4.5.1	Cene električne energije za tarifne odjemalce	42
	2.4.5.2	Cena električne energije za upravičene odjemalce	43
	2.5	Mednarodni trg z električno energijo	44
	2.5.1	Značilnosti trgov z električno energijo v državah Evropske unije	44
	2.5.2	Težave in ovire pri odpiranju trgov	45
	2.5.3	Učinki odpiranja trgov z električno energijo v EU	45
	2.5.3.1	Cene električne energije	45
	2.5.3.2	Zamenjave dobavitelja	47
	2.5.4	Cene za uporabo omrežij	47
	2.5.5	Čezmejno trgovanje med državami članicami	48
	2.6	Povzetek	49
3		TRG Z ZEMELJSKIM PLINOM	51
	3.1	Priprave na odpiranje trga z zemeljskim plinom	51
	3.1.1	Proces odpiranja trga	51
	3.1.2	Tarifni sistem za prenosno omrežje	52
	3.2	Oskrba z zemeljskim plinom v letu 2002	53
	3.2.1	Način dobave zemeljskega plina	53
	3.2.2	Prenosno plinovodno omrežje	53
	3.2.3	Zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom	55
	3.2.4	Poraba zemeljskega plina v Sloveniji	55

3.2.5	Cene zemeljskega plina	56
3.2.6	Distribucija zemeljskega plina	56
3.2.7	Licence	57
3.3	Mednarodni trg z zemeljskim plinom in EU	58
3.3.1	Stopnja odprtosti trgov	58
3.3.2	Učinki odprtja trgov z zemeljskim plinom v EU	59
3.3.2.1	Cene zemeljskega plina	59
3.3.2.2	Cene za uporabo plinovodnih omrežij	59
3.3.2.3	Zamenjava dobavitelja in dostop do plinovodnega omrežja	59
3.3.2.4	Struktura trga in čezmejno trgovanje	60
3.4	Povzetek	61
4	POSLOVNO POROČILO O DELOVANJU AGENCIJE ZA ENERGIJO RS V LETU 2002	63
4.1	Uvod	63
4.1.1	Energetski trg in vloga regulatorja	63
4.1.2	Pristojnosti in naloge Agencije za energijo RS	64
4.2	Cene za uporabo elektroenergetskih omrežij	65
4.2.1	Uvod	65
4.2.2	Omrežnina za prenosno in distribucijsko omrežje	67
4.2.2.1	Metodologija	67
4.2.2.2	Izračun potrebnega prihodka	68
4.2.2.3	Investicije	70
4.2.2.4	Izravnani prihodek	70
4.2.2.5	Količinska napoved porabe električne energije	71
4.2.2.6	Cene omrežnine	71
4.2.2.7	Korekcijski faktorji	71
4.2.2.8	Sprotno spremljanje reguliranih dejavnosti	71
4.2.3	Deleži in dodatki	72
4.2.3.1	Delež za sistemske storitve	72
4.2.3.2	Delež za delovanje Agencije za energijo RS	72
4.2.3.3	Dodatek za prednostno dispečiranje	72
4.2.3.4	Dodatek za evidentiranje pogodb na organiziranem trgu	72
4.2.4	Obračunavanje cen za uporabo omrežij pri odjemalcih, ki so priključeni na visoko napetost	73
4.2.5	Cene za uporabo omrežij pri čezmejnem trgovanju	73
4.2.6	Kakovost napajanja z električno energijo in standardizacija	74
4.2.6.1	Kakovost napajanja	74
4.2.6.2	Standardizacija	74
4.2.7	Izdajanje podzakonskih predpisov	75
4.2.7.1	Pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov	75
4.2.7.2	Drugi podzakonski akti in predpisi	75
4.2.8	Seminar Smernice za oblikovanje cen za uporabo elektroenergetskih omrežij	76
4.3	Aktivnosti agencije na področju trga z zemeljskim plinom	77
4.3.1	Priprave na odpiranje trga z zemeljskim plinom	77
4.3.2	Seminar Odpiranje trga z zemeljskim plinom v Sloveniji	77
4.4	Reševanje sporov	78

4.4.1	Reševanje sporov v skladu z določili Energetskega zakona	78
4.4.2	Alternativno reševanje sporov	78
4.5	Licence za opravljanje energetske dejavnosti	79
4.6	Nadzor energetskega trga	80
4.6.1	Trg z električno energijo	80
4.6.2	Trg z zemeljskim plinom	81
4.6.3	Ukrepi energetske politike	81
4.6.4	Druge naloge, povezane z nadzorom trga	81
4.6.4.1	Makroekonomski učinki ukrepov na trgu z elektriko	81
4.6.4.2	Zakroženi gospodarski kompleksi	81
4.6.5	Sodelovanje z drugimi institucijami	82
4.6.6	Sodelovanje z regulativnimi organi v tujini	82
4.7	Organizacija in skupne zadeve	83
4.7.1	Strokovna podpora izvajanju nalog	83
4.7.1.1	Strokovni projekti za podporo izvajanju nalog in delovanju agencije	83
4.7.1.1.1	Študija primerljivosti stroškov za izvajanje dejavnosti in cen za uporabo distribucijskih omrežij	83
4.7.1.1.2	Študija primerljivosti stroškov za izvajanje dejavnosti in cen za uporabo prenosnih omrežij	83
4.7.1.1.3	Večkriterialna študija učinkov regulacije cen na podjetniški ravni	84
4.7.1.1.4	Makroekonomski učinki sprememb cen za uporabo omrežij	84
4.7.1.1.5	Izdelava računalniškega orodja za analizo obratovanja EES	84
4.7.1.1.6	Primerjalna študija o kakovosti električne energije na ravni EU	85
4.7.1.1.7	Primerjalna študija o cenah in obsegu sistemskih storitev	85
4.7.1.1.8	Nadzor nad delovanjem trga z električno energijo	86
4.7.1.1.9	Celovit informacijski sistem Agencije za energijo RS	86
4.7.1.2	Drugi projekti	86
4.7.1.2.1	Analiza kakovosti električne energije v tržnem okolju	86
4.7.1.3	Projekti iz programa Phare	86
4.7.1.4	Strokovno izobraževanje zaposlenih	87
4.7.2	Skupne zadeve	88
4.7.2.1	Kadri	88
4.7.2.2	Informacijski sistem	88
4.7.2.3	Interna knjižnica	88
4.7.3	Odnosi z javnostmi	89
4.7.3.1	Splošna javnost	89
4.7.3.2	Strokovna javnost	89
4.7.4	Poročila in načrti	90
4.7.4.1	Poročilo o delu in finančno poročilo	90
4.7.4.2	Poročilo o delu Agencije za energijo RS in stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2001	90
4.7.4.3	Načrt dela in finančni načrt	90
4.8	Povzetek	91

1 UVOD

Zanesljivost dobave, 66-odstotna stopnja odprtosti trga z električno energijo in tudi cenovni učinki, predvsem postopno spreminjanje cen, kažejo, da smo na področju električne energije na pravi poti, čeprav se v procesu sproščanja in odpiranja energetskega trga tudi v Sloveniji srečujemo s številnimi težavami in ovirami.

Leto 2002 je bilo drugo leto odpiranja trga z električno energijo in leto priprav na začetek odpiranja trga z zemeljskim plinom v letu 2003. Oba procesa sta potekala brez večjih pretresov.

Poleg naraščanja porabljene električne energije sta se v letu 2002 spreminjali tudi struktura odjema in doslej značilna krivulja odjema električne energije po mesecih, vendar zato ni bila

ogrožena zanesljivost oskrbe odjemalcev. Težnjo po večanju porabe električne energije v poletnih mesecih, kakršno že nekaj časa pozna veliko držav Evropske unije, v Sloveniji ugotavljamo s časovnim zamikom. To dejstvo bo vsekakor treba upoštevati pri načrtovanju potrebnih količin in virov električne energije. V prejšnjem letu v Sloveniji niso bili zgrajeni pomembnejši objekti za proizvodnjo električne energije. Pri načrtovanju proizvodnih zmogljivosti bo treba v prihodnje upoštevati ne le potrebe, temveč vse bolj tudi ekološko primernost objektov. Dogajanja v letu 2002 kažejo, da se ekološka ozaveščenost strokovne in splošne javnosti izboljšujeta in da bo okoljski vidik pomemben dejavnik slovenske energetske politike.

Zmogljivost prenosnega in distribucijskega omrežja je dejanski in potencialni omejitveni dejavnik, in sicer tako z vidika zanesljivosti dobav oziroma zagotavljanja ustrezne kakovosti električne energije kakor tudi z vidika čezmejnega trgovanja z električno energijo. Tehnološko ustrezna, primerno vzdrževana in optimalno locirana omrežja so izjemnega pomena za doseganje temeljnih ciljev na področju oskrbe odjemalcev in doseganje drugih ciljev v procesu odpiranja trga. Že v letu 2002 so se pojavljala razmišljanja o gradnji tako imenovanih komercialnih čezmejnih povezav z elektroenergetskimi omrežji sosednjih držav; gre vsekakor za zelo aktualno temo, ki jo bo treba čim prej doreči tako s pravnega kakor tudi tehnološkega vidika.

Podjetja za prenos in distribucijo električne energije so v letu 2002 vlagala v prenosno in distribucijska omrežja po svojih gospodarskih načrtih. Ob pripravi regulativnega okvira za leta 2003–2005, ki ga je agencija pripravila in uveljavila v letu 2002, so bili kot podlaga za naložbe upoštevani predloženi razvojni načrti prenosnega in distribucijskih podjetij. Agencija je pripravila izhodišča za spremljanje kakovosti napajanja v prvem regulativnem obdobju. Od leta 2003 do leta 2005 kakovost napajanja še ne bo neposredno vplivala na ceno za uporabo omrežij, so pa sedanje zahteve glede kakovosti napajanja določene kot pogoj in minimalna raven kakovosti napajanja z električno energijo. Izboljšanje kakovosti napajanja je tudi kriterij za presojanje ustreznosti naložb reguliranih podjetij.

Regulirana podjetja, ki se ukvarjajo z distribucijo električne energije, so poslovno leto 2002 končala z izgubo, katere največji del je povezan z dobavo tarifnim odjemalcem. Agencija je ob pripravi regulativnega okvira za leta 2003–2005 predlagala vsakoletno zviševanje cen električne energije za tarifne odjemalce, sicer se bodo pri nespremenjeni nabavni ceni električne energije izgube distributerjev še povečevale. Razmišljati bi morali tudi o možnostih znižanja nabavne cene električne energije za prodajo tarifnim odjemalcem. Ustrezni rezultati bodo doseženi samo z uveljavitvijo obeh

navedenih ukrepov. Zadrževanje cen za tarifne odjemalce, ki so v pristojnosti vlade, neugodno vpliva tudi na učinkovitost reguliranja cen za uporabo omrežij, podjetja pa napeljuje k prelivanju sredstev med različnimi dejavnostmi. Agencija bo med spremljanjem izvajanja regulativnega okvira preverjala, ali je do tega tudi dejansko prihajalo. Navsezadnje čezmerno zadrževanje cen neugodno vpliva tudi na vrednost distribucijskih podjetij. Pri vprašanju ravni cen električne energije za tarifne odjemalce se stalno srečujeta težko uskladjivi težnji, in sicer po uvajanju tržnih mehanizmov in potreba po obvladovanju inflacijskih pritiskov.

Čezmejno izmenjavo električne energije v letu 2002 je vlada količinsko omejila. Konec decembra tega leta je upravljavec prenosnega omrežja z italijanskim upravljavcem omrežja dodelil dodatno dogovorjene čezmejne prenosne zmogljivosti za leto 2003. Čezmejno trgovanje bo v prihodnje pomembneje vplivalo na trg in cene energije v Sloveniji, če oziroma ko bo spremenjen mehanizem za dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Da se bo to verjetno zgodilo, kaže stališče Evropske komisije, ki v prihodnjih letih zahteva uporabo tržnih metod pri dodeljevanju čezmejnih prenosnih zmogljivosti.

Delež porabe zemeljskega plina v Sloveniji narašča; lani je prenosno podjetje Geoplin prodalo 998 milijonov standardnih kubičnih metrov zemeljskega plina. V letu 2002 v Sloveniji še nismo imeli trga z zemeljskim plinom, tudi pristojnosti agencije na tem področju so bile dokaj omejene. Glede na zakonsko zahtevo, da mora biti prva faza odprtja tega trga uresničena 1. januarja 2003, so se podjetja pripravljala na spremenjene razmere. Prenosno podjetje, ki izvaja gospodarski javni službi prenosa zemeljskega plina in upravljanja prenosnega omrežja, se je pripravljalo na računovodsko ločitev dejavnosti v letu 2003. Prenosnega podjetja agencija v letu 2002 ni regulirala, po energetskega zakonu pa – za razliko od električne energije – tovrstno reguliranje tudi v prihodnje ni bilo predvideno. Zaradi navedenega v poročilu ni podrobnejših podatkov o lastniški strukturi in poslovanju prenosnega podjetja. Nove usmeritve EU spreminjajo pristojnosti regulativnih organov v posameznih državah, tako da bo tudi v Sloveniji s spremembami zakona uveljavljen regulirani dostop tretje strani do omrežij.

V letu 2002 se je uporabljal tarifni sistem za dobavo in prodajo zemeljskega plina iz transportnega omrežja, ki ga je s soglasjem vlade v letu 2001 izdalo prenosno podjetje. Distribucijska podjetja so poslovala kot izbirne lokalne gospodarske javne službe; delovanje teh podjetij so regulirale lokalne skupnosti. Po odprtju trga z zemeljskim plinom bodo nekatera distribucijska podjetja imela status upravičenega odjemalca. Energetski zakon neposredno vpliva na njihovo poslovanje le z določbo, da so dolžni pridobiti ustrezno licenco, in zahtevo, ki se nanaša na obveznost ločitve energetskih dejavnosti s prvim januarjem 2003. Za prejšnje leto so bila značilna intenzivna prizadevanja distribucijskih podjetij za svoj prihodnji položaj na trgu, saj je veliko lokalnih skupnosti izbiralo nove distributerje oziroma urejalo koncesijska razmerja. S tem so bile povezane tudi obnove ali gradnje distribucijskih plinovodnih omrežij.

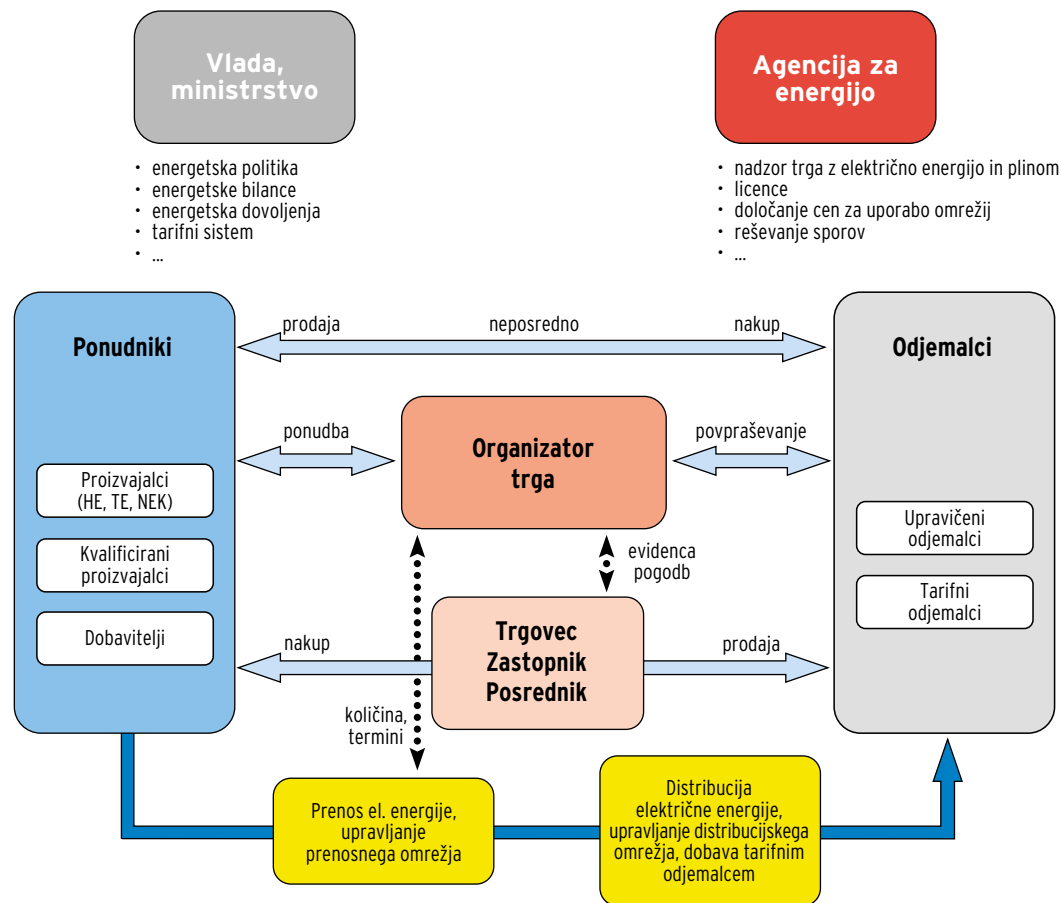
1.1 Osnovni podatki za leto 2002

Slovenija

Prebivalstvo	1.964.036	
Površina	20.273 km ²	
Število gospodinjstev	685.023	
Bruto domači proizvod (BDP)	5.284.501 mio SIT	23.359 mio EUR
Inflacija	7,5 %	
Povprečni tečaj SIT/EUR	226,22 SIT/EUR	
BDP/prebivalca	2,691 mio SIT	11.894 EUR

Električna energija

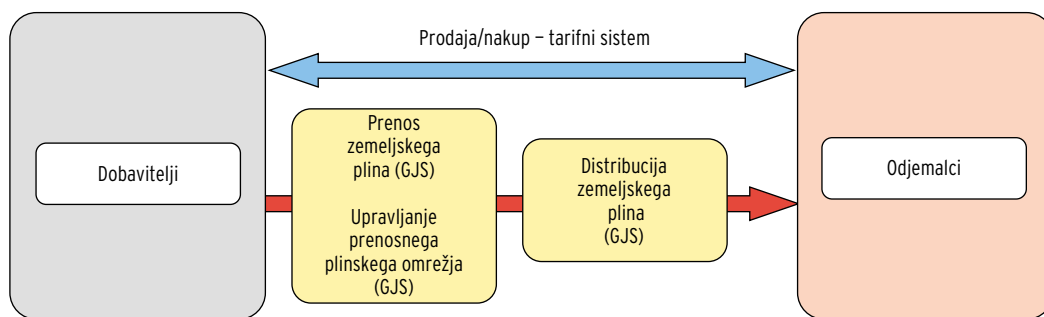
Moč na pragu	2762 MW	
• Hidroelektrarne		• 830 MW
• Termoelektrarne		• 1262 MW
• Jedrska elektrarna		• 670 MW
Proizvodnja električne energije	13.012 GWh	
• Hidroelektrarne		• 2991 GWh
• Termoelektrarne		• 4719 GWh
• Jedrska elektrarna		• 5302 GWh
Dolžina prenosnih poti	2594 km	
Poraba električne energije	11.315 GWh	
• Neposredni odjemalci		• 2575 GWh
• Upravičeni odjemalci		• 5080 GWh
• Tarifni odjemalci		• 3660 GWh
Poraba na prebivalca na leto	5761 kWh	
Povprečna poraba električne energije gospodinjstva na mesec	293 kWh	

Slika 1: Razmerja med udeleženci na trgu z električno energijo

Zemeljski plin

Prenosne poti	960 km
Poraba zemeljskega plina	998.683.000 Sm ³
Poraba na prebivalca na leto	508 Sm ³

Slika 2: Razmerja med udeleženci pri dobavi zemeljskega plina

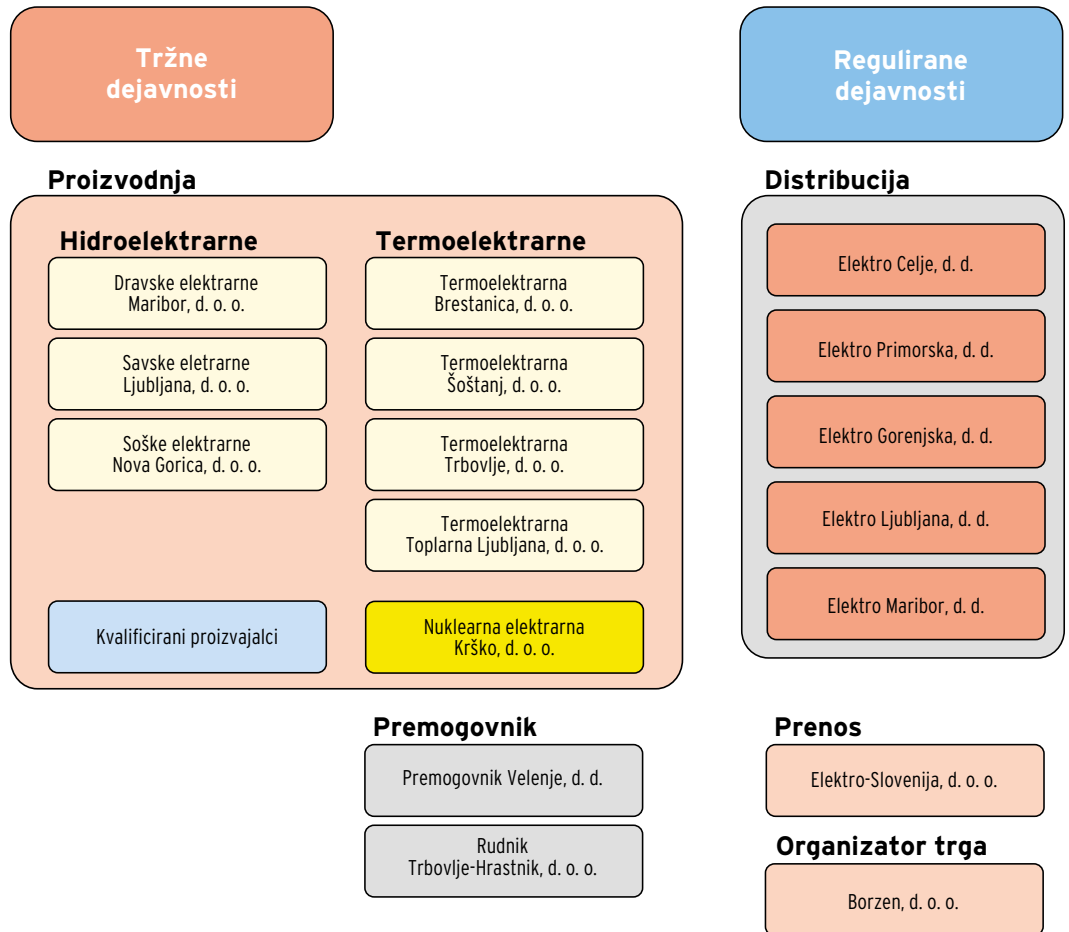

2 TRG Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

2.1 Elektroenergetski sistem

Elektroenergetski sistem (v nadaljevanju EES) Republike Slovenije sestavljajo podjetja za proizvodnjo, prenos in distribucijo električne energije. Deregulacija elektroenergetskega sektorja je v prvi vrsti ločila dejavnosti med proizvodnjo, prenosom in distribucijo električne energije. Med tem procesom in v skladu z Energetskim zakonom (v nadaljevanju EZ) so podjetja, ki izvajajo monopolne storitve (prenos in distribucijo električne energije), računovodsko ločila svoje tržne dejavnosti od reguliranih.

Leto 2002 je tako prvo koledarsko leto, ko lahko govorimo o usklajenosti izvajanja energetskega dejavnosti z določili EZ.

Slika 3: Elektroenergetski sistem Republike Slovenije

2.1.1 Proizvodnja električne energije

Najpomembnejši načini pridobivanja električne energije v Sloveniji so proizvodnja v hidroelektrarnah, termoelektrarnah na premog, tekoča in plinasta goriva ter proizvodnja v jedrski elektrarni. Med termoelektrarnami zavzemajo pomemben delež tudi objekti za sproizvodnjo toplote in električne energije.

V Sloveniji se osem podjetij ukvarja s proizvodnjo električne energije v sistemskih, to je velikih elektrarnah. Ta podjetja so:

- Dravske elektrarne Maribor (DEM),
- Savske elektrarne Ljubljana (SEL),
- Soške elektrarne Nova Gorica (SENG),
- Nuklearna elektrarna Krško (NEK),
- Termoelektrarna Šoštanj (TEŠ),
- Termoelektrarna Trbovlje (TET),
- Termoelektrarna Toplarna Ljubljana (TE-TOL) in
- Termoelektrarna Brestanica (TEB).

Tri podjetja (DEM, SEL in SENG) proizvajajo električno energijo v hidroelektrarnah, eno (NEK) v jedrski elektrarni, dve (TEŠ in TET) v termoelektrarnah na premog, eno (TE-TOL) sproizvaja toploto in električno energijo ter eno (TEB) proizvaja električno energijo iz tekočih in plinastih goriv. Od poletja 2001 poslujejo podjetja DEM, SEL, SENG, TEŠ in TEB, skupaj s Premogovnikom Velenje, v okviru Holdinga Slovenske elektrarne (HSE).

V letu 2002 je bila celotna proizvodnja jedrske elektrarne Krško (676 MW) na voljo Sloveniji. Ker je lastništvo Nuklearne elektrarne Krško v enakih delih razdeljeno na Republiko Hrvaško in Republiko Slovenijo, je vse do leta 1998 polovico proizvedene električne energije prevzemala Republika Hrvaška. Pred začetkom leta 2002 je bilo sicer načrtovano, da bo po 1. juliju 2002 polovica proizvedene električne energije ponovno pripadla Hrvaški, vendar so se pogajanja o sporazumu s sosednjo državo zavlekla, tako da je bil dogovor o delitvi sklenjen šele v letu 2003.

Poleg tako imenovane sistemske proizvodnje v velikih elektrarnah imamo v slovenskem elektroenergetskem sistemu tudi nekaj razpršene proizvodnje, torej proizvodnje v elektrarnah, ki so priključene na distribucijsko omrežje. Med njimi sta v Sloveniji pomembni predvsem dve vrsti proizvodnje, to sta proizvodnja v malih hidroelektrarnah in proizvodnja v industrijskih objektih za sproizvodnjo toplote in električne energije. Male hidroelektrarne so delno v lasti podjetij za distribucijo električne energije, delno pa v lasti zasebnikov. Proizvodnja električne energije je v glavnem njihova spremljevalna dejavnost. Industrijski objekti za sproizvodnjo so v lasti industrijskih podjetij, ki z njimi zadovoljujejo svoje potrebe po toploti in delno po električni energiji, morebitne presežke proizvedene električne energije pa prodajajo tudi drugim odjemalcem.

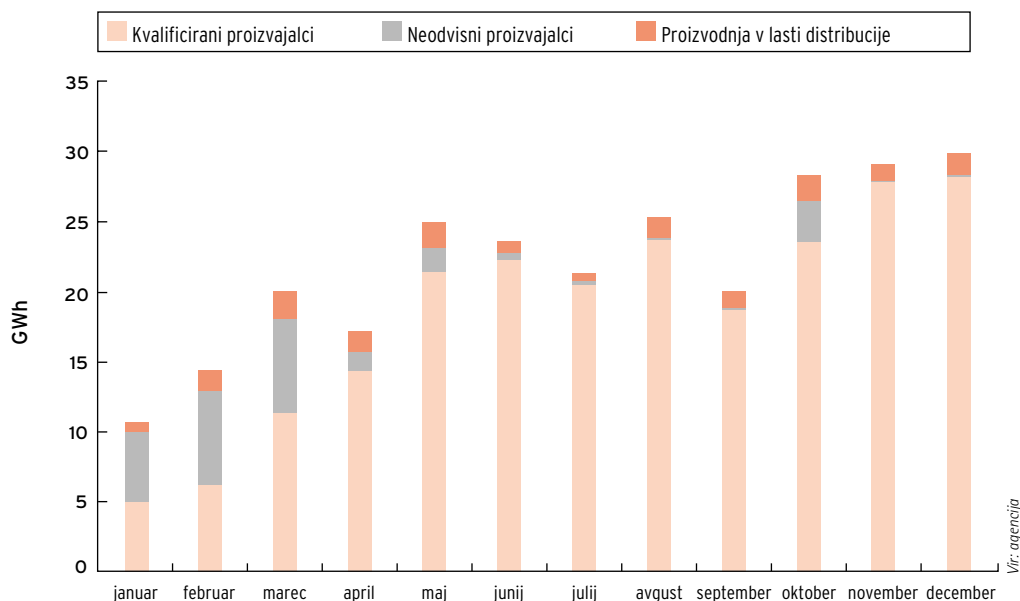
Objekti za proizvodnjo električne energije z manjšo močjo od 10 MW se lahko po EZ registrirajo kot kvalificirani proizvajalci in prodajajo proizvedeno energijo po vnaprej znanih subvencioniranih cenah, kar spodbuja razvoj in investiranje v tovrstne objekte.

V skladu z določili EZ sodita proizvodnja in dobava električne energije med tržne dejavnosti.

2.1.1.1 Kvalificirana proizvodnja električne energije

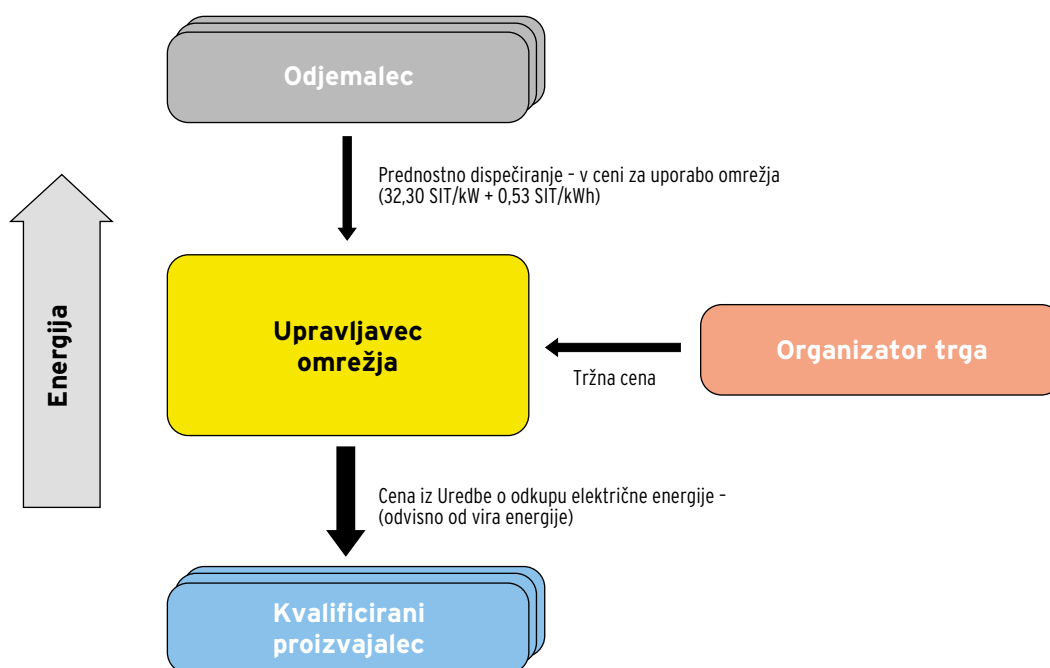
Kvalificirana proizvodnja električne energije je opredeljena kot proizvodnja iz obnovljivih virov, odpadkov in v elektrarnah z nadpovprečnim izkoristkom fosilnih goriv, ki je dosegljiv predvsem s sproizvodnjo toplote in električne energije. Državni zbor je že leta 1996 sprejel Resolucijo o strategiji rabe in oskrbe Slovenije z energijo, v skladu s katero naj bi se do leta 2010 podvojil delež električne energije, proizvedene v kvalificiranih elektrarnah. Podoben cilj zastavlja tudi direktiva EU 2001/77/EC z dne 27. septembra 2001 o spodbujanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov.

Največji delež električne energije iz obnovljivih virov energije so v Sloveniji v letu 2002 proizvedle male hidroelektrarne. Po količini proizvedene električne energije jim sledijo še proizvajalci v toplarnah na biomaso in proizvajalci v industrijskih toplarnah. Skupno je delež električne energije iz kvalificirane proizvodnje na distribucijskem omrežju v letu 2002 znašal 2,1 odstotka vse električne energije, proizvedene v Sloveniji, oziroma 273 GWh. Po ocenah strokovnih institucij bi lahko energetski potencial kvalificiranih proizvajalcev do leta 2010 dosegel skupno proizvodnjo 485 GWh električne energije iz obnovljivih virov.

Slika 4: Proizvodnja kvalificiranih proizvajalcev v letu 2002 – po mesecih

Odkupne cene za vse vrste kvalificiranih proizvajalcev administrativno določi Vlada RS, in sicer vsaj enkrat na leto. Pri določanju cen kvalificiranim proizvajalcem so upoštevani vrste proizvodnih objektov, uporaba primarnega vira in posledično stroški proizvodnje električne energije. Vsa kvalificirana proizvodnja in vsa druga proizvodnja iz domačih virov se v skladu z direktivo EU subvencionira iz sredstev prednostnega dispečiranja. Ta sredstva pridobivajo upravljavci omrežij od končnih odjemalcev v delu cene za uporabo omrežij, višino subvencioniranega dela cene pa določi Vlada RS.

Slika 5: Način izvajanja financiranja prednostnega dispečiranja kvalificiranih proizvajalcev

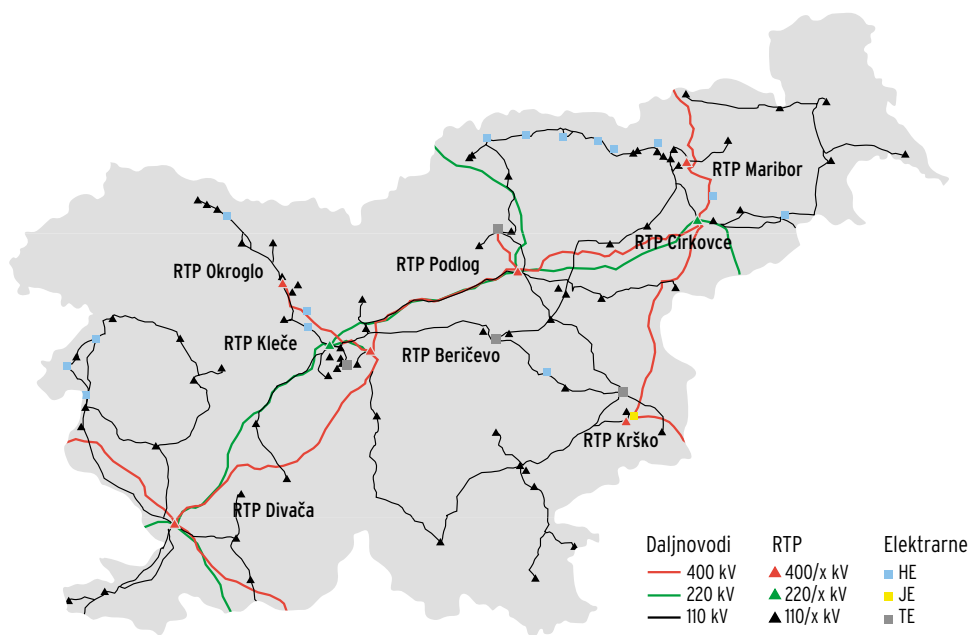
2.1.2 Prenos električne energije

Prenos električne energije je javna storitev, katere temeljni namen je transport električne energije od velikih elektrarn do večjih porabniških središč oziroma do distribucijskih omrežij. Prenos električne energije omogoča tudi vse storitve čezmejnega trgovanja, kot so uvoz, izvoz in tranzit električne energije.

Električna energija se prenaša po prenosnem omrežju na treh napetostnih nivojih – 400 kV, 220 kV in 110 kV. Sestavljajo ga še pripadajoče razdelilne transformatorske postaje (RTP). Dolgoročna razvojna usmeritev pri prenosu električne energije je ukinitvev 220-kV napetostnega nivoja in prehod vseh 220-kV objektov na 400-kV napetostni nivo. Med pomembnimi projekti so vzpostavitev in razširitev meddržavnih daljnovodnih povezav, kar bi odjemalcem dolgoročno omogočilo zanesljivo dobavo električne energije. Pri načrtovanju teh povezav bo treba upoštevati učinke oziroma posledice dodatnih količin električne energije na vstopni in izstopni strani pa tudi učinke lastne porabe na obratovalne razmere v Sloveniji ob sedanjih konfiguraciji visokonapetostnega omrežja.

V Sloveniji izvaja dejavnosti s področja prenosa električne energije podjetje Elektro-Slovenija, d. o. o. (Eles). EZ določa, da sta na področju prenosa električne energije dve regulirani dejavnosti, in sicer prenos električne energije (PEE) in upravljanje prenosnega omrežja (UPO). Podjetje Eles ima zato v svoji organizacijski strukturi – v skladu z EZ in Uredbo o izvajanju gospodarske javne službe prenosa električne energije in gospodarske javne službe upravljanja prenosnega omrežja – ločeni dejavnosti, ki ju izvajata omenjeni gospodarski javni službi (GJS).

Glavne naloge GJS PEE so prenos električne energije, odgovornost za vzdrževanje primarnega in sekundarnih sistemov prenosnega omrežja in odgovornost za razvoj in gradnjo primarnega in sekundarnih sistemov prenosnega omrežja. GJS UPO pa opravlja naloge s področja vodenja in obratovanja prenosnega omrežja, med katerimi so še posebej pomembne zagotavljanje varnega in zanesljivega obratovanja celotnega slovenskega elektroenergetskega sistema, zagotavljanje sistemskih storitev, zagotavljanje dostopa do omrežja upravičnim odjemalcem in proizvajalcem električne energije in priprava sistemskih obratovalnih navodil.

Slika 6: Elektroenergetsko prenosno omrežje

2.1.3 Distribucija električne energije

Distribucija električne energije je transport električne energije po distribucijskem omrežju do končnih odjemalcev. Distribucijska omrežja so ponavadi omrežja srednje (10, 20 in 35 kV) in nizke napetosti (0,4 kV), včasih pa tudi visoke napetosti (110 kV), ki praviloma obratujejo v radialni (žarkasti) konfiguraciji. Po tem jih lahko ločimo od prenosnih omrežij, za katera je značilna zazankana obratovalna konfiguracija. Srednjenapetostni del distribucijskih omrežij v Sloveniji v svojem razvoju že vrsto prehaja na enotni 20-kV srednjenapetostni nivo.

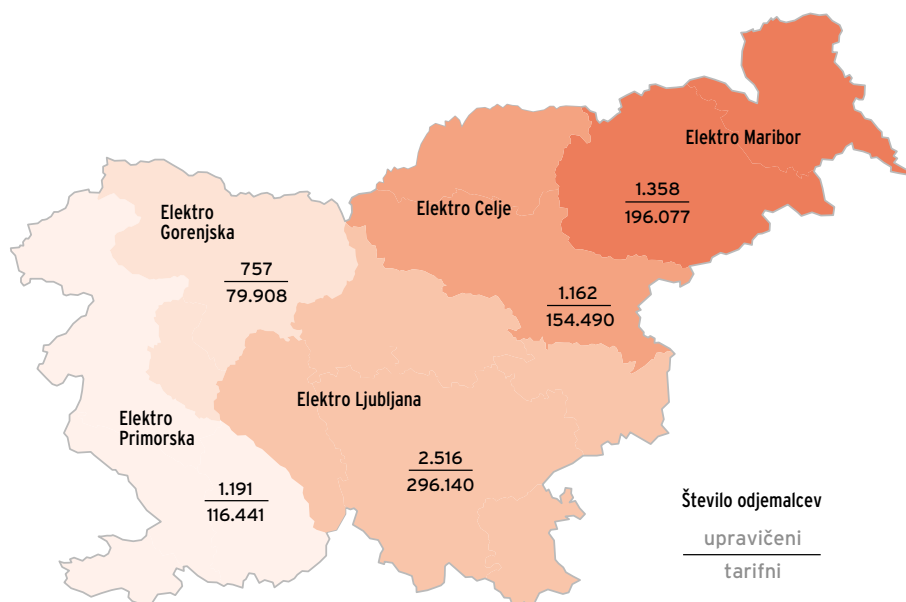
Področje distribucije električne energije v Sloveniji urejata EZ in Uredba o načinu izvajanja GJS s področja distribucije električne energije. V skladu z omenjenima dokumentoma delujejo v Sloveniji na področju distribucije električne energije tri GJS, in sicer: distribucija električne energije, upravljanje distribucijskega omrežja in dobava tarifnim odjemalcem. Prvi dve opravljata dejavnosti, povezane z distribucijskimi omrežji, njuno izvajanje pa regulira agencija.

V letu 2002 so distribucijska podjetja pravno ločila dejavnost proizvodnje električne energije v malih hidroelektrarnah na ločena hčerinska podjetja. Začeli so se tudi postopki ločitve dejavnosti telekomunikacij v hčerinsko podjetje.

V Sloveniji imamo pet podjetij za distribucijo električne energije, ki so, vsaj glede izvajanja treh GJS, organizirana po območjih. Ta podjetja so:

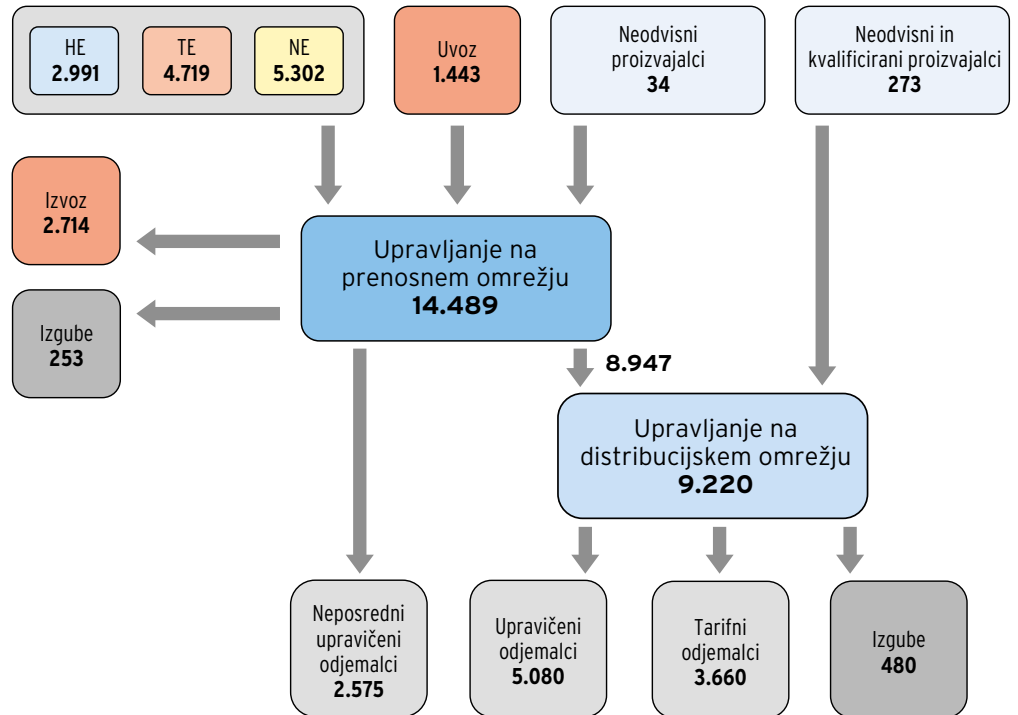
- Elektro Celje, d. d.,
- Elektro Gorenjska, d. d.,
- Elektro Ljubljana, d. d.,
- Elektro Maribor, d. d., in
- Elektro Primorska, d. d.

Ta podjetja kakor ločeni dejavnosti hkrati opravljajo tudi GJS dobave električne energije tarifnim odjemalcem in tržno dejavnost dobave električne energije upravičenim odjemalcem.

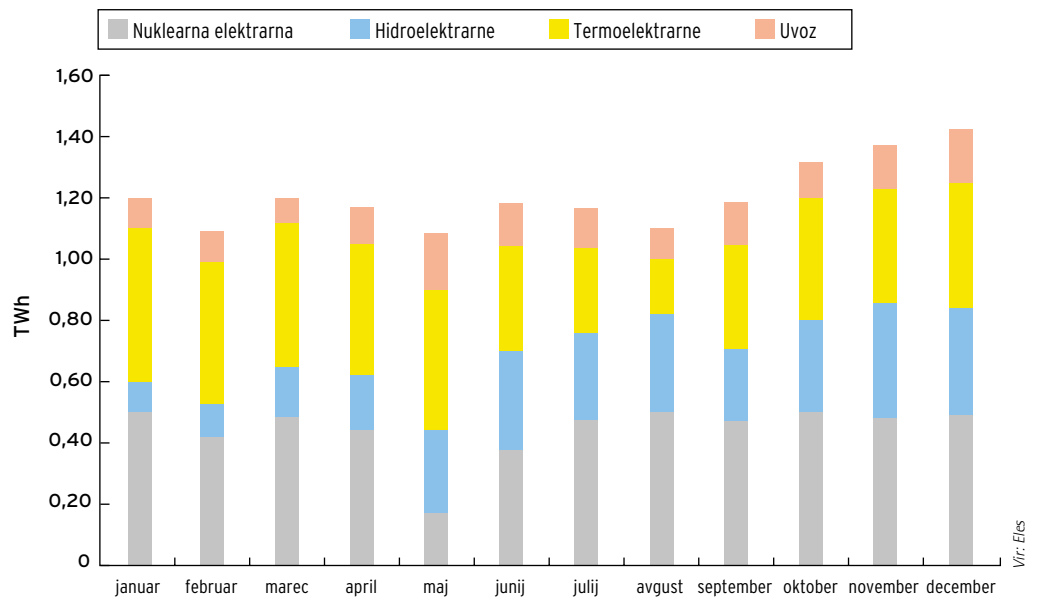

Slika 7: Območja upravljavcev distribucijskih omrežij s številom upravičenih in tarifnih odjemalcev ob koncu leta 2002

2.1.4 Viri električne energije in poraba

Slika 8: Elektroenergetska bilanca proizvodnje in porabe v letu 2002 – v GWh

Slika 9: Prevzem električne energije na prenosnem omrežju po mesecih

	2001	2002	2002/2001
Hidroelektrarne	3.449	2.991	86,7
Termoelektrarne	4.413	4.719	106,9
Jedrska elektrarna	5.030	5.302	105,4
Kvalificirana proizvodnja - skupaj	301	307	102,0
Skupaj proizvodnja v RS	13.192	13.319	101,0
Uvoz	748	1.443	192,8
Skupaj	13.941	14.762	105,9

Vir: agencija

Slika 10: Primerjava proizvodnje električne energije v letih 2002 in 2001 – v GWh

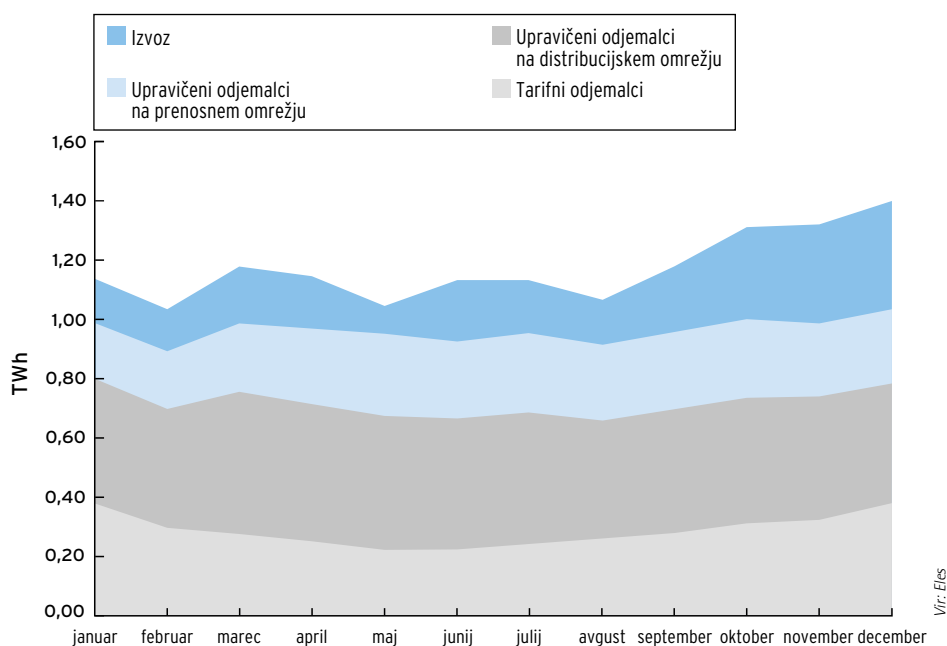
Vsota količin v Sloveniji proizvedene električne energije in uvožene električne energije v letu 2002 je v primerjavi z letom 2001 večja za 5,9 odstotka ter pokriva slovenske potrebe in izvoz. Omenjena vsota znaša 14.762 GWh električne energije, od česar je bilo doma proizvedeno 90,2 odstotka, preostali del potreb pa je pokrili uvoz. Proizvodnja v hidroelektrarnah je bila v primerjavi z letom 2001 manjša za 13 odstotkov, predvsem zaradi sušnega obdobja v prvi polovici leta 2002, kar velja tudi za proizvodnjo malih hidroelektrarn. Proizvodnja v termoelektrarnah je bila od proizvodnje v letu 2001 večja za 6,9 odstotka. Nuklearna elektrarna Krško je v letu 2002 proizvedla 5,4 odstotka več električne energije kakor leto pred njim. V omrežje niso bile vključene večje nove dodatne proizvodne enote, kar pomeni dejanski upad deleža oskrbe iz domačih virov. Skupna proizvodnja neodvisnih in kvalificiranih proizvajalcev je bila v primerjavi z letom 2001 večja, in sicer za dva odstotka.

Kljub skupnemu povečanju proizvodnje električne energije iz domačih virov za odstotek so dobavitelji za dobavo odjemalcev ali sami odjemalci uvozili dodatnih 1443 GWh električne energije, kar je 10,3 odstotka skupne porabe električne energije pri odjemalcih. Za leto 2002 je Vlada RS dovolila podjetjem, ki porabijo na leto več kot 100 GWh električne energije, nakup električne energije v tujini, kar je pravzaprav pomenilo predčasno mednarodno odpiranje trga.

Neto poraba električne energije v Republiki Sloveniji je v letu 2002 znašala 11.315 GWh, kar je 6,3 odstotka več kakor leta 2001. Upravičeni odjemalci na lokacijah Kidričevo, Ruše, Jesenice, Štore in Ravne, ki prevzemajo električno energijo na prenosnem omrežju, so prevzeli kar 21,5 odstotka več električne energije kakor leto pred tem. Delež porabe neposrednih upravičenih odjemalcev je v skupni porabi znašal 22,7 odstotka.

Odjemalci na distribucijskem omrežju so razdeljeni na upravičene in tarifne odjemalce. Skupaj so porabili 8740 GWh električne energije, kar je za 2,5 odstotka več kot leta 2001. Rast domače porabe se je tako povzpela nad povprečno rast (v prejšnjih letih je bila manj kakor dvoidstotna), kar bo v prihodnjih letih povzročilo intenzivnejšo gradnjo proizvodnih objektov ali pa nakup energije iz uvoza.

Izgube na prenosnem omrežju so znašale 257 GWh električne energije, upravljavci distribucijskega omrežja pa so morali zagotoviti 480 GWh električne energije za pokritje izgub v distribucijskem omrežju.

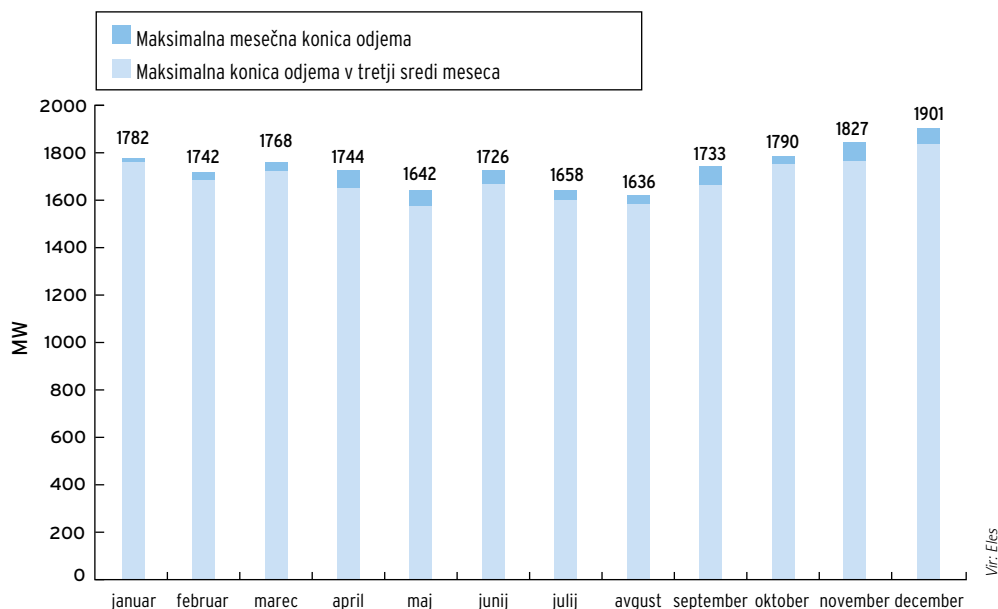

Slika 11: Dinamika mesečne porabe električne energije v letu 2002

	2001	2002	2002/2001
Upravičeni odjemalci na prenosnem omrežju	2.119	2.575	121,5
Upravičeni odjemalci na distribucijskem omrežju	8.530	5.080	102,5
Tarifni odjemalci		3.660	
Skupaj poraba v RS	10.649	11.315	106,3
Izvoz	2.460	2.714	110,3
Skupaj	13.109	14.029	107,0

Slika 12: Primerjava porabe električne energije v letih 2002 in 2001

Upravljaec omrežja za zagotavljanje zanesljivega obratovanja spremlja podatke o maksimalnih vrednostih konične moči. Oba podatka – maksimalna mesečna vrednost konice odjema in maksimalna vrednost konice odjema tretjo sredo v mesecu – prikazujeta zadostnost in hkrati razpoložljivost virov v primerjavi s porabo električne energije. V zadnjih letih je značilno čedalje večje izravnavanje med zimskim in poletnim odjemom, kar je posledica večje porabe odjemalcev na distribucijskem omrežju v poletnem obdobju. V letu 2002 je bila maksimalna konična moč odjema v slovenskem elektroenergetskem sistemu dosežena decembra in je znašala 1901 MW. V primerjavi z letom 2001 je bila večja kar za 3,4 odstotka.

Slika 13: Maksimalne vrednosti konične moči odjema v letu 2002

2.2 Poslovanje podjetij elektrogospodarstva in premogovništva

2.2.1 Podjetja elektrogospodarstva

Podjetja elektrogospodarstva so poslovno leto 2002 končala z 12.489,2 milijona tolarjev dobička, pri čemer so proizvodna podjetja poslovala s 7503,4 milijona tolarjev dobička, distribucijska podjetja pa so poslovno leto končala z 2143,9 milijona tolarjev izgube. Prenosno podjetje je ustvarilo 7129,8 milijona tolarjev dobička, katerega pretežni del so izredni prihodki. Poslovni rezultat leta 2002 ni primerljiv z rezultatom predhodnega leta, ko so podjetja končala poslovno leto z veliko izgubo kot posledico cenitve nepremičnin, strojev in opreme na dan 31. decembra 2001.

Čisti poslovni izid podjetij elektrogospodarstva je prikazan v preglednici.

	v mio SIT
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	2.400,4
Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.	246,3
Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.	274,5
Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.	120,3
Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.	-795,9
Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.	28,3
Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.	68,0
Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.	5.161,5
Skupaj hidroelektrarne	2.921,2
Skupaj termoelektrarne	-579,4
Jedrska elektrarna	5.161,5
Skupaj proizvodnja	7.503,4
Skupaj distribucija	-2.143,8
Elektro-Slovenija, d. o. o.	7.129,8
Skupaj elektrogospodarstvo	12.489,2

Največji proizvajalec in tudi dobavitelj električne energije v letu 2002 je bil Holding Slovenske elektrarne, d. o. o. (HSE). Sestavljajo ga različna proizvodna podjetja, ki uporabljajo različne vire in zagotavljajo različne energetske produkte. To so dejavniki, ki so omogočili ustvarjanje sinergijskih učinkov posameznih družb in uspešno poslovanje HSE. V letu 2002 je HSE ustanovil dve hčerinski družbi, in sicer HSE Invest, d. o. o., v Mariboru in HSE-IIP, d. o. o., v Sevnici.

Holding Slovenske elektrarne je posloval s čistim dobičkom 12.285 milijonov tolarjev, medtem ko je celotna skupina HSE poslovala z dobičkom 14.389 milijonov tolarjev.

2.2.2 Podjetja premogovništva

Premogovnika sta poslovno leto končala s 589,6 milijona tolarjev izgube oziroma sta dosegla tale poslovni rezultat:

	v mio SIT
Premogovnik Velenje, d. d.	-597,3
Rudnik Trbovlje-Hrastnik, d. o. o.	7,6
Skupaj premogovnika	-589,6

Leto 2002 so zaznamovala sušna obdobja, ki so vplivala na manjšo proizvodnjo električne energije v hidroelektrarnah in zatem na večjo potrebo po električni energiji iz termoelektrarn, ki delujejo na premog. Tako so v Premogovniku Velenje nakopali kar za 17 odstotkov več premoga, kakor so načrtovali, v Rudniku Trbovlje-Hrastnik pa so načrt presegle za 6,45 odstotka.

Izkop premoga v letu 2002 v tonah:

	Doseženi izkop	Načrtovani izkop
Premogovnik Velenje, d. d.	4.045.839	3.960.000
Rudnik Trbovlje-Hrastnik, d. o. o.	638.709	600.000

2.2.3 Lastniška struktura podjetij elektrogospodarstva in premogovništva

Skupino HSE sestavljajo poleg Holdinga Slovenske elektrarne, d. o. o., še v spodnji preglednici navedene družbe. Posamezne odvisne družbe so tudi edini ali pa delni lastnik drugih družb. HSE, d. o. o., je večinski ali edini lastnik posameznih odvisnih družb.

Lastniška struktura družb v skupini HSE je vidna iz preglednice:

Družba	Sedež	Lastniški delež na dan 31. 12. 2002	
		HSE, d. o. o.	Drugi
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	Maribor	79,4 %	20,6 %
Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.	Medvode	79,5 %	20,5 %
Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.	Nova Gorica	79,5 %	20,5 %
Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.	Brestanica	79,5 %	20,5 %
Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.	Šoštanj	79,5 %	20,5 %
Premogovnik Velenje, d. d.	Velenje	77,7 %	22,3 %
HSE Invest, d. o. o.	Maribor	100,0 %	0,0 %
HSE-IIP, d. o. o.	Sevnica	100,0 %	0,0 %
TDR Metalurgija, d. d.	Ruše	74,4 %	25,6 %

Vir: HSE

Pri podjetjih elektrogospodarstva in premogovništva je država edina lastnica Elektro-Slovenije, Holdinga Slovenske elektrarne in Rudnika Trbovlje-Hrastnik in večinska lastnica drugih podjetij.

Podrobnejši podatki o strukturi lastništva podjetij elektrogospodarstva in premogovništva so vidni iz preglednice:

Družba	RS	Kapitalski sklad, d. d., PPS	Drugi delničarji	Mestna občina Ljubljana	ELES-GEN	Hrvatska elektropr.
Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.	78,4 %	1,1 %	20,5 %			
Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.	64,6 %			35,4 %		
Elektro-Slovenija, d. o. o.	100,0 %					
Elektro Celje, d. d.	79,5 %	1,5 %	19,0 %			
Elektro Primorska, d. d.	79,5 %	0,8 %	19,7 %			
Elektro Gorenjska, d. d.	79,5 %	1,3 %	19,2 %			
Elektro Ljubljana, d. d.	79,5 %		20,5 %			
Elektro Maribor, d. d.	79,5 %	1,8 %	18,7 %			
Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.					50,0 %	50,0 %
Holding Slovenske elektrarne, d. o. o.	100,0 %					
Rudnik Trbovlje-Hrastnik, d. o. o.	100,0 %					

2.3 Regulirane dejavnosti v elektroenergetskem sistemu

2.3.1 Obvezne republiške gospodarske javne službe

EZ v 20. členu opredeljuje naslednje obvezne republiške gospodarske javne službe (GJS):

- prenos električne energije,
- upravljanje prenosnega omrežja,
- distribucijo električne energije,
- upravljanje distribucijskega omrežja,
- dobavo električne energije odjemalcem, ki niso upravičeni odjemalci (dobavo tarifnim odjemalcem),
- organiziranje trga z električno energijo.

Izvajanje posameznih GJS v posameznih družbah opredeljujejo uredbe. V skladu z njimi izvajajo:

- Elektro-Slovenija: GJS prenosa električne energije in GJS upravljanja prenosnega omrežja;
- posamezna distribucijska podjetja: GJS distribucije električne energije, GJS upravljanja distribucijskega omrežja in GJS dobave tarifnim odjemalcem;
- Borzen: GJS organiziranja trga z električno energijo.

EZ v 38. členu opredeljuje, da morajo pravne osebe, ki izvajajo energetske dejavnosti ali pa še druge dejavnosti, pripraviti ločene računovodske izkaze po dejavnostih in zaradi preprečitve navzkrižnega subvencioniranja zagotoviti ločeno računovodsko spremljanje vsake izmed energetskih dejavnosti.

V skladu z EZ je agencija pristojna za določanje omrežnine za prenosno in distribucijsko omrežje. Prihodki iz omrežnine so namenjeni pokrivanju stroškov infrastrukture omrežja, ki jih imajo GJS prenosa električne energije, GJS distribucije električne energije, GJS upravljanja prenosnega omrežja in GJS upravljanja distribucijskega omrežja.

Glede na določila EZ agencija regulira:

- distribucijska podjetja za GJS distribucije električne energije (DEE) in GJS upravljanja distribucijskega omrežja (UDO),
- prenosno podjetje za GJS prenosa električne energije (PEE) in GJS upravljanja prenosnega omrežja (UPO).

EZ predpisuje tudi načelo reguliranega dostopa tretje strani do omrežja. Pritožbe proti odločitvam upravljavcev omrežja v zvezi z dostopom do omrežja rešuje agencija kot pritožbeni organ po Zakonu o splošnem upravnem postopku.

Vlada RS v skladu z EZ regulira:

- distribucijska podjetja za GJS dobave tarifnim odjemalcem (DTO), ker določa cene za tarifni odjem in tako neposredno vpliva na poslovanje te dejavnosti znotraj družb;
- Borzen, za katerega določi Vlada RS s sklepom višino deleža cene za uporabo elektroenergetskih omrežij. Ta je pretežni vir prihodkov Borzena.

2.3.2 Omrežnina

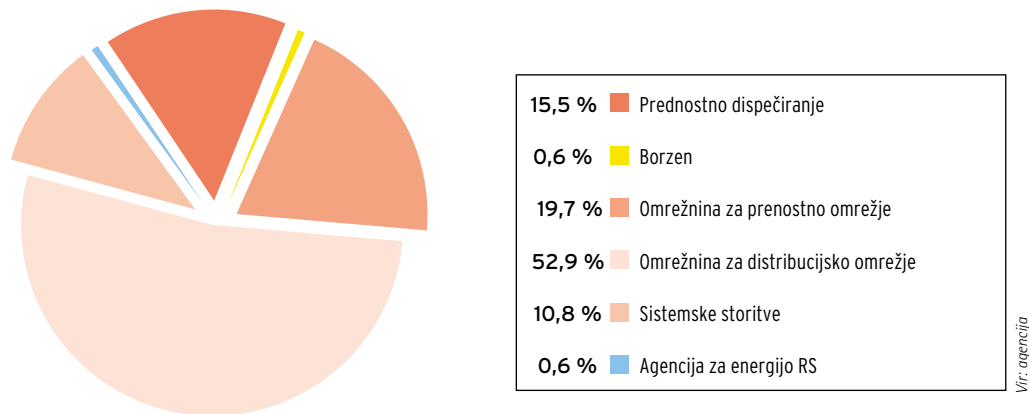
Novembra 2001 je agencija pripravila predlog cenika za omrežnino in izhodišča za oceno poslovanja reguliranih dejavnosti podjetij distribucije in prenosa ter predlog korekcijskih faktorjev za leto 2002. Predlagana cenik za omrežnino in delež cene za sistemske storitve sta bila vključena v spremembo Pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, ki ga je agencija posredovala Vladi RS v sprejem. Sprememba pravilnika, ki je začela veljati 1. januarja 2002, je bila objavljena v Uradnem listu RS št. 103 z dne 17. 12. 2001.

Pri pripravi cenika za omrežnino je agencija izhajala iz ocene upravičenih stroškov delovanja reguliranih dejavnosti in potrebne denarno pokrite amortizacije za vračilo obveznosti za glavnice že najetih dolgoročnih investicijskih kreditov in novih investicij v letu 2002.

Namen omrežnine je pokrivanje stroškov infrastrukture omrežja, in sicer:

- vodenja, obratovanja in vzdrževanja omrežja,
- razvoja omrežja,
- stroškov izgub električne energije v omrežju.

Predlog cenika za omrežnino je bil pripravljen na podlagi ocenjenih upravičenih stroškov infrastrukture omrežja v letu 2002 in načrtovane porabe električne energije v Sloveniji. Za leto 2002 je ocena potrebnega prihodka iz cene za uporabo omrežij (CUO) znašala 58.527,5 milijona tolarjev, od tega za omrežnino distribucije 32.543,9 milijona tolarjev in za omrežnino prenosa 9868,4 milijona tolarjev. Zaradi večje porabe električne energije, kot je bila upoštevana v postopku priprave cen, je bila realizacija prihodka iz naslova CUO v letu 2002 za pet odstotkov višja od načrtovanega in je znašala 61.431 milijonov tolarjev.

Slika 14: Deleži omrežnine in drugi dodatki v ceni za uporabo omrežij

2.3.3 Dostop do omrežja

Dostop do omrežja je z zakonom zagotovljena pravica uporabe energetskega omrežja za odjem ali oddajo dogovorjene količine električne energije ob dogovorjenem času. Po slovenskem EZ lahko uveljavljajo dostop do omrežja upravičeni odjemalci in proizvajalci električne energije. V njihovem imenu lahko uveljavljajo dostop tudi trgovci in zastopniki. Dostop do omrežja podeljujejo zainteresiranim upravičencem upravljavci distribucijskih omrežij in upravljavec prenosnega omrežja. Od uveljavitve Pravilnika o načinu obračunavanja odstopanj oddaje ali odjema električne energije od vozniških redov (Ur. list RS št. 83/02) je pogoj za dodelitev dostopa do omrežja tudi članstvo upravičenega odjemalca ali proizvajalca v eni od bilančnih skupin.

Upravljavec omrežja lahko proizvajalcu ali upravičenemu odjemalcu zavrne dostop do omrežja le v primeru, kadar so razlog za to tehnične ali obratovalne omejitve v omrežju. Dostop do omrežja je lahko zavrnjen tudi na zahtevo proizvajalca električne energije v Republiki Sloveniji po načelu vzajemnosti, po katerem lahko upravljavec omrežja zavrne dostop do omrežja proizvajalcu iz države, v kateri odjemalec, ki ga namerava oskrbovati, ne bi bil upravičen do proste izbire dobavitelja.

2.3.4 Rezultati poslovanja reguliranih podjetij za prenos in distribucijo električne energije

Regulirana podjetja distribucije so poslovno leto 2002 končala z izgubo 2143,9 milijona tolarjev, pri čemer so 654,9 milijona tolarjev izgube imela na dejavnostih, za reguliranje katerih je pristojna agencija. Vsa distribucijska podjetja so v dejavnosti dobava tarifnim odjemalcem izkazala veliko izgubo, ki znaša skupaj 6104,1 milijona tolarjev. Vzrok zanjo je zadrževanje cene za tarifne odjemalce, ki ne pokriva nastalih stroškov za električno energijo in CUO. Zaradi navedenega prihaja do porabe sredstev reguliranih dejavnosti distribucije električne energije in upravljanja distribucijskega omrežja, ki so namenjena za razvoj omrežja, za drugo regulirano dejavnost – dobavo tarifnim odjemalcem. Takšno reševanje problematike ustreznosti cen za tarifne odjemalce oziroma nakupnih cen električne energije za prodajo tarifnim odjemalcem povzroča težave pri zagotavljanju dolgoročne kakovostne oskrbe odjemalcev z električno energijo, saj se kakovost dolgoročno poslabšuje, namesto da bi se izboljševala.

Prenosno podjetje Elektro-Slovenija je ustvarilo 7129,8 milijona tolarjev dobička; pretežni del dobička, 6242,9 milijona tolarjev, so ustvarili izredni prihodki po sporazumu o vrnitvi dela obveznosti iz pogodbe o nakupu in prodaji električne energije ter odpustu dolga z Nuklearno elektrarno Krško. Regulirani dejavnosti PEE in UPO sta v letu 2002 poslovali s 511,8 milijona tolarjev dobička.

Poslovni rezultat dejavnosti, ki jih regulira agencija, za leto 2002 ni primerljiv z rezultatom predhodnega leta, ko so podjetja končala poslovno leto 2001 z veliko izgubo. Ta je bila posledica cenitve nepremičnin, strojev in opreme na dan 31. decembra 2001. Rezultati niso primerljivi tudi zato, ker je leto 2002 dejansko prvo poslovno leto, za katero so se rezultati ugotavljali po dejavnostih za vse mesece v letu.

Rezultat poslovanja reguliranih podjetij je viden iz spodnje preglednice:

v mio SIT

	Podjetje	UDO, DEE, UPO, PEE	DTO	Skupaj GJS
Elektro Celje, d. d.	-635,0	-86,7	-1.046,3	-1.132,9
Elektro Primorska, d. d.	165,8	411,6	-1.268,7	-857,1
Elektro Gorenjska, d. d.	440,6	-231,8	-567,5	-799,3
Elektro Ljubljana, d. d.	-529,5	-305,1	-1.580,6	-1.885,7
Elektro Maribor, d. d.	1.585,8	-442,9	-1.641,1	-2.084,0
Skupaj distribucija	2.143,9	-654,9	6.104,1	-6.758,9
Elektro-Slovenija, d. o. o.	7.129,8	511,8	0,0	511,8
Skupaj	4.985,9	-143,1	-6.104,1	-6.247,1

2.3.4.1 Investicijska vlaganja podjetij za prenos in distribucijo električne energije

Investicijskih vlaganj podjetij za prenos in distribucijo električne energije je bilo za leto 2002 načrtovanih za 18.139 milijonov tolarjev, realiziranih pa za 18.007 milijonov tolarjev oziroma 99,3 odstotka. Za objekte prenosa električne energije je bilo porabljenih 3873 milijonov tolarjev investicijskih sredstev, kar pomeni 87,5-odstotno realizacijo. Za graditev objektov distribucijske dejavnosti je bilo porabljenih 14.205 milijonov tolarjev oziroma 2,7 odstotka več, kot so podjetja za distribucijo električne energije predvidela v svojih načrtih.

Pregled realizacije investicijskih vlaganj je predstavljen v spodnji preglednici:

vrednost v mio SIT

	Realizacija	Plan	Indeks
Elektro Celje, d. d.	2.354	2.200	107,0
Elektro Gorenjska, d. d.	2.204	2.150	102,5
Elektro Ljubljana, d. d.	4.369	4.415	99,0
Elektro Primorska, d. d.	2.204	2.000	110,2
Elektro Maribor, d. d.	3.074	3.060	100,5
Skupaj distribucija	14.205	13.825	102,7
Elektro-Slovenija, d. o. o.	3.873	4.424	87,5
SKUPAJ	18.078	18.249	99,1

Vir: agencija

Investicijska vlaganja so bila intenzivna pri gradnji in rekonstrukciji 20- in 10-kilovoltnega sredjenapetostnega in niskonapetostnega omrežja, s čimer so se izboljšale napetostne razmere pri končnih odjemalcih in zmanjšale izgube električne energije v omrežju. Prav tako se je vlagalo v gradnjo 110-kilovoltnega omrežja za razširitve razdelilnih transformatorskih postaj.

Na prenosnem omrežju so potekala dela na 33 investicijskih projektih in rekonstrukcijah. Največja investicija je bila gradnja razdelilne transformatorske postaje Krško 400/110 kV z daljnovidnim razpletom.

Ta objekt je pomemben predvsem zato, ker zagotavlja zanesljivo in varno obratovanje Nuklearne elektrarne Krško in izboljšuje napetostne razmere na območju Dolenjske in Bele krajine.

Glavni vir sredstev za investicije v distribuciji in prenosu je bila amortizacija tekočega leta. V distribuciji so 66,2 odstotka investicij financirali iz amortizacije, 18,3 odstotka iz kreditov, 15,2 odstotka iz sredstev sovlaganj in iz drugih sredstev 0,3 odstotka. V prenosu so bile investicije kar 97,3-odstotno financirane iz amortizacije, 2,7 odstotka pa je bilo sredstev sovlaganj.

2.3.5 Poslovanje organizatorja trga

Borzen, d. o. o., organizator trga z električno energijo, je končal poslovno leto 2002 s pozitivnim poslovnim izidom. Družba je ustvarila za 366,9 milijona tolarjev prihodkov in za 342,3 milijona tolarjev odhodkov. Čisti dobiček iz rednega delovanja je v poslovnem letu 2002 znašal 24,6 milijona tolarjev.

2.4 Trgovanje z električno energijo

Po odprtju trga, lahko odjemalci ali dobavitelji za svoje odjemalce prosto kupujejo električno energijo. Oskrba upravičenih odjemalcev je tržna dejavnost, pri kateri se dobavitelj in odjemalec prosto dogovorita o količini in ceni dobavljene električne energije. To storita z dvostranskimi pogodbami ali pa neposredno na organiziranem trgu z električno energijo.

2.4.1 Trgovanje distribucijskih podjetij

Distribucijska podjetja kot največji dobavitelji električne energije so za potrebe svojih odjemalcev in pokrivanje izgub v omrežju večinoma sklepala letne pogodbe za nakup električne energije. Razlike v obliki mankov oziroma presežkov so kupovala oziroma prodajala na organiziranem trgu.

Distribucijska podjetja so v letu 2002 poleg obveznih GJS upravljanja distribucijskega omrežja in distribucije električne energije opravljala tudi obvezno gospodarsko javno službo dobave električne energije tarifnim odjemalcem, energetska tržna dejavnost dobave električne energije upravičenim odjemalcem in druge neenergetske tržne dejavnosti.

V okviru obvezne GJS dobave električne energije tarifnim odjemalcem in energetske tržne dejavnosti dobave električne energije upravičenim odjemalcem nastopajo distribucijska podjetja kot dobavitelji električne energije končnim odjemalcem. Z električno energijo za končne odjemalce in za pokrivanje izgub v omrežju so se distribucijska podjetja oskrbovala večinoma pri Holdingu Slovenske elektrarne in Nuklearni elektrarni Krško.

Največja ponudnika električne energije v letu 2002 sta bila Holding Slovenske elektrarne in Nuklearna elektrarna Krško, ki sta distribucijskim podjetjem na podlagi letnih pogodb za odkup električne energije dobavila več kot 80 odstotkov potrebne električne energije.

Preostalo energijo so distribucijska podjetja dobila od kvalificiranih proizvajalcev in z nakupi na organiziranem trgu električne energije (dnevni trg in trg prednostnega dispečiranja).

Nakupna cena električne energije, prevzete od Holdinga Slovenske elektrarne in Nuklearne elektrarne Krško, je bila dogovorjena z letnimi pogodbami o nakupu oziroma prodaji električne energije v letu 2002.

Nakupna cena za električno energijo, proizvedeno v elektrarnah, ki so pridobile status kvalificiranih proizvajalcev, je bila določena s sklepom vlade o cenah in premijah za odkup električne energije od kvalificiranih proizvajalcev električne energije (Ur. list RS št. 25/02).

Tako so distribucijska podjetja kot dobavitelji za upravičene in tarifne odjemalce in za preprodajo na slovenskem trgu in v tujino v letu 2002 nakupovala električno energijo od:

- Holdinga Slovenske elektrarne,
- Nuklearne elektrarne Krško,
- kvalificiranih in neodvisnih proizvajalcev
- in na borzi.

Od vse električne energije, ki so jo kupila elektrodistribucijska podjetja, je bilo približno 55 odstotkov porabljene za oskrbo upravičenih odjemalcev in približno 45 odstotkov za oskrbo tarifnih odjemalcev.

Cene električne energije za upravičene odjemalce so bile določene v pogodbah z upravičenimi odjemalci. Cene električne energije oziroma tarifne postavke, po katerih so v letu 2002 elektrodistribucijska podjetja zaračunavala električno energijo tarifnim odjemalcem, pa so v pristojnosti Vlade RS. Ta jih je določila s tarifnim sistemom.

Elektrodistribucijska podjetja oskrbujejo na svojem območju – glede na število odjemalcev – približno 98 odstotkov tarifnih odjemalcev in približno dva odstotka upravičenih odjemalcev.

2.4.2 Trgovanje drugih udeležencev

Trgovci z električno energijo so električno energijo večinoma kupovali na podlagi dolgoročnih dvostranskih pogodb od proizvajalcev električne energije v Sloveniji. Največji delež v oskrbi z električno energijo je pripadal Holdingu Slovenske elektrarne (Dravske elektrarne, Savske elektrarne, Soške elektrarne in Termoelektrarna Šoštanj) in Nuklearni elektrarni Krško. Preostalo električno energijo so udeleženci na trgu kupovali na organiziranem trgu na avkcijah. Proizvajalci so presežke električne energije ob povečanju vodotokov hidroelektrarn in v razmerah, ko so bili stroški proizvodnje nižji od tržnih cen, prodajali na organiziranem trgu.

V letu 2002 je nekaj upravičenih odjemalcev že uporabilo možnost za izbiro dobavitelja električne energije. V tem letu je tako od skupno 6984 upravičenih odjemalcev na distribucijskem omrežju zamenjalo dobavitelja 138 upravičenih odjemalcev. Glede na to, da so bile cene električne energije oblikovane na letni podlagi, je bila večina menjav opravljenih v prvem trimesečju leta.

V skladu z EZ je bilo do konca leta 2002 skupno izdanih 65 licenc za trgovanje na organiziranem trgu z električno energijo (v letu 2001 48 licenc) in 39 licenc za posredništvo in zastopstvo (v letu 2001 30 licenc).

Električno energijo so upravičenim odjemalcem v letu 2002 dobavljali:

- Holding Slovenske elektrarne, d. o. o.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Celje, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Gorenjska, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Ljubljana, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Maribor, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Primorska, d. d.,
- Elektroprodaja Ljubljana, d. o. o.

2.4.3 Trgovanje na organiziranem trgu

Organizirani trg električne energije je ustanova, v kateri se organizirano srečujeta ponudba in povpraševanje po električni energiji. Delovanje organiziranega trga z električno energijo, dolžnosti in pravice organizatorja trga ter članov organiziranega trga natančno opredeljujejo Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe organiziranja trga z električno energijo in Pravila za delovanje trga električne energije. Dejavnost GJS organiziranja trga z električno energijo izvaja Borzen, d. o. o.

Glavna dejavnost podjetja je organiziranje trga z električno energijo v Sloveniji, ki vključuje:

- srečevanje ponudb za nakup in prodajo električne energije – borza električne energije (dnevni trg, urni trg),
- obračun in poravnavo sklenjenih poslov na organiziranem trgu – funkcija klirinške hiše,
- evidentiranje dvostranskih pogodb,
- izdelavo vozniških redov,
- javno objavljanje gibanj tržnih cen,
- izvajanje izobraževanja za člane organiziranega trga električne energije.

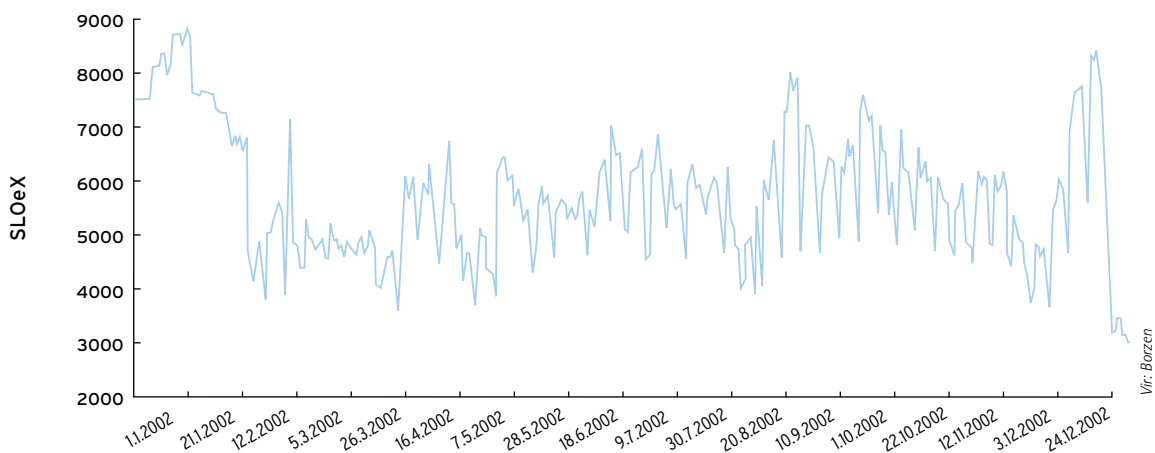
Organizator trga omogoča preglednost trga električne energije z objavljanjem cen in količin sklenjenih poslov na trgu v različnih časovnih obdobjih in z objavljanjem borznih indeksov. Tako omogoča udeležencem trgovanja, da se odločajo o ustreznih strategijah trgovanja in oblikujejo lastne ponudbe.

Vzpostavljeni sistem za elektronsko trgovanje zagotavlja podlago za dnevni trg električne energije. To pomeni, da se danes trguje z električno energijo, ki bo proizvedena in porabljena jutri. Trguje se sproti na avkciji, z izklicem. Na organiziranem trgu se trguje s standardnimi produkti. Ti so: pasovna, trapezna in nočna energija ter energija za vsako posamezno uro.

Na organiziranem trgu električne energije sodelujejo podjetja, ki imajo licenco za izvajanje energetske dejavnosti trgovanja na organiziranem trgu in z organizatorjem trga sklenjeno pristopno pogodbo. V letu 2002 je bilo na organiziranem trgu z električno energijo petnajst članov.

V letu 2002 se je z električno energijo trgovalo na dveh segmentih trga: dnevnem trgu in trgu prednostnega dispečiranja. Na dnevnem trgu se je trgovalo vsak delovni dan, in sicer z energijo za dobavo v naslednjem dnevu. Na trgu prednostnega dispečiranja se je trgovalo izključno z energijo, ki je predmet prednostnega dispečiranja, trgovanje pa je potekalo enkrat na teden, ponavadi ob četrtek.

Dnevni trg in trg prednostnega dispečiranja sestavljata organizirani trg v letu 2002 in sta podlaga za izračun slovenskega indeksa trgovanja z električno energijo (SLOeX). SLOeX je bil v lanskem letu izračunan kot aritmetična sredina med povprečno tehtano ceno vseh sklenjenih poslov na dnevnem trgu in povprečno tehtano ceno vseh sklenjenih poslov na trgu prednostnega dispečiranja.

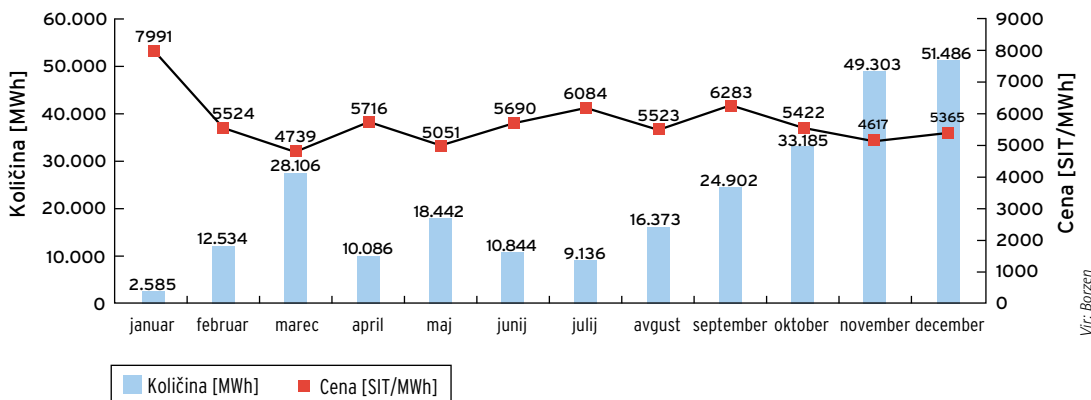

Slika 15: Slovenski indeks trgovanja na organiziranem trgu električne energije

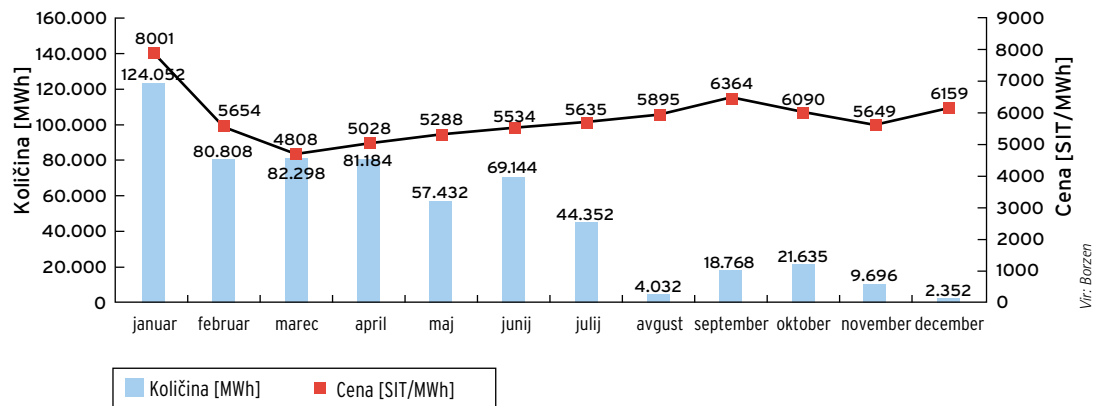
Najvišja in najnižja dosežena cena na organiziranem trgu med delavnikom in med vikendom v letu 2002:

	SIT/MWh	
	Najnižja cena	Najvišja cena
Delavnik	2.361	10.308
Vikend	1.741	9.000

Skupne mesečne količine trgovanja na dnevnem trgu so bile v prvi polovici leta sorazmerno majhne, skupne mesečne količine na trgu prednostnega dispečiranja pa so bile, ravno nasprotno, v prvi polovici leta 2002 sorazmerno velike. Zanimiv je bil preobrat v drugi polovici leta 2002, ko so se količine trgovanja na dnevnem trgu povečevale iz meseca v mesec, medtem ko so se količine na trgu prednostnega dispečiranja precej zmanjšale.

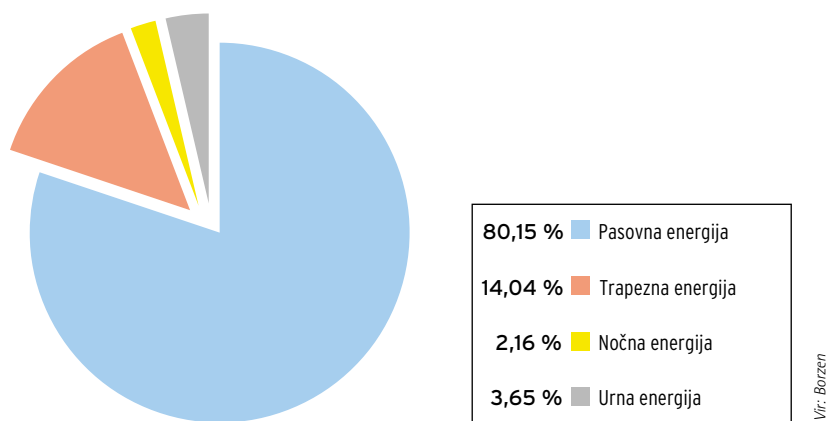

Slika 16: Skupne mesečne količine trgovanja na dnevnem trgu in povprečne mesečne cene vseh sklenjenih poslov na dnevnem trgu v letu 2002

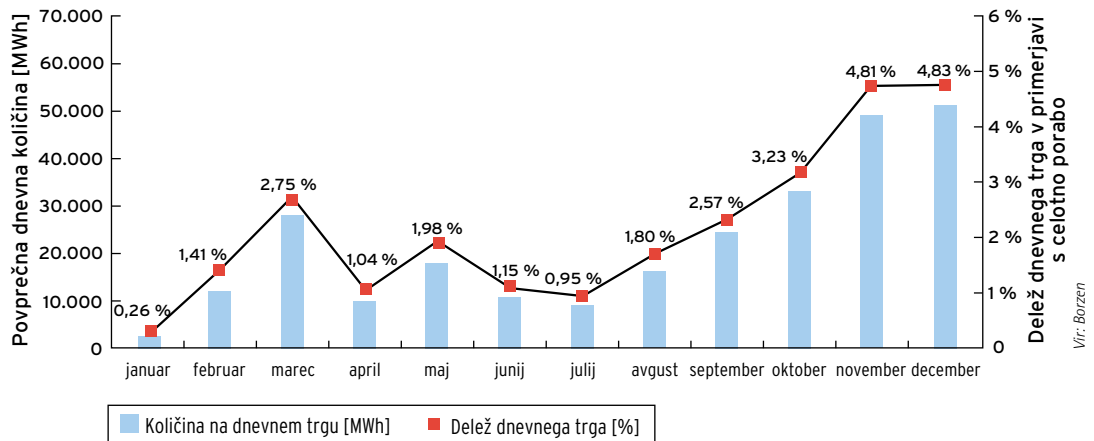

Slika 17: Skupne mesečne količine trgovanja in povprečne mesečne cene vseh sklenjenih poslov na trgu prednostnega dispečiranja v letu 2002

V letu 2002 je bila pasovna energija najbolj likviden produkt na organiziranem trgu, saj je njen delež znašal kar 80,15 odstotka. Dokaj likviden produkt je bila tudi trapezna energija, manj pa so udeleženci organiziranega trga trgovali s produktom nočne energije in z urnimi produkti.

Slika 18: Deleži trgovanja s standardiziranimi produkti na dnevnem trgu

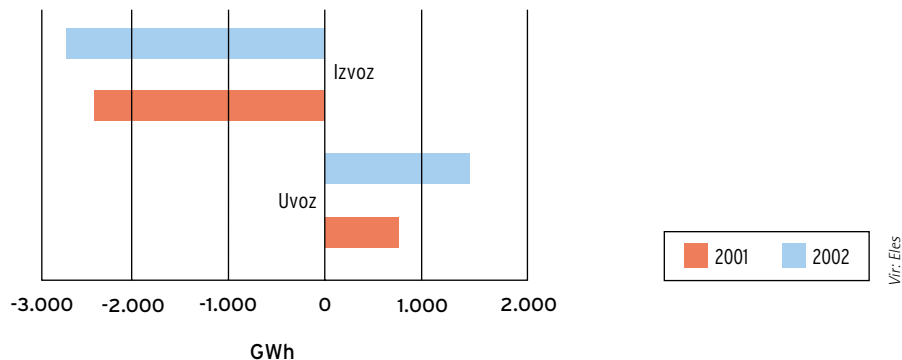
Slika 19: Mesečni deleži dnevnega trga v primerjavi s celotno mesečno porabo električne energije v Sloveniji v letu 2002

V prvem letu delovanja se je organizirani trg uspešno uveljavil, hkrati pa so se pokazale nekatere pomanjkljivosti, ki jih bo treba zaradi nemotenega nadaljnjega razvoja trga čim prej odpraviti. Predvsem gre za problem obračunavanja odstopanj, dodeljevanja čezmejnih prenosnih zmogljivosti in pomanjkanja konkurence na strani ponudbe.

2.4.4 Čezmejno trgovanje z električno energijo

V letu 2002 so pri čezmejnem trgovanju z električno energijo še vedno vladale razmere nepopolno odprtega trga. Vlada RS je že v letu 2001 določila količine, ki so jih posamezni večji odjemalci v Sloveniji v letu 2002 lahko uvozili. Pri izvozu električne energije v letu 2002 ni bilo omejitev in vsi proizvajalci so lahko svoje presežke izvažali v okviru omejitev pri dostopu do čezmejnih prenosnih poti. Čezmejne prenosne poti na meji z Italijo, ki so za izvoz električne energije najzanimivejše, je Eles - Upravljanje prenosnega omrežja za vse leto 2002 razdelil že v letu 2001. Dodatne zmogljivosti, ki so se na tej meji pojavile med letom, je upravljavec omrežja dodeljeval po vrstnem redu prispetja prijav. V zadnji četrtini leta je Eles proste zmogljivosti oddajal na podlagi rezultatov avkcij, ki jih je v ta namen izvajal organizator trga Borzen.

Zaradi ugodnih razmer in zadostnih prenosnih zmogljivosti je bil promet z električno energijo v letu 2002 intenziven. Pri tranzitu, uvozu in izvozu čez ozemlje Slovenije je bil pomembnejši izvoz električne energije. Ta je bil večji od uvoza zaradi ugodnih razmer na širšem trgu z električno energijo. Promet čezmejnega trgovanja je bil v primerjavi z letom 2001 večji za dobrih 30 odstotkov. Največji delež je predstavljal prenos električne energije na italijanski trg, medtem ko je večji del uvoza za domače odjemalce potekal iz avstrijske smeri.

Slika 20: Čezmejno trgovanje z električno energijo v letih 2001 in 2002

2.4.4.1 Priprave na popolno odprtje trga z električno energijo v letu 2003

V letu 2002 so potekale tudi priprave na zunanje odprtje trga z električno energijo, ki ga je EZ napovedal za 1. januar 2003. V teh pripravah je poleg ministrstva za okolje, prostor in energijo, upravljavca prenosnega omrežja in organizatorja trga aktivno sodelovala tudi agencija. Cilj je bil pripraviti ustrezna pravila za dostop do čezmejnih prenosnih poti in s predstavniki sosednjih držav doseči za Slovenijo ugoden način dodeljevanja prostih čezmejnih zmogljivosti. Predstavniki agencije so na sestankih s predstavniki italijanskega in avstrijskega regulatorja dosegli, da so se kljub težnjam po skupnem dodeljevanju zmogljivosti proste čezmejne zmogljivosti za leto 2003 delile po načelu, da vsaka od sosednjih držav na posamezni meji neodvisno razpolaga s polovico skupnih razpoložljivih zmogljivosti.

Pripravljena so bila tudi pravila za dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti, ki so bila javno objavljena v obliki pravilnikov, kar je zagotovilo izpolnitev načela enakega obravnavanja oziroma nediskriminacijskega odnosa do udeležencev trgovanja in predvsem načela preglednosti oziroma javnosti. Ker pravilniki za dostop do čezmejnih prenosnih poti vsebujejo kriterije za odločanje o dostopu do omrežja, mora agencija – v skladu z Uredbo o izvajanju gospodarske javne službe prenos električne energije in gospodarske javne službe upravljanje prenosnega omrežja – dati nanje formalno soglasje.

V letu 2002 je agencija prvič izdala tako soglasje 10. oktobra, in to soglasje na kriterije v Pravilih za dodeljevanje prenosnih zmogljivosti z območja TRM (Transmission Reliability Margin – varnostna rezerva pri prenosu električne energije po čezmejnih prenosnih poteh). Na podlagi teh pravil je Borzen v zadnji četrtini leta 2002 izvajal avkcije za dodeljevanje prostih prenosnih zmogljivosti na meji z Italijo. Agencija je 21. oktobra 2002 izdala soglasje za nekoliko dopolnjeno verzijo istih pravil.

Hkrati s pripravo pravil za izvajanje avkcij v letu 2002 je nastajal tudi Pravilnik o načinu in pogojih dodeljevanja ter kriterijih za dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Z njim naj bi uredili razmere pri dostopu do čezmejnih prenosnih poti pred zunanjim odprtjem trga v letu 2003. Eno ključnih izhodišč pri pripravi tega pravilnika so bili sklepi Vlade RS z dne 7. novembra 2002. Vlada je v njih določila, da obseg proizvodnje električne energije iz proizvodnih objektov v Republiki Sloveniji, namenjen oskrbi upravičenih in tarifnih odjemalcev, ne sme pasti pod 80 odstotkov porabljene električne energije na letni ravni, kratkoročno pa ne pod 75 odstotkov. Vlada je prav tako določila, da se mora uporabljati metoda sorazmernega znižanja zahtev – »pro rata«. Na podlagi

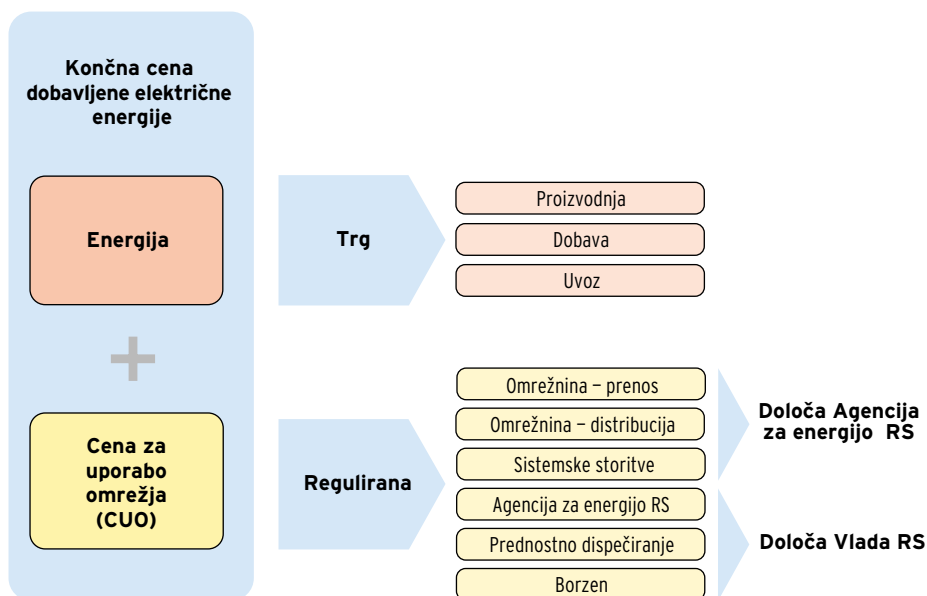
omenjenih sklepov vlade je Eles pripravil končni predlog pravilnika. Agencija je 26. novembra 2002 izdala soglasje za kriterije dostopa do omrežja, ki so zajeti v omenjenem pravilniku.

Na podlagi tega pravilnika je Eles 3. decembra 2002 razpisal proste zmogljivosti za leto 2003, ločeno za uvoz električne energije v letu 2003 in za izvoz električne energije, enkrat le za leto 2003 in enkrat za obdobje od leta 2003 do 2005. Na podlagi teh razpisov je dobilo dostop do čezmejnih prenosnih poti 16 upravičenih odjemalcev in pet proizvajalcev električne energije.

Pomemben dogodek na področju čezmejnega trgovanja se je zgodil tudi 18. decembra 2002, ko so predstavniki Eles v Bruslju podpisali sporazum o vstopu Eles v poravnalni mehanizem ETSO – CBT. Ta mehanizem, v katerem zdaj sodelujejo sistemski operaterji celinskega dela Evropske unije, Švice in Slovenije, predvideva enkratno in enotno plačilo uporabe prenosnih omrežij pri trgovanju čez mejo posamezne države. Stroške, ki jih imajo sistemski operaterji zaradi čezmejnega trgovanja z električno energijo, dobijo povrnjene iz poravnalnega sklada CBT, v katerega plačujejo udeleženci čezmejnega trgovanja zneske na podlagi prej omenjenih enotnih cen za dostop do omrežja pri trgovanju čez mejo.

2.4.5 Cene električne energije v letu 2002

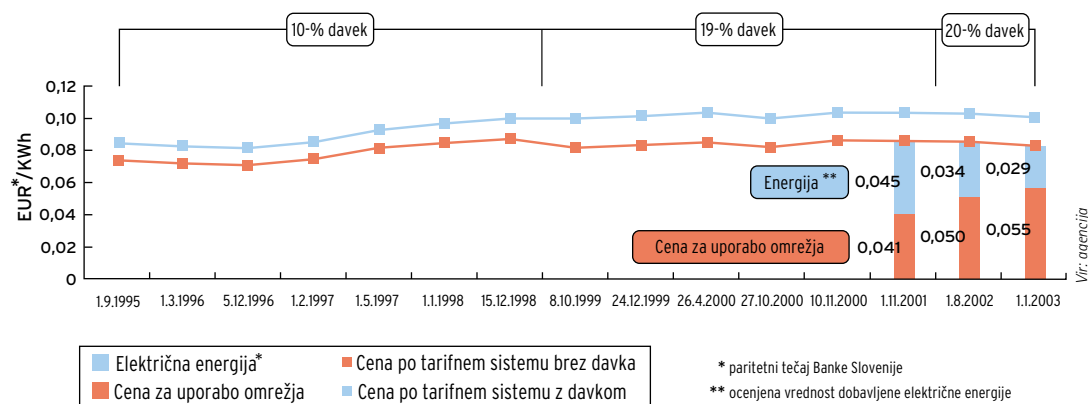
Z delnim odprtjem trga z električno energijo so odjemalci razdeljeni na dve skupini, in sicer na odjemalce, ki lahko izbirajo dobavitelja in se jim cena oblikuje na tržni podlagi, in na tarifne odjemalce, za katere določa ceno Vlada RS. Za obe kategoriji odjemalcev je bila sprememba cen v primerjavi z letom 2001 različna glede na gibanja cene v državah EU in je bila za gospodinjstve odjemalce najmanjša.

Slika 21: Struktura cene električne energije

2.4.5.1 Cene električne energije za tarifne odjemalce

Cene električne energije za tarifne odjemalce se oblikujejo na podlagi enotnega tarifnega sistema in tarifnih postavk, ki jih določa Vlada RS. Cene za tarifne odjemalce so se v letu 2002 v začetku avgusta povišale za dva odstotka, kar je pri 7,5-odstotni letni stopnji inflacije pomenilo realno znižanje cene v primerjavi z letom 2001. Povprečna dosežena cena, v kateri je upoštevana letna prodaja električne energije vseh tarifnih odjemalcev, je znašala 18,88 tolarja. Na sliki je prikazana dinamika rasti cene za značilnega gospodinjstvega odjemalca z letno porabo 3500 kWh na podlagi objavljenih tarifnih postavk, preračunanih v evre na kWh. Neodvisno od sprejemanja tarifnih postavk za tarifne odjemalce sprejema agencija cenik za uporabo omrežja – CUO. S slike je vidno, da – pri sedanjem zadrževanju cen – ostaja podjetjem za distribucijo električne energije iz prihodka od prodaje tarifnim odjemalcem vedno manj sredstev za pokritje stroškov nabave električne energije za te odjemalce.

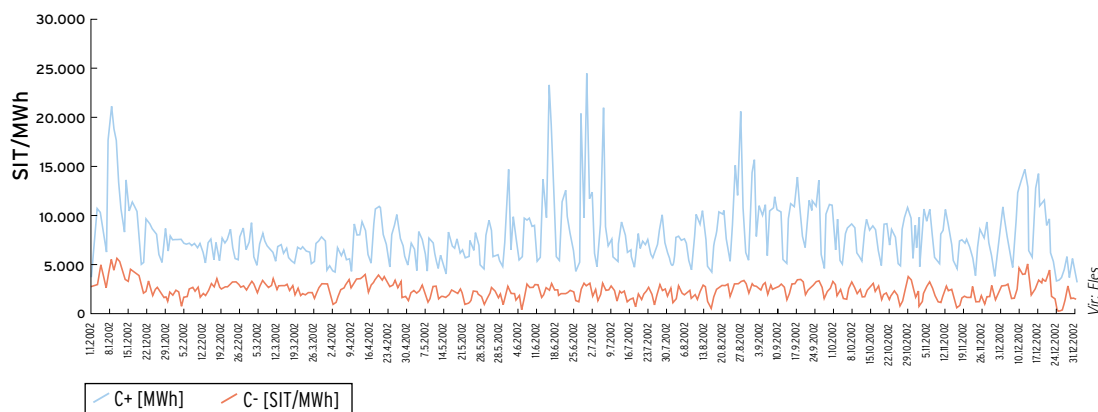

Slika 22: Gibanje cene za gospodinjstvega odjemalca z letno porabo 3500 kWh

2.4.5.2 Cena električne energije za upravičene odjemalce

Upravičeni odjemalci so lahko izbirali dobavitelja oziroma trgovca z električno energijo. Za ceno dobavljene energije so se upravičeni odjemalci dogovorili na podlagi letnih pogodb s trgovci oziroma dobavitelji in na tej podlagi sklepali tudi pogodbe o dostopu do omrežja. Končna cena je sestavljena iz cene za energijo in cene za uporabo omrežja. Ponudniki – trgovci in dobavitelji – so cene oblikovali na podlagi napovedane dinamike porabe upravičenih odjemalcev in ocenjenega odstopanja od napovedanega voznega reda odjemalcev.

Cena za električno energijo je v primerjavi s ceno za odstopanja določena vnaprej in je predmet dogovora, opredeljenega v pogodbi o dobavi. Cena za odstopanja pa se spreminja glede na tržne razmere v skladu s Pravilnikom o načinu obračunavanja odstopanj električne energije od voznih redov, ki je v oktobru 2002 nadomestil Pravilnik o delovanju izravnalnega trga. Dinamika gibanja cene za pozitivno in negativno odstopanje v letu 2002 je prikazana na spodnji sliki.

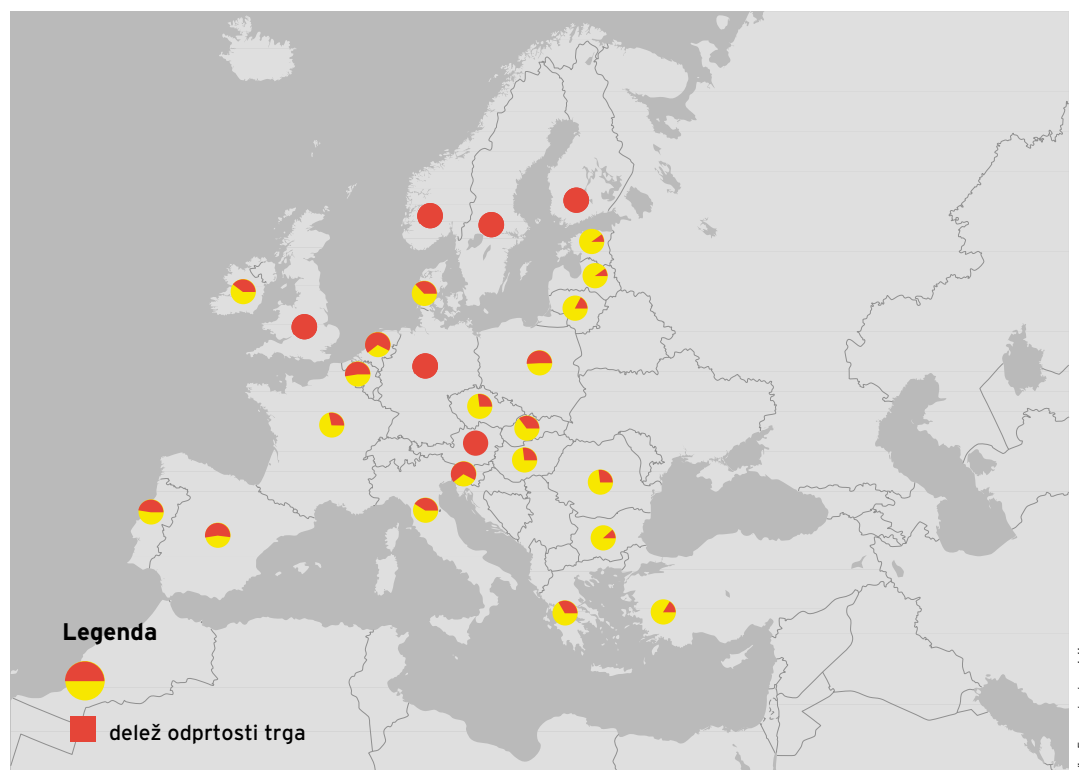

Slika 23: Gibanje cene za odstopanje napovedane porabe električne energije od voznega reda

2.5 Mednarodni trg z električno energijo

2.5.1 Značilnosti trgov z električno energijo v državah Evropske unije

Trgi z električno energijo se v posameznih državah Evropske unije odpirajo postopoma in različno. Slovenija je s 66-odstotno odprtostjo trga v letu 2002 dosegla povprečje odprtosti trgov držav EU.

Slika 24: Stopnje odprtosti trgov z električno energijo v Evropi konec leta 2002

Pogoji za doseganje statusa upravičenega odjemalca v državah EU:

Belgija	$\geq 0,1$ GWh/leto
Danska	≥ 1 GWh/leto
Francija	≥ 16 GWh/leto
Grčija	≥ 1 kV
Irska	≥ 1 GWh/leto
Italija	≥ 9 GWh/leto
Luksemburg	≥ 20 GWh/leto
Nizozemska	$\geq 3 \times 80$ A
Portugalska	≥ 1 kV
Španija	≥ 1 GWh/leto

Pogoji za doseganje statusa upravičenega odjemalca so bili v letu 2002 v državah EU različni. Ponekod so pogoji določeni s skupno letno porabo upravičenega odjemalca, drugod glede na napetost na priključnem mestu ali pa glede na jakost električnega toka.

Države EU zelo različno vpeljujejo zahteve direktive o enotnem trgu električne energije na svoj trg. To ni vidno samo pri stopnji odprtosti trga, ampak predvsem pri ločitvi dejavnosti, načinu reguliranja in določanja cen za uporabo omrežij, pogojih za izravnavo, moči energetskih podjetij in tako dalje.

Med države, za katere lahko trdimo, da najbolj spodbujajo konkurenco in odprtost trgov, sodijo Velika Britanija, Finska, Španija in Švedska. Vse imajo lastniško ločitev dejavnosti, vpeljano reguliranje, povprečno nižje cene za omrežja in primerne pogoje za izravnavo in prihod na trg. Velika Britanija in Finska imata poleg tega še ugodno razpršeno moč največjih proizvajalcev, saj trije največji proizvedejo manj kot polovico električne energije.

2.5.2 Težave in ovire pri odpiranju trgov

Popolna odprtost trgov z električno energijo posameznih držav članic EU bo pripeljala do skupnega trga z električno energijo. Za doseganje tega cilja se bo treba uspešno spopasti z naslednjimi težavami:

- različne stopnje odprtosti trgov električne energije zmanjšujejo obseg prednosti za odjemalce, kar zvišuje cene električne energije za tarifne odjemalce. Različna stopnja odprtosti trgov onemogoča enakopraven konkurenčni položaj vseh podjetij na trgu, predvsem zaradi možnosti navzkrižnega subvencioniranja med preoblikovanjem podjetij iz domačih ponudnikov električne energije v ponudnike na trgu EU;
- neskladnost tarif za uporabo omrežja ovira vzpostavitev konkurence. Slaba ločitev energetskih dejavnosti in nezadostna regulacija se odražata v slabi preglednosti, kar pozneje vpliva na neskladnost tarif za uporabo omrežja;
- visoka stopnja moči posameznih proizvajalcev električne energije ovira delovanje organiziranih trgov z električno energijo in izravnalnih trgov električne energije;
- nezadostna meddržavna interkonekcijska infrastruktura med posameznimi državami in neučinkovite metode dodeljevanja prostih zmogljivosti prav tako zmanjšujejo prednosti odprtih trgov z električno energijo.

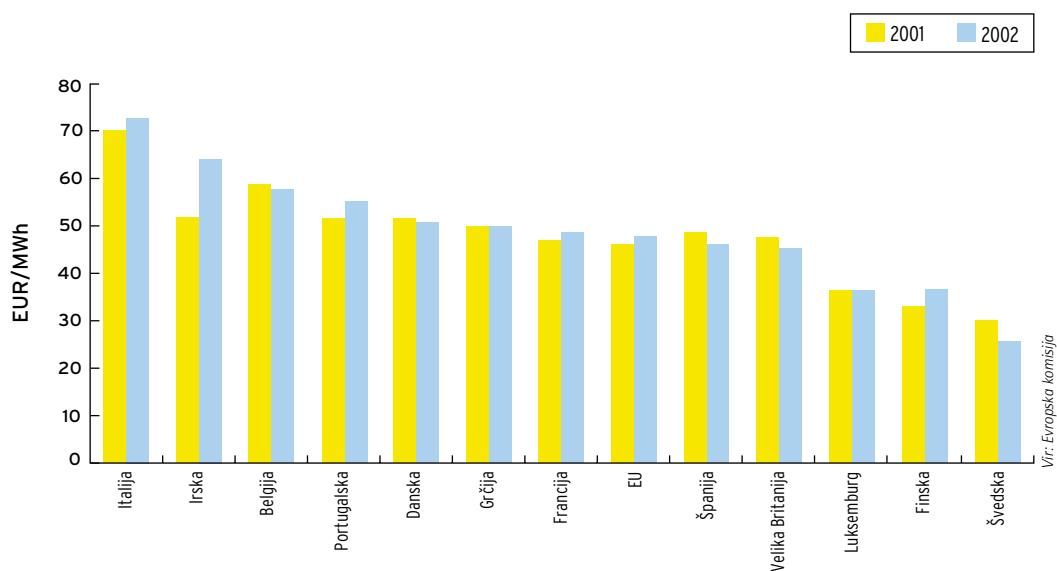
2.5.3 Učinki odpiranja trgov z električno energijo v EU

2.5.3.1 Cene električne energije

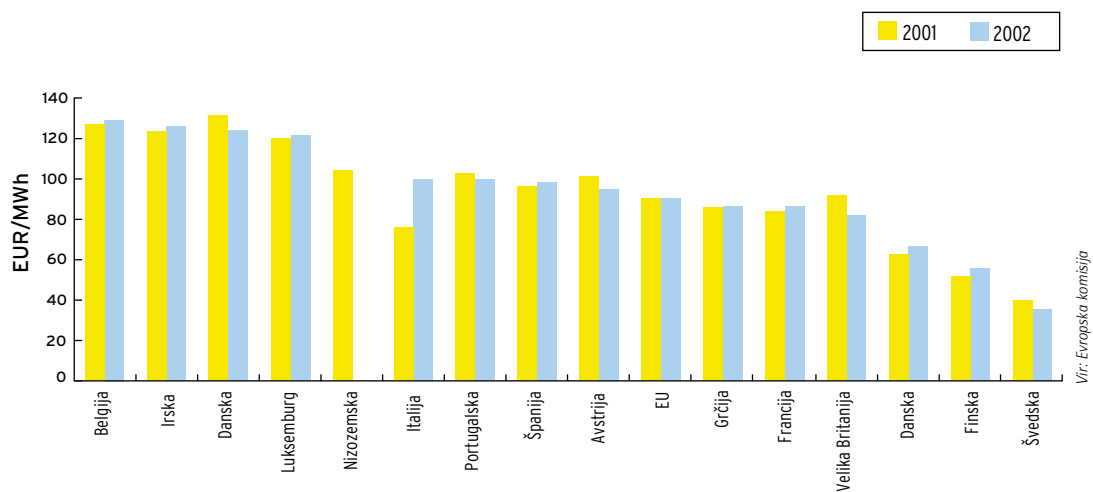
Opazni učinek popolno odprtega trga z električno energijo je znižanje cene električne energije. Cene električne energije so se v državah EU večinoma znižale za tiste odjemne skupine, ki so postale upravičeni odjemalci, in sicer približno leto po uradni sprostitvi trga zanje. Najbolj so se cene znižale v Avstriji, Nemčiji, Veliki Britaniji ter na Finskem in Švedskem. To pa so tudi države, ki so do zdaj trg z električno energijo odprle v celoti.

V državah, kjer je trg električne energije odprt le za nekatere odjemalce, se pojavlja prelaganje višjih cen na tarifne odjemalce. Ponekod z odprtjem trgov spreminjajo metodologije razvrščanja odjemalcev (Italija, Irska), zato primerjava ni popolna.

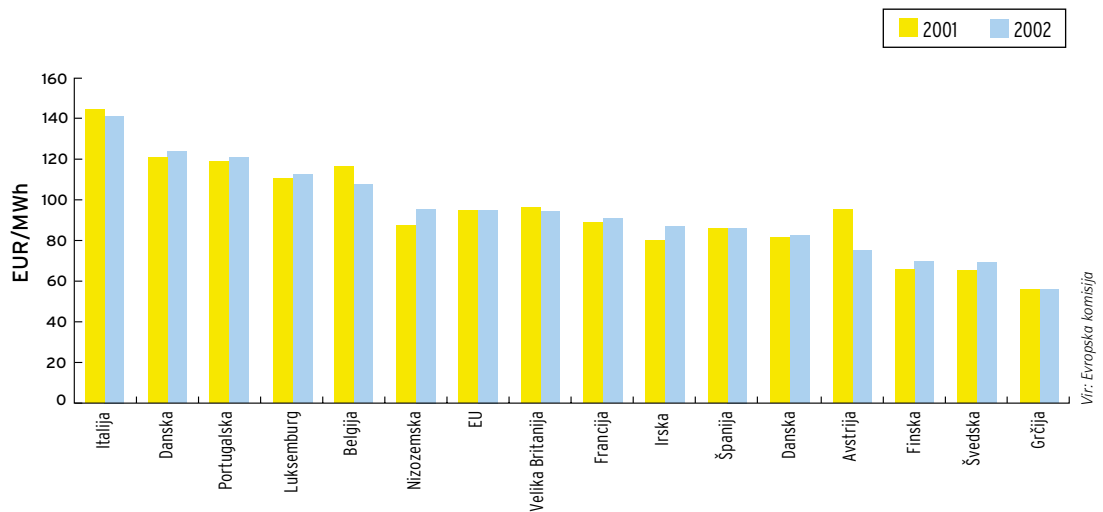
V spodnjih tabelah so prikazane cene za nekatere odjemne skupine, izračunane po metodologiji Eurostat in ne vsebujejo davkov.

Slika 25: Cene električne energije v državah EU za industrijske odjemalce s porabo 24.000 MWh na leto

Slika 26: Cene električne energije v državah EU za industrijske odjemalce s porabo 50 MWh na leto

Slika 27: Cene električne energije v državah EU za gospodinjske odjemalce s porabo 3,5 MWh na leto

2.5.3.2 Zamenjave dobavitelja

Odprtje trgov z električno energijo omogoča izbiro dobavitelja. Pogostejše menjave dobavitelja se pojavljajo tam, kjer je trg odprt dlje časa in pri večjih odjemalcih, ki imajo pogajalsko moč. Mali odjemalci ne morejo izkoristiti prednosti konkurenčnih razmer na trgih, ki niso popolnoma odprti. Tako je na primer na Danskem, v Veliki Britaniji in Italiji dobavitelja od začetka odprtja trga zamenjala več kot polovica upravičenih odjemalcev, v Belgiji ali na Portugalskem pa le približno pet odstotkov upravičenih odjemalcev.

2.5.4 Cene za uporabo omrežij

Na določitev cen za uporabo omrežij vplivajo različne razmere v posameznih državah pred odprtjem trgov. Temelj za določitev cen za uporabo omrežij sta ločitev prenosnega in distribucijskega omrežja in upoštevanje njihovih značilnosti. Popolnoma drugače določajo cene za uporabo omrežij v državah, kot sta na primer Avstrija ali Nemčija, kjer je več regionalnih prenosnih podjetij in veliko lokalnih distribucijskih podjetij, kakor pa v Franciji ali na Irskem, kjer eno podjetje nadzira prenos in morda še distribucijo.

V EU imajo najvišje cene za uporabo omrežij v Nemčiji in Avstriji, malo nad povprečjem pa v Luksemburgu. Prevladuje mnenje, da je raven cen povezana tudi z nezadostno ločitvijo dejavnosti.

2.5.5 Čezmejno trgovanje med državami članicami

V letu 2002 je bil na trgu z električno energijo na ravni EU pomemben dogodek sprejetje smernic za obvladovanje zamašitev pri uporabi čezmejnih prenosnih poti; sprejete so bile na šestem forumu regulatorjev držav EU v Firencah.

Države EU uporabljajo 24 interkonektorjev oziroma čezmejnih prenosnih poti, od katerih jih je polovica stalno ali zelo pogosto zasedenih, pet občasno zasedenih in sedem redko ali nikoli zasedenih. Najbolj so zasedene poti med Francijo in Italijo, Avstrijo in Italijo ter Švico in Italijo.

V EU predstavlja dejansko fizično trgovanje z električno energijo čez državne meje le devet odstotkov celotne porabe električne energije v letu 2002. Tako majhen delež trgovanja med državami kaže, da je EU še daleč od resnično konkurenčnega trga z električno energijo.

Vpeljava tržne metode pri dodeljevanju čezmejnih prenosnih zmogljivosti ima prednost pred drugimi metodami zaradi preglednosti, vendar pa tako deluje le 12 interkonektorjev. Udeleženci na drugih interkonektorjih trdijo, da tržne metode ni mogoče vpeljati povsod, in sicer zaradi velikega števila vpletenih strani (najmanj dva prenosna operaterja in dva regulatorja), kar otežuje pogajanja in dosego sporazuma. Ponekod je velik problem poenotenje mnenj o zmogljivosti interkonektorjev ter vplivanju enega interkonektorja na drugega (predvsem med Francijo in Italijo ter Švico in Italijo).

2.6 Povzetek

Leto 2002 je prvo koledarsko leto, v katerem lahko govorimo o usklajenosti izvajanja energetskih dejavnosti z določili EZ.

Na področju proizvodnje električne energije ni bilo pomembnejših novosti in tudi celotna proizvodnja jedrske elektrarne je še bila na voljo Republiki Sloveniji. Proizvodnja kvalificiranih proizvajalcev je sicer znašala le 2,1 odstotka celotne proizvodnje električne energije, kaže pa težnjo po pomembnem naraščanju. Največji proizvajalec in dobavitelj električne energije v letu 2002 je bil Holding Slovenske elektrarne, ki je končal poslovno leto s precejšnjim čistim dobičkom.

Dolgoročna razvojna usmeritev pri prenosu električne energije je prehod vseh 220-kilovoltnih objektov na 400-kilovoltni napetostni nivo, v letu 2002 pa prenosno omrežje ni doživelo pomembnejših posegov. Načrtovane so tudi razširitve meddržavnih povezav, predvsem z Madžarsko.

Distribucijska podjetja, teh je pet, so v letu 2002 že spoznala prednosti in tudi težave, ki jih prinaša trg, zelo pa jih je omejevala cena električne energije za tarifne odjemalce, ki je glavni vzrok za njihove negativne poslovne izide.

V prejšnjem letu je začel veljati novi cenik za omrežnino, ki ga je z izhodišči za oceno poslovanja reguliranih dejavnosti pripravila agencija. Cenik je bil pripravljen na podlagi ocenjenih upravičenih stroškov delovanja in razvoja omrežne infrastrukture in načrtovane porabe. Agencija pa je leta 2002 pripravila in uveljavila novi regulativni okvir, ki določa omrežnino za leta 2003–2005 na novi način, po metodi, ki jo tudi regulatorji v državah EU uporabljajo za določanje kriterijev za upravičenost stroškov.

Organizator trga Borzen je poslovno leto 2002 končal z dobičkom. Z električno energijo se je trgovalo na dveh segmentih: dnevnem trgu in trgu prednostnega dispečiranja, ki skupaj tvorita organizirani trg. To je podlaga za izračun slovenskega indeksa trgovanja z električno energijo. Skupne količine trgovanja na organiziranem trgu so v povprečju znašale 2,2 odstotka celotne mesečne porabe električne energije v Sloveniji, v zadnjih dveh mesecih leta pa so se povzpele na 4,8 odstotka. Večino električne energije so trgovci in dobavitelji kupovali na podlagi dolgoročnih dvostranskih pogodb s proizvajalci električne energije.

Možnost izbire dobavitelja je v letu 2002 imelo 6984 upravičenih odjemalcev, za menjavo dobavitelja pa se jih je odločilo 138.

Čezmejno trgovanje je v prejšnjem letu potekalo v omejenem obsegu. Pri izvozu ni bilo omejitev oziroma je bil pogojen le z razpoložljivimi čezmejnimi prenosnimi potmi. Uvoz je bil na podlagi sklepa vlade omogočen le posameznim večjim odjemalcem. Vlada RS je že v letu 2001 določila količine, ki so jih posamezni odjemalci lahko uvozili v letu 2002.

Na cene električne energije za upravičene odjemalce so v letu 2002 že vplivale tržne zakonitosti, cene za tarifne odjemalce, ki jih določa vlada, pa so bile ob upoštevanju inflacije realno nižje kot v letu 2001.

3 TRG Z ZEMELJSKIM PLINOM

3.1 Priprave na odpiranje trga z zemeljskim plinom

3.1.1 Proces odpiranja trga

Oskrba z zemeljskim plinom je bila leta 2002 organizirana v obliki gospodarskih javnih služb. GJS upravljanja prenosnega omrežja in prenosa zemeljskega plina sta obvezni republiški GJS, medtem ko sta upravljanje distribucijskega omrežja in distribucija zemeljskega plina izbirni lokalni GJS.

Dinamičnemu procesu odpiranja trga z električno energijo so v letu 2002 v Sloveniji sledile priprave na odpiranje trga z zemeljskim plinom. V letu 2002 na tem področju za udeležence še ni bilo pomembnejših sprememb, so pa v skladu z zahtevami EZ potekale priprave na odprtje trga z zemeljskim plinom za upravičene odjemalce s 1. januarjem 2003.

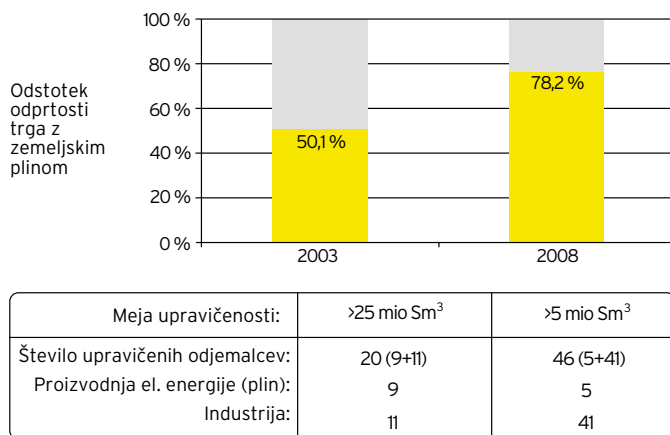
EZ in na njegovi podlagi izdani podzakonski akti ločujejo trgovanje z zemeljskim plinom od transporta zemeljskega plina po prenosnem in distribucijskih omrežjih. Odjemalci, ki so dosegli odjem nad 25 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina na leto na enem odjemnem mestu ali pa plin uporabljajo za proizvodnjo

električne energije, so 1. januarja 2003 pridobili status upravičenega odjemalca in lahko sami prosto izbirajo dobavitelja zemeljskega plina. Pri tem pa si morajo sami zagotoviti prenos plina do svojih odjemnih mest.

Agencija je v letu 2002 analizirala dogajanje na trgu z zemeljskim plinom v državah EU in državah pristopnicah, pripravljala se je na reševanje morebitnih sporov, ki bi izhajali iz dostopa do omrežij ali cene za njihovo uporabo. Skrbela je tudi za ozaveščanje podjetij in lokalnih skupnosti o mehanizmi delovanja trga, priložnostih in tveganjih. Znanje in izkušnje, ki jih je agencija pridobila v tem času, so pokazale potrebo po tesnem sodelovanju med državnimi organi in drugimi udeleženci na trgu. Agencija je identificirala najpomembnejše ovire za delovanje trga z zemeljskim plinom v Sloveniji in ugotovila, da je treba proces liberalizacije ter ločitev dejavnosti med prenosom in trgovanjem z zemeljskim plinom pospešiti. Še posebno pomembno je zagotavljanje preglednosti, ki je temeljni pogoj za dejansko vzpostavitev konkurenčnega trga.

Agencija je poskrbela tudi za obveščanje podjetij, ki so 1. januarja 2003 pridobila status upravičenega odjemalca. Takšnih podjetij je v Sloveniji dvajset in vsa so neposredno priključena na prenosno oziroma magistralno plinovodno omrežje.

Slika 28 prikazuje število odjemalcev, ki so 1. januarja 2003 postali upravičeni odjemalci, in pričakovano število upravičenih odjemalcev leta 2008.

Slika 28: Pričakovani stopnji odprtosti trga z zemeljskim plinom

3.1.2 Tarifni sistem za prenosno omrežje

Tarifni sistem neposredno vpliva na investicijski interes distributerjev in odjemalcev, pomemben pa je tudi za državo zaradi nacionalnega interesa za zviševanje deleža porabe zemeljskega plina, ki je ekološko najmanj obremenjujoče fosilno gorivo.

Ker v letu 2002 trg z zemeljskim plinom še ni bil odprt, so dobave zemeljskega plina potekale na podlagi Tarifnega sistema za prodajo in dobavo zemeljskega plina iz transportnega omrežja (Ur. list RS št. 50/97 in Ur. list RS št. 60/98).

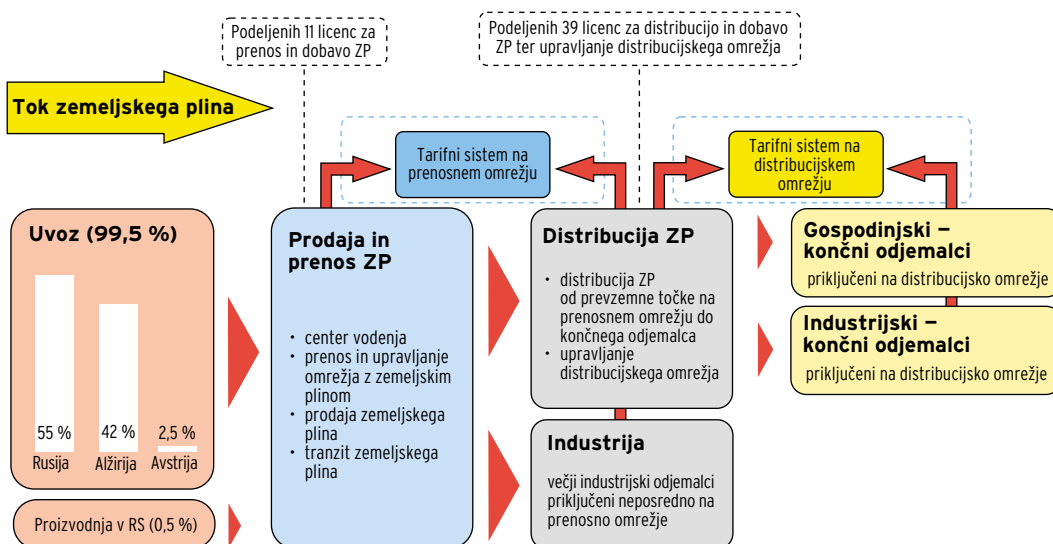
Agencija je v letu 2002 sodelovala z mnenji in predlogi pri pripravi podzakonskih aktov. Med najpomembnejše sodi izdelava tarifnega sistema za dobavo zemeljskega plina tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju, ki je po EZ naloga izvajalca dejavnosti prenosa. Ta tarifni sistem je 1. januarja 2003 začel veljati za tarifne odjemalce, upravičeni odjemalci pa se morajo o ceni zemeljskega plina in ceni za uporabo omrežij dogovarjati z dobavitelji in upravljavcem omrežja. Za upravičene odjemalce je stari tarifni sistem nehal veljati 1. januarja 2003. Novi zanje tudi ne velja, ker je za upravičene odjemalce s tem dnem začelo veljati načelo izpogajane dostopa tretje strani.

Pri snovanju novega tarifnega sistema za dobavo in odjem iz transportnega omrežja so v letu 2002 aktivno sodelovali vsi odjemalci na prenosnem omrežju, torej distributerji in industrijski odjemalci. Agencija se je kot neodvisna opazovalka zavzemala za sprejetje optimalnih kriterijev za oblikovanje tarifnega sistema. Tarifni sistem za dobavo zemeljskega plina tarifnim odjemalcem po prenosnem omrežju je bil objavljen 14. novembra 2002 (Ur. list RS št. 96/02).

3.2 Oskrba z zemeljskim plinom v letu 2002

3.2.1 Način dobave zemeljskega plina

Prenos zemeljskega plina in upravljanje prenosnega omrežja v Sloveniji opravlja podjetje Geoplin, d. o. o., Ljubljana. Geoplin je tudi edini dobavitelj zemeljskega plina, ki oskrbuje industrijske odjemalce na prenosnem omrežju in distribucijska podjetja z zemeljskim plinom, in to skoraj izključno iz uvoza (99,5 odstotka). Distribucijska podjetja oskrbujejo industrijo, priključeno na distribucijsko omrežje, in gospodinjstva.

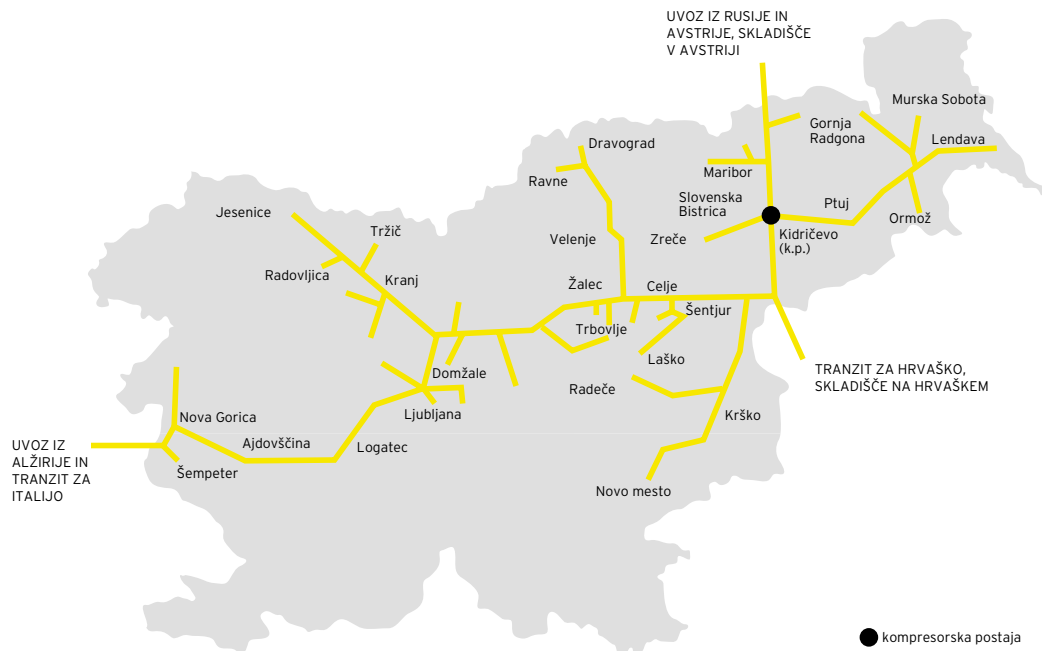

Slika 29: Način dobave zemeljskega plina v letu 2002

3.2.2 Prenosno plinovodno omrežje

Geoplin upravlja in ima v lasti 960 kilometrov dolgo plinovodno omrežje, ki je sestavni del evropskega plinovodnega omrežja. Osrednji del slovenskega plinovodnega omrežja obsega magistralni plinovod (M1) od Ceršaka do Rogatca, (M2) od Rogatca preko Podloga do Vodic in (M4) od Roden do Novega mesta z nazivnim tlakom 50 barov ter magistralni plinovod (M3) od Šempetra pri Novi Gorici do Vodic z nazivnim tlakom 67 barov.

Povezave slovenskega plinovodnega sistema s sosednjimi državami (Italijo, Avstrijo, Hrvaško) so ena izmed prednosti, ki jih omogoča zemljepisna lega. Čeprav nimamo lastnih zalog zemeljskega plina in ga Geoplin večinoma uvaža, Sloveniji zagotavljajo omenjene povezave zelo zanesljivo oskrbo.

Vir: Geoplín

Slika 30: Prenosno plinovodno omrežje Slovenije

Geoplín je v letu 2002 širil in vzdrževal prenosno omrežje in priključeval nove odjemalce. Zgradil je priključni plinovod in merilno-regulacijsko postajo Bolnišnica Maribor ter izvedel rekonstrukcijo postaj Metalna v Senovem, Ytong - Siporeks v Kisovcu, TVT Boris Kidrič v Mariboru, Ljubečna v Ljubljani in merilno-regulacijske postaje v Ormožu. Vse rekonstrukcije so bile izvedene zaradi večanja odjema plina za široko porabo.

V letu 2002 se je močno povečal obseg del pri obnavljanju plinovodnega sistema, pri rednih vzdrževalnih delih pa se je pokazala težnja po zamenjavi systemske opreme. Zanj so se odločali predvsem zato, da bi zmanjšali količine izpihanega zemeljskega plina in njegov vpliv na okolje, hrup v merilno-regulacijskih postajah in emisije dimnih plinov v ozračje. Na merilno-regulacijskih postajah je bilo obnovljenih enajst kotlarn. Vsa dela so potekala v predvidenih terminih, ki so bili usklajeni z odjemalci.

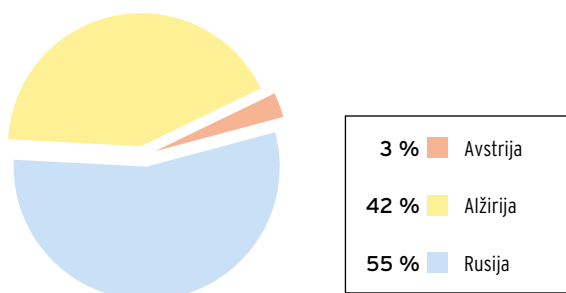
Zaradi aktivnosti drugih izvajalcev so potekala intenzivna nepredvidena dela tudi pri prestavitvah plinovodov. Rekonstrukcijska dela v HE Vrhovo so zahtevala prestavitev plinovoda R42. Zaradi lokalnih razvojnih potreb pa so bile opravljene predelave na plinovodih v Solkanu, Kranju, na delu mestne plinovodne mreže v Mariboru in v Ljubljani ter plinovoda R44 na Drnovem. V letu 2002 je bilo opravljenih tudi pet prednostnih sanacij na magistralnih plinovodih M2 in M3.

Upravljevec prenosnega plinovodnega omrežja je med izvajanjem rednega vzdrževanja podsistemov zagotavljal nemoteno oskrbo. Opravljena so bila vsa pomembna redna vzdrževalna dela na 960 kilometrih plinovodov in več kot 300 objektih plinovodnega omrežja.

3.2.3 Zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom

Zmanjševanje dobav ruskega plina je bilo v letu 2002 občasno in nenapovedano; dobave so bile manjše 67 dni. Redukcije so znašale od enega do 20 odstotkov pogodbene količine, vzrok zanje pa so bila operativna vzdrževalna dela na tranzitnih plinovodih v Ukrajini. Dobava alžirskega plina je bila manjša skupno 31 dni zaradi operativnih težav na alžirski strani in zaradi izvajanja napovedanih vzdrževalnih del na tranzitnem sistemu v Tuniziji. Redukcije v dobavi so bile glede na pogodbeno količino največ 60-odstotne.

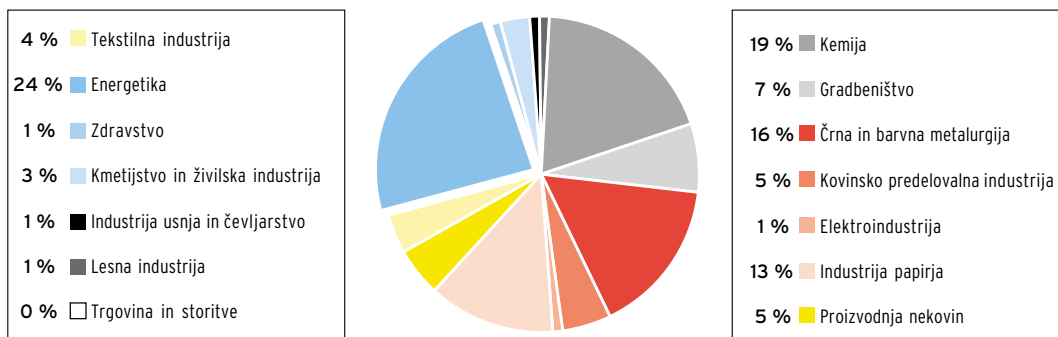
Zmanjšana dobava plina ni povzročila motene dobave odjemalcem, saj so bile nedobavljene količine nadomeščene s količinami iz zakupljenih skladišč v Avstriji in na Hrvaškem.

Slika 31: Struktura uvoza zemeljskega plina v Sloveniji za leto 2002

3.2.4 Poraba zemeljskega plina v Sloveniji

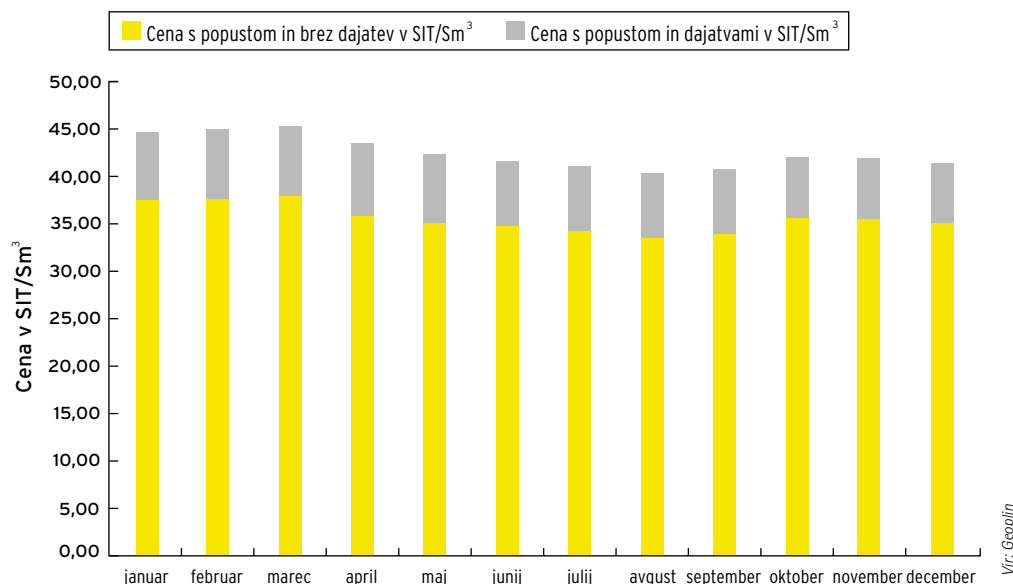
Geopljin je v letu 2002 prodal 998 milijonov standardnih kubičnih metrov (Sm³) zemeljskega plina.

Slika 32: Struktura prodaje zemeljskega plina v letu 2002

3.2.5 Cene zemeljskega plina

Cene zemeljskega plina so se v letu 2002 oblikovale v skladu z Uredbo o oblikovanju povprečne prodajne cene zemeljskega plina iz transportnega omrežja (Ur. list RS št. 109/2001). Uredba vsebuje model oblikovanja povprečne skupne prodajne cene zemeljskega plina iz transportnega plinovodnega omrežja brez davčnih obremenitev. Ta model predvideva spremembo izhodiščnih cen zemeljskega plina glede na gibanje tečaja vsakih petnajst dni in na vsake tri mesece glede na gibanje nabavnih cen ekstra lahkega kurilnega olja, mazuta in surove nafte. Sprememba prodajne cene se uveljavlja, kadar je absolutna razlika med na novo izračunano in do tedaj veljavno prodajno ceno višja od 0,4 tolarja za Sm^3 zemeljskega plina. Povprečna prodajna cena zemeljskega plina ne vključuje davčnih obremenitev, ekološke takse, trošarine in morebitnih komercialnih popustov. Povprečna vrednost te cene za leto 2002 je znašala 35,86 tolarja za Sm^3 zemeljskega plina.

Slika 33: Gibanje povprečne prodajne cene zemeljskega plina iz transportnega omrežja v letu 2002

3.2.6 Distribucija zemeljskega plina

Geoplin dobavlja zemeljski plin 166 velikim industrijskim odjemalcem in 16 distribucijskim podjetjem, ta pa oskrbujejo približno sto tisoč gospodinskih odjemalcev. Med distribucijskimi podjetji je največja Energetika Ljubljana, d. o. o., ki oskrbuje več kot 51.000 odjemalcev in ima skupni letni odjem nad 62 milijonov Sm^3 zemeljskega plina, sledita pa ji Plinarna Maribor, d. d., s približno 25.000 odjemalci in letnim odjemom okoli 40 milijonov Sm^3 zemeljskega plina, in Energetika Celje, d. o. o., s približno 7000 odjemalci in letnim odjemom okoli 25 milijonov Sm^3 zemeljskega plina.

Število lokalnih distributerjev je v zadnjih letih naraslo. Nekatera izmed javnih podjetij so v neposredni lasti občine, ki jo oskrbujejo. Regulativa distribucijskih podjetij je v celoti prepuščena lokalnim skupnostim, ki s koncesijskimi pogodbami določijo temeljna pravila in njihove obveznosti. Nekateri distributerji opravljajo še druge storitve, kot sta na primer oskrba s pitno vodo in daljinsko ogrevanje.

3.2.7 Licence

V letu 2002 sta bili podeljeni dve licenci za prenos in dobavo zemeljskega plina ter za upravljanje prenosnega omrežja, in sicer podjetju Istrabenz Plini, d. o. o., in Javnemu podjetju Energetika Ljubljana, d. o. o. Tako ima licenco za prenos in dobavo zemeljskega plina in upravljanje prenosnega omrežja v Sloveniji skupno enajst podjetij. Ta so:

1. Petrol, d. d.,
2. Nafta Lendava, d. o. o.,
3. Geoplin, d. o. o.,
4. Energetika-ŽJ, d. o. o.,
5. Petrol-Energetika Ravne, d. o. o.,
6. Plinarna Maribor, d. d.,
7. Adriaplin, d. o. o.,
8. Savaprojekt, d. d.,
9. Istrabenz Plini, d. o. o.,
10. Energetika Ljubljana, d. o. o.,
11. Nafta-Geoterm, d. o. o.

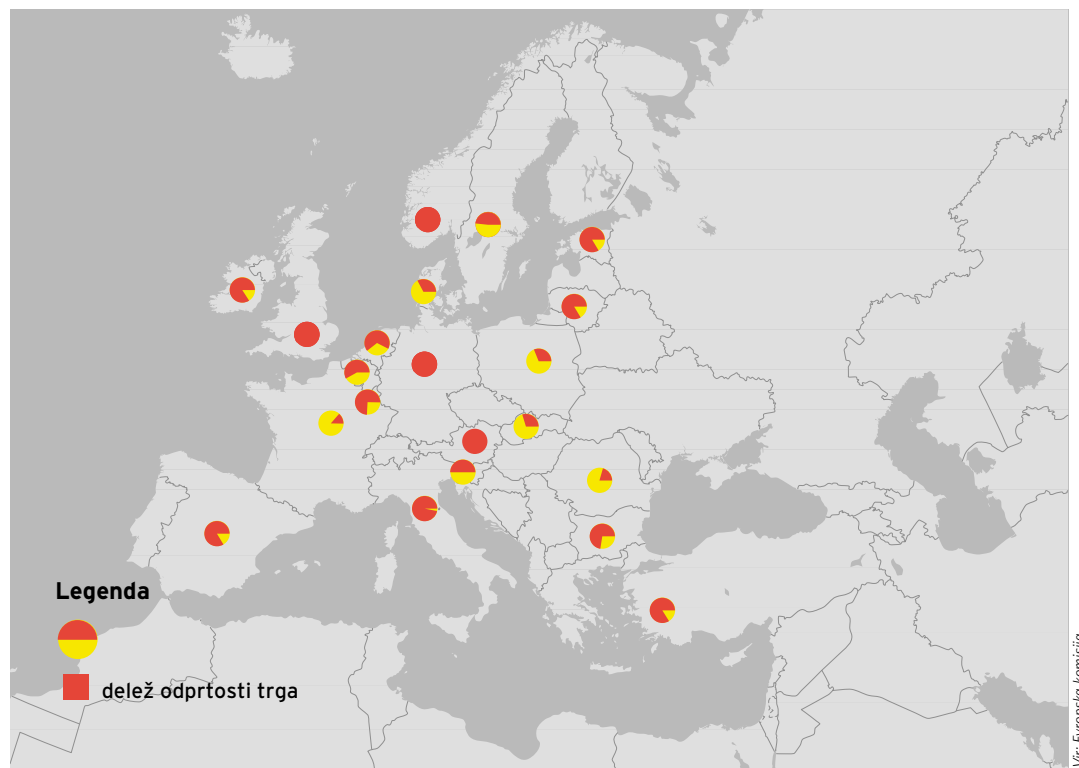
Do konca leta 2002 je bilo skupaj podeljenih 39 licenc za distribucijo in dobavo zemeljskega plina, šest od njih v letu 2002, dobili pa so jih:

1. Istrabenz Plini, plini in plinske tehnologije, d. o. o.,
2. Protim Ržišnik & Perc, arhitekti in inženirji, d. o. o.,
3. Plinstal, družba za proizvodnjo, trgovino in storitve, d. d.,
4. Iskra SSD, servisno storitvene dejavnosti, d. o. o.,
5. Impakta, trgovina in inženiring, d. d.,
6. Javno komunalno podjetje Komunalna energetika Nova Gorica, d. o. o.

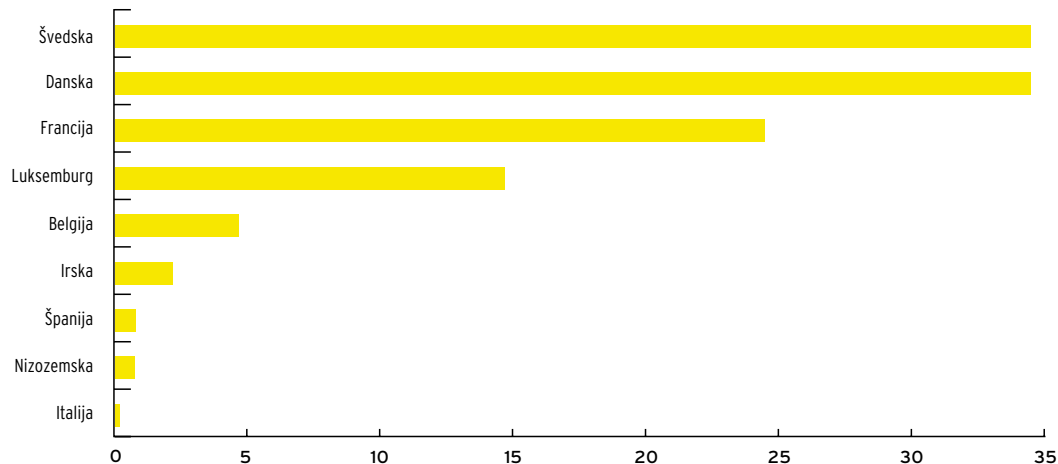
3.3 Mednarodni trg z zemeljskim plinom in EU

3.3.1 Stopnja odprtosti trgov

Popolnoma odprt trg z zemeljskim plinom so imele v letu 2002 tri države EU: Avstrija, Nemčija in Velika Britanija. Trgi z zemeljskim plinom naj bi se popolnoma odprli najpozneje do 1. julija 2007.

Slika 34: Stopnja odprtosti trgov z zemeljskim plinom v državah EU v letu 2002

Slika 35: Pogoji za pridobitev statusa upravičenega odjemalca v državah EU – najmanjši odjem v mio m³

3.3.2 Učinki odprtja trgov z zemeljskim plinom v EU

3.3.2.1 Cene zemeljskega plina

Cene zemeljskega plina so odvisne od razmer na svetovnem naftnem trgu, zato je večletna primerjava otežena. Izkušnje držav EU so pokazale, da polno odprtje trga z zemeljskim plinom zniža cene za vse odjemalce, na delno odprtem trgu pa je znižanje cen za velike odjemalce lahko nadomeščeno s povišanjem cen za ujete odjemalce. V letu 2002 so cene zemeljskega plina v vseh državah EU izrazito padle zaradi nižje cene nafte na svetovnem trgu.

3.3.2.2 Cene za uporabo plinovodnih omrežij

Primerjava cen za uporabo plinovodnih omrežij v državah EU kaže, da ni enotne strukture cen za uporabo omrežij. Priporočilo Madridskega foruma regulatorjev zemeljskega plina držav EU je, da naj se za izračun cene za uporabo omrežij uporablja metoda vstop-izstop (entry-exit), ki bi najbolj pospeševala konkurenco na trgu z zemeljskim plinom. To metodo uporabljajo v Veliki Britaniji, Italiji, na Nizozemskem in Irskem.

3.3.2.3 Zamenjava dobavitelja in dostop do plinovodnega omrežja

Različna organiziranost prenosnih in distribucijskih podjetij je posledica razvoja dejavnosti v preteklosti. Ponekod je več nacionalnih in regionalnih podjetij ter množica lokalnih majhnih distribucijskih podjetij (Nemčija, Italija, Avstrija), ponekod (Velika Britanija) pa le eno nacionalno prenosno in distribucijsko podjetje.

Značilnost zaprtih in delno odprtih trgov z zemeljskim plinom je otežena menjava dobavitelja, saj odjemalec zakupi količino plina za vse leto in od pogodbe v vmesnem času ne more odstopiti. To omejuje vstop novih udeležencev na trg in zamenjavo dobavitelja. Za zdaj je zakup zmogljivosti plinovodnega omrežja za krajši čas mogoč le v državah, ki za izračun cen za uporabo omrežij uporabljajo metodo vstop-izstop. Te države imajo tudi najvišji delež menjave dobavitelja.

Počasno odpiranje trga z zemeljskim plinom povzroča tudi postopno sprejemanje sprememb pri odjemalcih, ki niso vedno naklonjeni menjavi dobavitelja. Tudi na popolnoma odprtem trgu z zemeljskim plinom, kot je na primer Velika Britanija, je od odprtja trga menjalo dobavitelja le nekaj več kot pol velikih industrijskih odjemalcev. Odstotek zamenjave dobavitelja je povezan s stopnjo odprtosti trga in se po državah zelo razlikuje. Tako je v Avstriji, Nemčiji, Luksemburgu, na Švedskem in Danskem zamenjala dobavitelja manj kot desetina, v Španiji, Italiji, Franciji in na Irskem pa približno četrtnina upravičenih odjemalcev. Na Nizozemskem in v Veliki Britaniji je dobavitelja menjala približno polovica upravičenih odjemalcev.

3.3.2.4 Struktura trga in čezmejno trgovanje

Večina evropskih držav je odvisna od uvoza zemeljskega plina iz maloštevilnih virov. EU spodbuja razvoj trgovanja in vzpostavitev konkurence v posameznih državah. Trgovanje je še zelo omejeno zaradi različnih metod tarifiranja prenosnih poti, veliko je neznanega tudi o zasedenosti čezmejnih vodov za zemeljski plin. Tako je po nekaterih raziskavah mogoč zastoj le pri prenosu v Francijo in Španijo, združenje plinskih prenosnih operaterjev GTE (Gas Transmission Europe) pa navaja podatek, da ima kar 42 odstotkov čezmejnih vodov le malo prostih zmogljivosti oziroma jih sploh nimajo. Različna mnenja o prostih zmogljivostih čezmejnih prenosnih poti so posledica nepreglednih metod izračuna razpoložljivih zmogljivosti in različnih mehanizmov za izravnavo odstopanj.

3.4 Povzetek

V letu 2002 za udeležence pri oskrbi z zemeljskim plinom ni bilo pomembnejših sprememb, agencija pa je pripravila pogoje za začetek odpiranja trga z zemeljskim plinom v letu 2003.

Oskrba z zemeljskim plinom je bila organizirana v obliki gospodarskih javnih služb, in sicer upravljanja prenosnega omrežja in prenosa zemeljskega plina, ter izbirnih lokalnih gospodarskih javnih služb, kamor sodita upravljanje distribucijskega omrežja in distribucija zemeljskega plina. Ker trg še ni bil odprt, so dobave iz prenosnega omrežja potekale po tarifnem sistemu, ki ga je s soglasjem vlade izdalo prenosno podjetje.

Dejavnosti prenosa zemeljskega plina in upravljanja prenosnega omrežja opravlja Geoplin, ki je tudi edini dobavitelj zemeljskega plina – in to skoraj izključno iz uvoza.

Število izdanih licenc za distribucijo zemeljskega plina kaže, da je ta dejavnost tržno zanimiva. Nekatera izmed javnih podjetij so v lasti občine, ki jo oskrbujejo. Regulativa distribucijskih podjetij je prepuščena lokalnim skupnostim.

V letu 2002 je bilo veliko vzdrževalnih del na plinovodnem omrežju in objektih, nekaj je bilo tudi novih gradenj. Zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom je bila velika kljub nenapovedanim zmanjšanjem dobav ruskega plina in težavam pri dobavi alžirskega plina. Odjemalci niso čutili nobenih omejitev, saj so bile nedobavljene količine nadomeščene z zemeljskim plinom iz zakupljenih skladišč v Avstriji in na Hrvaškem.

4 POSLOVNO POROČILO O DELOVANJU AGENCIJE ZA ENERGIJO RS V LETU 2002

4.1 Uvod

Poslovno poročilo zajema drugo leto delovanja Agencije za energijo Republike Slovenije. Opisuje opravljene dejavnosti, ki so bile začrtane s Programom dela in s Finančnim načrtom Agencije za energijo RS za leto 2002. K obema dokumentoma je Vlada RS dala soglasje na 54. seji 13. decembra 2001 s sprejetima sklepoma pod točko 18 in točko 17.

Agencija je v letu 2002 pripravila pogoje za nadaljnje odpiranje trga z električno energijo in za začetek odpiranja trga z zemeljskim plinom v letu 2003. Njeno delovanje je celovito posegalo na področja vseh energetske dejavnosti, predvsem z vidika izdajanja licenc in zbiranja podatkov o njih ter z vidika vseh drugih potrebnih aktivnosti za uspešen proces uvajanja energetskega trga v Sloveniji.

4.1.1 Energetski trg in vloga regulatorja

Agencija deluje kot neodvisna organizacija, ki opravlja z zakonom določene naloge in za izvajanje teh nalog potrebne aktivnosti v zvezi z nadzorom nad delovanjem trga z električno energijo in zemeljskim plinom. Agencija opravlja svoje naloge z namenom, da zagotovi za vse udeležence pregledno in nepristransko delovanje trga.

Vizija agencije je sodelovati pri postavljanju ciljev energetske politike Slovenije ter vzpostaviti takšno strategijo in regulativni okvir, ki bosta zasnovana na spodbudah za energetska podjetja in ob upoštevanju interesa potrošnikov, hkrati pa bosta omogočala doseganje tistih ciljev na energetske področju, za katere se opredeli oziroma jih sprejme država.

Z učinkovitim delovanjem in uresničevanjem svojih nalog deluje agencija kot koordinatorica energetskega sektorja, zastopa skupni interes ter v njem usklajuje in upošteva tako cilje države kakor energetske podjetij in odjemalcev.

Vodila agencije pri udejanjanju njenih nalog so: strokovnost, dosledno upoštevanje pravnih norm in spoštovanje enakovrednosti vseh udeležencev na energetske trgu. Njena nenehna pozornost je namenjena tudi varovanju okolja, zato podpira prizadevanja za trajnostno rabo energetske virov. Agencija skrbi za preglednost in javnost svojega delovanja.

4.1.2 Pristojnosti in naloge Agencije za energijo RS

Za nadzor nad delovanjem trga z električno energijo in zemeljskim plinom je bila z EZ ustanovljena Agencija za energijo RS kot neodvisna organizacija z naslednjimi nalogami in pristojnostmi:

- Agencija določa s splošnim aktom cene za uporabo elektroenergetskih omrežij. O upravičenosti stroškov in drugih elementov cen za uporabo elektroenergetskih omrežij odloča na podlagi podatkov in kriterijev za ocenjevanje upravičenosti stroškov.
- Agencija odloča v sporih, ki nastanejo zaradi:
 - zavrnitve dostopa do elektroenergetskih ali plinskih omrežij,
 - obračunane cene za uporabo elektroenergetskih omrežij ali cene za uporabo plinskih omrežij.
- Agencija izdaja licence za izvajanje energetske dejavnosti v skladu z določbami EZ in uredbe.

Poleg naštetih Agencija izvaja še naslednje naloge:

- sodeluje s pristojnimi organi in inšpekcijami,
- izdaja letna poročila in informacije za javnost,
- opravlja druge naloge, povezane z nadzorom nad delovanjem trga z električno energijo in zemeljskim plinom.

Agencija sodeluje v dvostranskih odnosih in mednarodnih organizacijah s področja nadzora nad delovanjem trga z električno energijo in zemeljskim plinom.

Agencija izvaja tudi druge dejavnosti, če so povezane z opravljanjem z zakonom določenih nalog s področja reguliranih dejavnosti. Ugotavlja tudi nepravilnosti pri delovanju trga z električno energijo in plinom, ki zavirajo razvoj konkurence ali jo izkrivljajo, in morebitne pojave zlorabe monopolnega položaja.

4.2 Cene za uporabo elektroenergetskih omrežij

4.2.1 Uvod

EZ uvaja tržna načela oskrbe z električno energijo, predvsem načelo proste izbire dobavitelja za odjemalce, ki presegajo priključno moč 41 kW. Takšnih odjemalcev, ki jih EZ opredeljuje kot upravičene odjemalce, je v Sloveniji več kot 6000 in predstavljajo več kot 66 odstotkov skupne porabe električne energije. To je tudi merilo naše stopnje odprtosti trga z električno energijo, ki je 66-odstotna. Ostali odjemalci so tarifni odjemalci, za katere velja tarifni sistem. Ta opredeljuje skupno ceno za energijo in uporabo omrežja in ga določa Vlada RS.

Končna cena za dobavljeno električno energijo je sestavljena iz:

- cene električne energije in
- cene za uporabo elektroenergetskih omrežij.

V skladu z EZ se po tržnih načelih oblikujejo cene za proizvodnjo in dobavo (storitev trgovanja, posredovanja in zastopanja) električne energije. Za upravičene odjemalce je električna energija postala blago, za katero veljajo zakonitosti ponudbe in povpraševanja, saj lahko izbirajo dobavitelja (pogodba o dobavi električne energije).

V ceni za uporabo elektroenergetskih omrežij pa se zaračunavajo storitve, pri katerih ne veljajo tržna načela in za katere ni mogoče vpeljati konkurence (naravni monopol). To so storitve upravljanja omrežij in izvajanja dejavnosti distribucije oziroma prenosa električne energije po omrežjih, zagotavljanje sistemskih storitev, prednostno dispečiranje (zagotavljanje in omogočanje soproizvodnje električne energije, proizvodnje iz domačih, manj konkurenčnih virov in iz obnovljivih virov) in dodatki. CUO plačujejo upravičeni odjemalci (pogodba o dostopu do omrežja) in tarifni odjemalci, pri katerih je CUO zajeta v tarifi. Zaradi priključitve na različne napetostne nivoje omrežja je CUO za različne vrste odjemalcev električne energije različna. Za značilne neposredne odjemalce električne energije predstavlja CUO približno 14,5 odstotka končne cene, za značilne odjemalce v industriji in preostalem gospodarstvu približno 25 odstotkov končne cene in v gospodinjstvih približno 60 odstotkov končne cene električne energije.

	Storitev	Nosilci storitev	Način oblikovanja cen	Nosilec oblikovanja cen
Tržni pristop	Proizvodnja el. energije	Elektrarne	Tržni	–
	Dobave el. energije	Trgovci, zastopniki, posredniki	Tržni	–
Regulirani pristop	Upravljanje in izvajanje dejavnosti prenosa električne energije	GJS Elektro-Slovenija	Predpisan v pravilniku za določanje cen za uporabo omrežij	Agencija za energijo RS
	Upravljanje in izvajanje dejavnosti distribucije električne energije	GJS distribucije: Elektro Celje, Elektro Primorska, Elektro Gorenjska, Elektro Ljubljana, Elektro Maribor	Predpisan v pravilniku za določanje cen za uporabo omrežij	Agencija za energijo RS
	Zagotavljanje sistemskih storitev	GJS Elektro-Slovenija	Predpisan v pravilniku za določanje cen za uporabo omrežij	Agencija za energijo RS
	Prednostno dispečiranje	GJS prenosa in distribucije električne energije	Predpisan v pravilniku za določanje cen za uporabo omrežij	Pristojno ministrstvo za energetiko (MOP) – v obliki sklepa vlade RS
	Ostali dodatki – delovanja Agencija za energijo RS	Agencija za energijo RS	Predpisan v pravilniku za določanje cen za uporabo omrežij	Pristojno ministrstvo za energetiko (MOP) – v obliki sklepa vlade RS
	Ostali dodatki – evidentiranje pogodb na organiziranem trgu	Borzen	Predpisan v pravilniku za določanje cen za uporabo omrežij	Pristojno ministrstvo za energetiko (MOP) – v obliki sklepa vlade RS

Slika 36: Pregled pristojnosti pri oblikovanju cen električne energije in cen za uporabo omrežij za upravičene odjemalce

Za zagotavljanje omenjenih storitev imajo upravičeni odjemalci zdaj sklenjeni dve pogodbi:

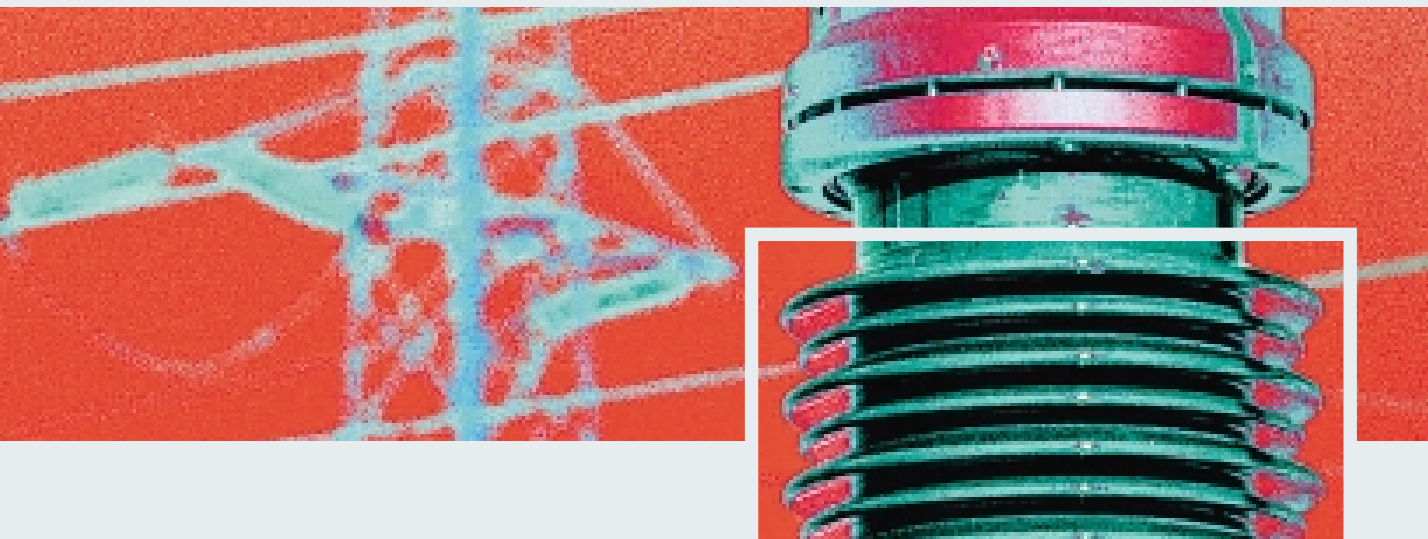
- pogodbo o dobavi, ki opredeljuje ceno za dobavljeno energijo, in
- pogodbo o dostopu, ki opredeljuje druge elemente cene.

Za tarifne odjemalce (gospodinjstva, del javne razsvetljave in del drugega odjema) še vedno velja tarifni sistem, ki opredeljuje skupno ceno za energijo in transport električne energije. EZ in posredno pristojno ministrstvo sta določila, da izvajajo dobavo tarifnim odjemalcem gospodarske javne službe dobave tarifnim odjemalcem (GJS DTO).

Storitev	Nosilci storitev	Način oblikovanja cen	Nosilec oblikovanja cen
Dobava el. energije	GJS dobave tarifnim odjemalcem	Predpisan v pravilniku za tarifni sistem	Pristojno ministrstvo za energetiko (MOP)

Slika 37: Pregled pristojnosti pri oblikovanju cen električne energije za tarifne odjemalce

Razmerja med cenovnimi komponentami so postala pregledna in se med seboj razlikujejo po napetostnem nivoju odjemnega mesta in po razvrstitvi v odjemno skupino odjemalca.

4.2.2 Omrežnina za prenosno in distribucijsko omrežje

Pomembno in obsežno področje dela agencije v letu 2002 se je nanašalo na določanje omrežnine zaradi uvedbe novega načina ekonomskega reguliranja.

Omrežnina je namenjena pokrivanju stroškov infrastrukture omrežja (ta vključuje vodenje, obratovanje, vzdrževanje in razvoj omrežja) in pokrivanju stroškov izgub v omrežju.

Uvajanje ekonomskega reguliranja je posledica potrebe po usmerjanju in nadzoru delovanja podjetij na trgih, kjer ni mogoče zagotoviti popolne konkurence, ki bi zaščitila odjemalce ali druge zainteresirane stranke. Podjetjem, ki izvajajo gospodarske javne službe, torej regulirane dejavnosti v zvezi z elektroenergetskim omrežjem (prenos in upravljanje prenosnega omrežja, distribucija, upravljanje distribucijskega omrežja), je EZ skupaj s podzakonskimi predpisi podelil izključni (naravni) monopol. V elektroenergetskem omrežju ni konkurence, zato mora agencija uravnotežiti interes vseh udeležencev tako, da s svojimi posegi nadomešča normalne konkurenčne vplive. Dober regulativni režim mora podjetjem dajati možnosti in spodbude, podobne tistim, s katerimi bi se sicer srečevala na konkurenčnem trgu.

4.2.2.1 Metodologija

Agencija se je na podlagi pridobljenih strokovnih znanj odločila za uvedbo triletnega regulativnega obdobja. Reguliranje s spodbudami je v Sloveniji novost. Takšen način omogoča uravnoteženje spodbud in negotovosti zaradi pomanjkanja razpoložljivih podatkov. Z namenom učinkovite uvedbe regulativnega obdobja je agencija sredi leta pripravila posvetovalni dokument z opisom nove metodologije ekonomskega reguliranja. Z dokumentom in z odprtim postopkom njegovega sprejemanja je agencija zagotovila informacije o predlaganem načinu reguliranja podjetjem, ki izvajajo regulirane dejavnosti, in tudi drugim zainteresiranim. V posvetovalnem postopku je agencija prejela odgovore in pripombe na niz vprašanj, ki so bila povezana z glavnimi odločitvami glede uvedbe učinkovitega in izvedljivega nadzora. Po končanem posvetovalnem postopku je agencija sprejela metodologijo določanja omrežnine za prenosno in distribucijsko omrežje in kriterije za ugotavljanje upravičenih stroškov za prvo regulativno obdobje 2003–2005.

Na podlagi omenjene metodologije letno določanje reguliranih cen ni potrebno, to pa zagotavlja večjo stabilnost in predvidljivost cen. Pri določanju zamejene cene želi agencija zagotoviti, da bo njena višina podjetjem, ki izvajajo regulirano dejavnost, omogočala trajno poslovanje brez izgub z omejenim razumnim donosom na kapital.

Namen ekonomskega reguliranja je zagotavljanje zanesljivega in ekonomičnega poslovanja podjetij, ki izvajajo GJS s področja distribucije in prenosa in so odgovorna za zanesljivo in kakovostno oskrbo z električno energijo. Za prvo regulativno obdobje je agencija ugotovila velika razhajanja med trenutno ravnijo prihodkov iz omrežnine in zahtevano ravnijo prihodkov v skladu z novimi načeli ekonomskega reguliranja.

Dosledna uporaba metodologije bi povzročila velik enkratni dvig omrežnine. Agencija se je zavedala makroekonomskih učinkov in omejitev, zato se je odločila za delno odstopanje od strokovno utemeljene metodologije in njeno postopno uvajanje.

Zavedati se moramo, da zaradi tega GJS v prvem regulativnem obdobju še niso zagotovljeni vsi potrebni prihodki in da gre za odstopanje od načela reguliranja, po katerem mora cena zagotavljati trajnostno poslovanje GJS brez izgub z omejenim razumnim donosom na kapital. Hkrati mora

cena zagotavlja razvoj omrežja, tako da se kakovost dobav trajno zvišuje, kar tudi zagotavlja stabilne razmere na trgu z električno energijo.

Agencija s pomočjo mehanizma določanja CUO zagotavlja zanesljivo in kakovostno oskrbo z električno energijo. Agencija je že sama omejevala predlagani dvig cen, zato morebitnega nadaljnega omejevanja predlaganega dviga cen za uporabo omrežij strokovno ne more zagovarjati. V takšnem primeru tudi ne more prevzemati odgovornosti za posledice, ki bi lahko vplivale na zanesljivost oskrbe z električno energijo in poslovanje GJS.

Uporabljena metodologija na podlagi zamejene cene je splošno priznana, uporabljajo jo mnoge regulativne institucije tako v državah EU kakor tudi v drugih državah z razvitim elektroenergetskim trgom. Agencija je metodologijo podrobno predstavila Ministrstvu za okolje, prostor in energijo (MOP), Ministrstvu za gospodarstvo (MG) in Uradu za makroekonomske analize in razvoj (UMAR), posredovala pa jo je tudi Ministrstvu za finance (MF).

4.2.2.2 Izračun potrebnega prihodka

Po metodi zamejene cene se je potrební prihodek reguliranih dejavnosti ugotavljal z upoštevanjem:

1. upravičenih stroškov delovanja in vzdrževanja,
2. amortizacije,
3. upravičenih stroškov za nakup električne energije za izgube v omrežju,
4. donosa na sredstva in
5. pokrivanja dela teh stroškov iz drugih prihodkov, ki jih ustvarjajo regulirane dejavnosti.

Ad 1) Upravičene stroške delovanja in vzdrževanja za leto 2003 je agencija ugotavljala na podlagi očiščenih podatkov iz izkazov uspeha po dejavnostih oziroma na podlagi realiziranih stroškov v obdobju od januarja 2001 do junija 2002. Glede na rezultate primerjalnih analiz z učinkovitimi primerljivimi podjetji v tujini je upoštevala tudi zahtevo po zniževanju stroškov delovanja in vzdrževanja.

Pri izračunu upravičenih stroškov vzdrževanja je agencija upoštevala zahtevo po zniževanju teh stroškov. Regulirana podjetja so namreč v preteklosti izvajala vzdrževalna dela, katerih obseg se je dejansko nanašal na investicije (povečevanje zmogljivosti, podaljševanje življenjske dobe ...), ki so bile vedno omejevale. To so potrdili cenilci pri cenitvi nepremičnin, strojev in opreme na dan 31. decembra 2001.

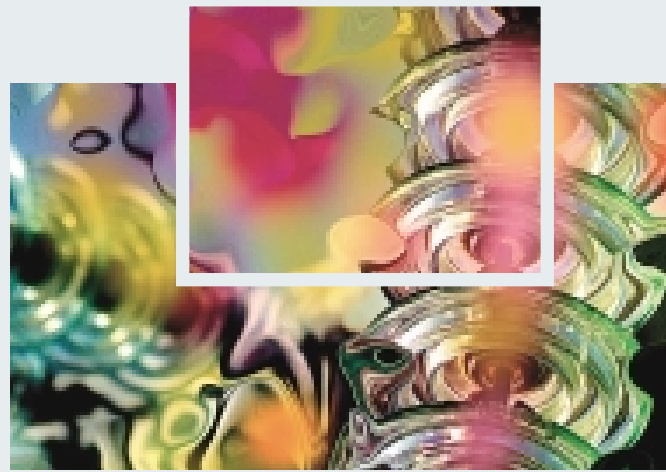
Zaradi postopnega zmanjševanja razlik v učinkovitosti med našimi in tujimi podjetji se v prvem regulativnem obdobju zahteva povprečno doseganje 80-odstotne učinkovitosti primerljivih podjetij. Od podjetij se zahteva letno zniževanje stroškov od 4 do 9 odstotkov, odvisno od njihove učinkovitosti.

Ad 2) Stroški amortizacije za zdajšnja osnovna sredstva so izračunani na podlagi podatkov knjigovodske evidence podjetij.

Za nove investicije agencija priznava 5-odstotno letno amortizacijo oziroma življenjsko dobo 20 let, pri čemer se za nove naložbe v prvem letu upošteva samo 50 odstotkov obračunane amortizacije.

Ad 3) Upravičeni stroški za nakup električne energije, s katero se pokrivajo izgube v omrežju, so ovrednoteni s ceno 8 SIT/kWh.

Ad 4) Donos na sredstva je izračunan na podlagi povprečne vrednosti regulativne baze sredstev z upoštevanjem 5,1 odstotka tehtanih povprečnih stroškov kapitala.

Po temeljnem načelu podjetniških financ je vrednost kapitala danes enaka prihodnjim denarnim tokovom, diskontiranim s priložnostno ceno kapitala. Cena kapitala pa pomeni pričakovano stopnjo donosa, ki jo zahtevajo investitorji na trgu za določeno naložbo. Pomembno je, da ceno kapitala pojmujeemo z vidika trga tako, da jo obravnavamo kot relativno pričakovano stopnjo donosa glede na tržne cene. Kapital sestavljajo različni dolgoročni viri financiranja. Komponente kapitala, ki tvorijo kapitalsko strukturo podjetja, lahko uvrstimo v dve kategoriji: v dolžniški in lastniški kapital.

Ceno dolžniškega kapitala smo ocenjevali glede na povprečne realne obrestne mere, ki jih je reguliranim podjetjem uspelo dosežati v zadnjem obdobju. Glede na to, da so podjetja dokaj predvidljiva, smo ceno dolžniškega kapitala ocenili na 4,5 odstotka.

Za razliko od dolžniškega prevzema lastniški kapital večja tveganja, kar izrazito povečuje njegovo ceno. Za metodo določanja cene lastniškega kapitala smo izbrali model ocenjevanja dolgoročnih sredstev (CAPM). Model temelji na izhodišču, da investitor zahteva višji donos, kadar je naložba bolj tvegana, kakor za netvegano naložbo, kot je na primer državna obveznica. CAPM meri zahtevano stopnjo donosa s tremi elementi: netvegano stopnjo donosa, količnikom beta in tržno premijo za tveganje.

Za določitev parametrov za izračun cene lastniškega kapitala smo izhajali iz datuma vrednotenja 31. avgust 2002. Zaradi pridobitve kakovostnih podatkov o tržni premiji za tveganje, o primerljivih podjetjih in drugih relevantnih podatkov za izračun diskontne stopnje smo zaradi velikosti in razvitosti trga kapitala uporabili statistične podatke ZDA in nato opravili potrebno uskladitev.

Takšen pristop je zahteval: določitev netvegane stopnje donosa, določitev količnika beta, določitev tržne premije za tveganje, izračun temeljne diskontne stopnje na podlagi modela CAPM in prilagoditev temeljne diskontne stopnje. Tako smo določili 11,8-odstotno realno zahtevano stopnjo donosa lastniškega kapitala.

Na podlagi določitve cene dveh glavnih komponent kapitala smo določili ceno celotnega kapitala podjetja oziroma diskontno stopnjo za celotni vloženi kapital z izračunom tehtanih povprečnih stroškov kapitala (WACC) v višini 9,29 odstotka.

Agencija je odgovorna za vzpostavitev normativnih pravil reguliranja cen za uporabo elektroenergetskih omrežij. Cene in prihodki, ki jih bodo na podlagi normativnih pravil ocenili novi vlagatelji v procesu privatizacije, bodo odvisni od reguliranja cen. S tem namenom smo ocenjevali tudi stroške dolžniškega in lastniškega kapitala. Glede na to, da je potreben postopen prehod na novi sistem ekonomskega reguliranja in da do zdaj v potrebnih prihodkih niso bili upoštevani stroški lastniškega kapitala, smo se odločili, da v prvem regulativnem obdobju upoštevamo ceno lastniškega kapitala vsaj v višini cene dolžniškega kapitala, zato smo v finančnem modelu upoštevali WACC v višini 4,5 odstotka (po obdavčitvi).

V otvoritveni regulativni bazi sredstev so upoštevane sedanje vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev na dan 1. 1. 2003. Tej vrednosti so prištete vrednosti novih investicij, odštete pa so vrednosti osnovnih sredstev, ki so jih podjetja brezplačno prevzela. Prav tako je odšteta letna vrednost amortizacije in izračunana zaključna vrednost regulativne baze sredstev. Povprečna vrednost regulativne baze sredstev, na katero se upošteva donos, je izračunana iz začetne in končne vrednosti.

Ad5) Pri izračunu potrebnega prihodka je agencija upoštevala pokrivanje dela stroškov tudi iz drugih prihodkov in prihodkov od priključnin.

4.2.2.3 Investicije

Vlaganja v omrežje so nujno potrebna za zagotavljanje stabilne oskrbe z električno energijo zaradi povečane porabe in za povečevanje kakovosti. Zdajšnja osnovna sredstva reguliranih dejavnosti so 65-odstotno odpisana, kar terja njihovo obnavljanje.

V prejšnjih letih so podjetja premalo investirala v razvoj omrežja, kar se kaže v manjši zanesljivosti in kakovosti oskrbe porabnikov električne energije. Prav tako je še vedno preveliko število odjemalcev, ki nimajo kakovostne oskrbe (prenizka napetost, prevelike motnje ...).

Uredba o določitvi splošnih pogojev za dobavo in odjem električne energije postavlja ovrednotene zahteve glede izboljšanja zanesljivosti dobave električne energije porabnikom. Te bo mogoče izpolniti le z večjim vlaganjem v omrežja in sistem upravljanja. V predlogu Nacionalnega energetskega programa (NEP) so prav tako zahteve po izboljšanju zanesljivosti in kakovosti oskrbe z električno energijo.

Vlaganja v razvoj in okrepitev omrežij so potrebna tudi zaradi naraščajoče porabe. Pri tem so upoštevani uveljavljeni kriteriji in predvidena rast porabe.

Opravljen je bila analiza za pripravo in preverjanje napovedi porabe električne energije distribucijskih podjetij za obdobje 2003–2005.

Agencija je na podlagi investicijskih načrtov podjetij za regulativno obdobje 2003–2005 izdelala lastno oceno vlaganj, ki je za približno 20 odstotkov nižja od predloženih načrtov podjetij. Ta ocena je bila usklajena s podjetji. V izračunih za leto 2003 je agencija upoštevala investicije za 21,9 milijarde tolarjev. Z upoštevanjem razpoložljivih sredstev amortizacije v višini 15,6 milijarde tolarjev in razlike med donosom na sredstva po poravnavi obveznosti za obresti ter razliko med potrebnim in izravnanim prihodkom za leto 2003 se bo za uresničitev navedenega obsega vlaganj treba na novo zadolžiti za 3,9 milijarde tolarjev. Agencija bo spremljala tehnično in ekonomsko izvajanje naložb.

Dolgoročnejša učinkovitost investicij se bo ugotavljala posredno, s spreminjanjem kazalcev kakovosti električne energije.

Neučinkovitost investicij posameznega podjetja se bo odražala pri določanju potrebnega prihodka v naslednjem regulativnem obdobju.

4.2.2.4 Izravnani prihodek

Uporabljena metodologija določanja cen omrežnine zaradi preprečitve skokovitega naraščanja cen predvideva izravnano prihodka v regulativnem obdobju tako, da je sedanja neto vrednost potrebnega prihodka izenačena s sedanjo neto vrednostjo izravnane prihodka. Tako znaša za leto 2003 izravnani prihodek 52,2 milijarde tolarjev oziroma je od potrebnega prihodka nižji za 9,7 milijarde tolarjev.

4.2.2.5 Količinska napoved porabe električne energije

Eden od vhodnih elementov pri določanju cen za uporabo omrežij je tudi predvidena poraba električne energije v obdobju, za katero se določa cena. Agencija mesečno spremlja dinamiko porabe električne energije po napetostnih nivojih in posameznih odjemnih skupinah za posamezna podjetja distribucije električne energije oziroma prenosno podjetje. Napoved porabe električne energije za obdobje 2003–2005 je agencija pripravila na podlagi analize porabe električne energije v preteklem obdobju in pričakovane rasti porabe v prihodnje. Pri tem so bila upoštevana tudi izhodišča iz nastajajočega NEP. Izdelano napoved porabe so potrdila tudi regulirana podjetja.

4.2.2.6 Cene omrežnine

Potrebna sprememba cen je izhajala iz razmerja med oceno prihodka na podlagi napovedi porabe in v letu 2002 veljavnih cen in oceno izravnane prihodka z upoštevanjem napovedi porabe. Na podlagi navedenega modela ekonomskega reguliranja po metodi zamejene cene so bile v izračunu potrebnega prihodka upoštewane načrtovane količine porabe električne energije in v letu 2002 veljavne cene. Izračun je pokazal potrebo po 15,03-odstotnem dvigu cen za omrežnino (za prenosno in distribucijsko omrežje) v letu 2003.

Pri sprejemanju svojih odločitev je agencija zaradi nujnega hitrejšega zniževanja inflacije pred vstopom Slovenije v EU upoštevala tudi makroekonomske vidike; v sodelovanju z UMAR je ocenila vpliv dviga CUO na inflacijo.

Metodološki pristop agencije pri določanju omrežnine sta UMAR in MG ugodno ocenila. Na podlagi ocene vpliva strukturnih reform na gibanje cen in inflacijo je bilo ugotovljeno, da je 7-odstotni dvig cene za tarifne odjemalce sprejemljiv.

4.2.2.7 Korekcijski faktorji

Agencija je pripravila tudi izračun korekcijskih faktorjev za leto 2003. Zaradi enotnih cen za uporabo omrežij na celotnem ozemlju Republike Slovenije, ki jih plača končni uporabnik, in različnih stroškov za zagotavljanje obveznosti GJS distribucije, ki so bili odvisni od porazdelitve odjemalcev, gostote omrežij in drugih objektivnih značilnih parametrov, imajo izvajalci istih GJS distribucije na različnih območjih različne prihodke v primerjavi s potrebnim obsegom sredstev posameznega distribucijskega podjetja. Zato je potreben mehanizem za njihovo izravnavo, ki se izvaja z upoštevanjem korekcijskih faktorjev na deležu omrežnine za prenosno omrežje. Izravnava je opredeljena v pogodbah o dostopu do prenosnega omrežja, ki jih v skladu z 42. a členom Uredbe o spremembah in dopolnitvah uredbe o načinu izvajanja GJS prenosa električne energije in GJS upravljanja prenosnega omrežja prenosno podjetje vsako leto sklepa s posameznimi distribucijskimi podjetji.

Iz navedenega izhaja, da so cene storitve prenosa z upoštevanjem korekcijskih faktorjev za vsako posamezno distribucijsko podjetje različne in izračunane tako, da se enotna cena omrežnine za prenosno omrežje pomnoži z navedenimi faktorji.

4.2.2.8 Sprotno spremljanje reguliranih dejavnosti

Agencija je poleg mesečnega spremljanja količinske porabe električne energije spremljala tudi vrednostno realizacijo iz naslova CUO po posameznih elementih in izvajala razne analize. Prav tako je Agencija analizirala poslovanje reguliranih dejavnosti na podlagi računovodskih izkazov za obdobje januar–junij in januar–september 2002.

4.2.3 Deleži in dodatki

4.2.3.1 Delež za sistemske storitve

Sistemske storitve, ki jih mora zagotoviti upravljavec prenosnega omrežja, določajo Navodila o sistemske obratovanju prenosnega elektroenergetskega omrežja (Ur. l. RS, št. 46/02). Delež za sistemske storitve v ceni za uporabo omrežij je namenjen pokrivanju stroškov, ki jih ima upravljavec prenosnega omrežja z zagotavljanjem sistemskih storitev sekundarne in terciarne regulacije frekvence in moči, regulacije napetosti in jalove energije ter sistemske storitve zagotavljanja zagona brez navzočnosti zunanjega napajanja. Stroški drugih sistemskih storitev se pokrivajo iz omrežnine.

Agencija je ocenila stroške sistemskih storitev. Na tej podlagi je določila delež cene za sistemske storitve, ki je zajet v CUO. Delež za sistemske storitve je bil v letu 2002 opredeljen drugače kot v letu 2001, in sicer se odjemalcem obračunava glede na obračunano moč.

Za zagotavljanje potrebne ravni sistemskih storitev je odgovoren upravljavec prenosnega omrežja, ki si zagotovi potrebne sistemske storitve v predvidenem obsegu pri domačih in tujih ponudnikih. Ponudniki sistemskih storitev so lahko proizvajalci, trgovci ali večji odjemalci, torej izvajalci tržnih dejavnosti. Po drugi strani pa je upravljanje prenosnega omrežja regulirana dejavnost in tudi delež cene za uporabo omrežij za zagotavljanje sistemskih storitev določa agencija. Da bi zagotovila boljšo preglednost postopka, po katerem upravljavec prenosnega omrežja izbira ponudnike sistemskih storitev, je agencija v Pravilniku o spremembah in dopolnitvah pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov (Ur. l. RS, št. 109/02) predpisala postopek izbiranja ponudnikov sistemskih storitev. Postopek temelji na zbiranju ponudb na javnih razpisih za posamezne sistemske storitve. Pri ugotavljanju upravičenosti stroškov za sistemske storitve agencija priznava le stroške tistih sistemskih storitev, za katere so bile pogodbe sklenjene v skladu z določili omenjenega pravilnika.

4.2.3.2 Delež za delovanje Agencije za energijo RS

Ta delež je določen v finančnem načrtu Agencije za energijo RS za leto 2003, ki ga je Vlada RS potrdila na svoji 101. redni seji 12. decembra 2002.

4.2.3.3 Dodatek za prednostno dispečiranje

Marca 2002 je Vlada RS izdala Uredbo o pravilih za določitev cen in odkup električne energije od kvalificiranih proizvajalcev. Tako so bile zagotovljene odkupne cene električne energije, proizvedene pri kvalificiranih proizvajalcih. Razliko med tržno ceno električne energije in z uredbo določeno odkupno ceno bodo upravljavci krili iz dodatka za prednostno dispečiranje. Dodatek je tako pokrival del odkupne cene proizvodnje električne energije v Termoelektrarni Trbovlje, Termoelektrarni Toplarni Ljubljana in pri vseh kvalificiranih proizvajalcih.

4.2.3.4 Dodatek za evidentiranje pogodb na organiziranem trgu

Agencija je v postopku priprave predloga spremembe pravilnika CUO upoštevala enak dodatek za evidentiranje pogodb na organiziranem trgu, ki je namenjen delovanju Borzena, kot je veljal v letu 2002.

4.2.4 Obračunavanje cen za uporabo omrežij pri odjemalcih, ki so priključeni na visoko napetost

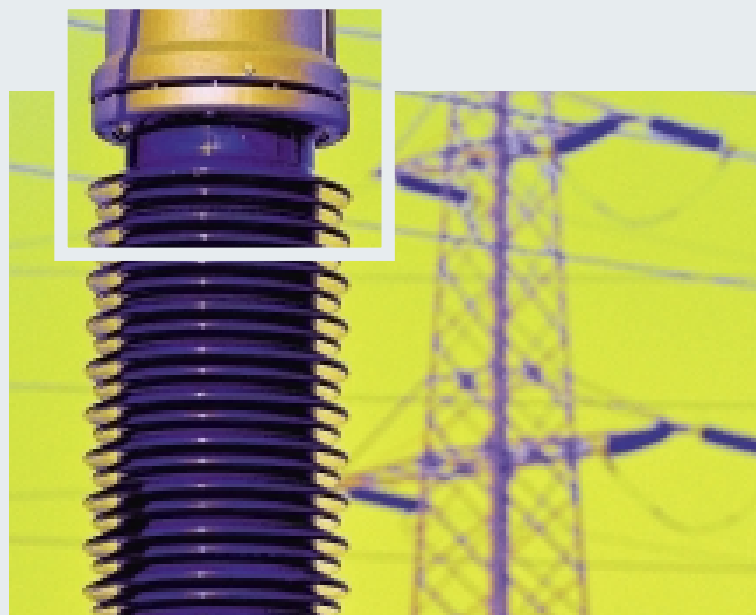
Najpomembnejša je sprememba cenika za uporabo prenosnega omrežja, ki predvideva ločeno obravnavanje upravičenih odjemalcev na visoki napetosti (VN). Cilj je bil, da se v cenik vgradijo spodbude, ki bi odjemalce usmerjale k optimalni uporabi elektroenergetskih naprav in storitev. Cenik za uporabo omrežij je doslej enovito obravnaval skupino odjemalcev, ki so na leto imeli več kot 2500 obratovalnih ur. Skupina ima v celotnem odjemu EES velik delež odjema, več kot 23 odstotkov potreb po električni energiji. V skupino nad 2500 obratovalnih ur so razvrščeni industrijski odjemalci, ki imajo izrazito različne karakteristike odjema. Tako so bili v letu 2002 neposredno na prenosno omrežje priključeni upravičeni odjemalci na lokacijah Kidričevo, Ravne, Štore, Ruše in Jesenice. Tudi odjemalec Salonit Anhovo, ki je prav tako odjemalec na VN, je bil vključen v opisano analizo odjema.

Razdelitev neposrednih odjemalcev na dve skupini je izhajala iz dejstva, da gre za dva značilno različna profila odjemalcev (upravičeni odjemalci s pasovnim odjemom električne energije in upravičeni odjemalci, ki lahko prilagajajo odjem električne energije). Z uvedbo dveh podskupin – pod in nad 6000 obratovalnih ur na leto – so odjemalci bolj enovito cenovno stimulirani.

4.2.5 Cene za uporabo omrežij pri čezmejnem trgovanju

V letu 2002 so pri čezmejnem trgovanju z električno energijo nastale pomembne spremembe. Spremembe v cenikih so temeljile na naslednjih dejstvih:

- Vlada RS je 1. januarja 2002 delno predčasno odprla trg za električno energijo, proizvedeno v tujini, kar je zaradi dodatne uporabe čezmejnih prenosnih zmogljivosti nujno zahtevalo ureditev področja uvoza, izvoza in tranzita.
- Na ravni EU so v prvi četrtini leta 2002 uvedli finančni poravnalni mehanizem v okviru stalnih članic ETSO – Združenja evropskih sistemskih operaterjev (European Transmission System Operators). Ta ureja način poravnave pri čezmejnem trgovanju med članicami poravnalnega mehanizma in uvaja vstopno ceno (Injection Fee) za mejne države, med katerimi je bila v letu 2002 tudi Slovenija.

4.2.6 Kakovost napajanja z električno energijo in standardizacija

Na trgu z električno energijo se pojavljajo aktivni udeleženci, ki urejajo medsebojne odnose na podlagi pravil, uzakonjenih na različnih ravneh. Agencija v vlogi nadzornika trga lahko delo dobro opravlja, kadar so pravila usklajena, zato smo sodelovali tudi pri pripravi drugih dokumentov.

K Uredbi o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije smo dajali pripombe na člene, ki obravnavajo kakovost storitev upravljavca in kakovost napetosti z namenom, da se pripravi okvirni pristop. Podrobnosti, ki jih vsebuje uredba, naj bi ne bile v nasprotju s »standardi« za kakovost, ki bodo pripravljene v okviru agencije.

4.2.6.1 Kakovost napajanja

V letu 2002 je nastala študija Priporočila za kakovost napajanja v Sloveniji Briana Wharmbyja (tudi soavtorja poročila združenja evropskih regulatorjev: Quality of Electricity Supply: Initial Benchmarking on Actual Levels, Standards and Regulatory Strategies). Študija deli kakovost napajanja na komercialno kakovost, neprekinjenost napajanja (zanesljivost oskrbe) in kakovost napetosti. Na podlagi študije bomo komercialni kakovosti, ki se nanaša na odnose med podjetjem in odjemalcem, določili, na primer, najdaljši čas za popravilo varovalke pri odjemalcu. Najpomembnejši del kakovosti napajanja je neprekinjenost (zanesljivost) napajanja, zato bomo glede na rezultate študije predlagali podatke o prekinitvah, ki se morajo zbirati, in kako o njih poročati. Te podatke bomo uporabili pri povezavi cene za uporabo omrežij in kakovosti napajanja, saj lahko samo ekonomsko reguliranje zaradi zmanjševanja stroškov v podjetjih pripelje do občutnega poslabšanja kakovosti napajanja.

4.2.6.2 Standardizacija

V agenciji smo spremljali razvoj dela na standardizaciji, tako na mednarodni ravni (IEC – International Electrotechnical Commission) kakor evropski ravni (CENELEC – European Committee for Electrotechnical Standardisation). Spremembe, ki smo jih zaznali, smo predlagali tudi v sistem slovenske standardizacije.

Mednarodni tehnični odbor IEC/TC 8 (Electricity Energy Supply Systems) je leta 2002 spremenil oziroma dopolnil vsebino dela. Začel se bo ukvarjati z napetostmi in njihovimi karakteristikami na stičnih mestih (generator – prenosno omrežje; prenosno omrežje – distribucijsko omrežje ...). V evropski standardizaciji se je v ta namen ustanovil tehnični odbor CLC/TC 8X (Standard Voltages, Current Ratings and Frequencies), ki je prevzel skrb nad standardom EN 50160 (Značilnosti napetosti v javnih razdelilnih omrežjih). Ta tehnični odbor pripravlja tudi standard o flikerjih in prehodnih prenapetostih ter povezavo med kakovostjo napetosti (Power Quality) in elektromagnetno združljivostjo. Slovenski standardizaciji smo predlagali aktivno sodelovanje v tem tehničnem odboru in pridobitev vseh dokumentov, ki se pripravljajo.

4.2.7 Izdajanje podzakonskih predpisov

4.2.7.1 Pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov

Agencija je na podlagi dela, opisanega v poglavjih 2.1 do 2.6, v letu 2002 izdala dve spremembi oziroma dopolnitvi podzakonskih predpisov:

1. Zaradi dinamike sprememb pri trgovanju z električno energijo in predčasnega odpiranja mednarodnega trga z električno energijo je agencija v maju pripravila spremembe in dopolnitve Pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov na področjih, ki so navedena v nadaljevanju. Spremembe so bile objavljene v Ur. listu RS št. 48/2002 in so začele veljati 1. junija 2002.

2. Agencija je oktobra pripravila predlog sprememb in dopolnitev Pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, ki vključuje vse elemente CUO za leto 2003 in utemeljen predlog za obvezujoča izhodišča za pogodbe o dostopu do prenosnega omrežja. Gradivo je agencija skupaj z obrazložitvami posredovala Vladi RS v soglasje oziroma sprejem. Vlada je ustrezne sklepe o veljavnosti CUO in korekcijskih faktorjev za leto 2003 sprejela na svoji 101. redni seji 12. decembra 2002. Spremembe pravilnika so bile objavljene v Uradnem listu RS št. 109/2002.

4.2.7.2 Drugi podzakonski akti in predpisi

Agencija je izdala soglasje k Pravilniku o načinu in pogojih dodeljevanja ter kriterijih za dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti, ki ga je pripravil Eles in je že uveljavljen.

Agencija je spremljala izdelavo podzakonskega akta o splošnih pogojev za dobavo in odjem električne energije. Svoja stališča o priključevanju odjemalcev in kakovosti napajanja je agencija posredovala izdelovalcem akta. Podzakonski akt Uredba o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije je bil objavljen v Ur. listu RS št. 117/2002.

Na podlagi Uredbe o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije je agencija pripravila Sklep o določitvi povprečnih stroškov priključevanja za nove uporabnike omrežja in za povečanje priključnih moči obstoječih uporabnikov. Agencija je to nalogo končala januarja 2003 in sklep objavila v Uradnem listu RS št. 11/2003.

Agencija je sodelovala pri pripravi osnutka pravilnika o kakovosti električne energije, ki pa je iz formalno pravnih razlogov večinoma vsebovan v Uredbi o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije.

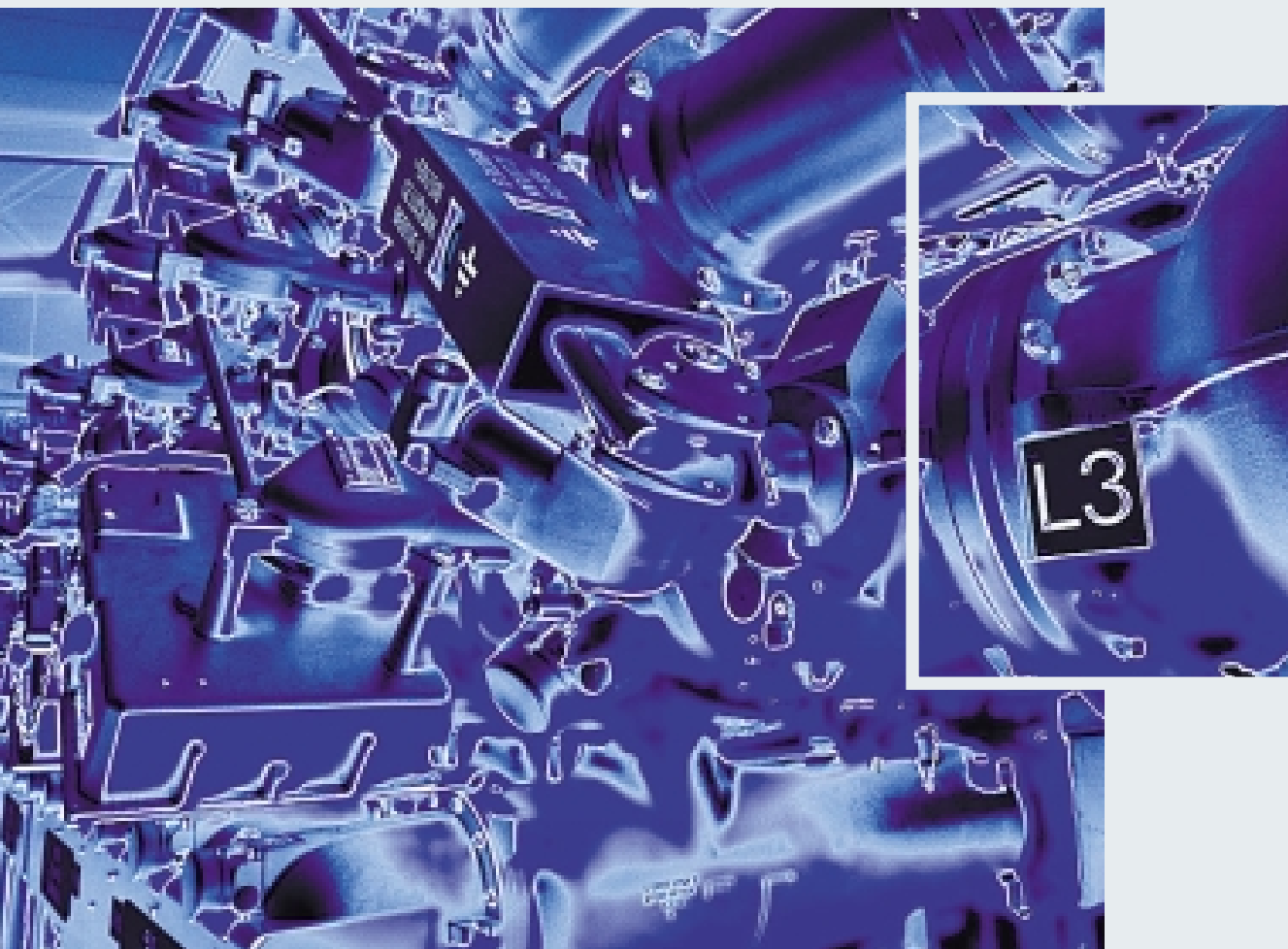
Agencija je sodelovala na predstavitvah modela ugotavljanja odstopanj na izravnalnem trgu električne energije, ki so ga pripravili distribucijska podjetja, proizvajalci električne energije in Elektroinštitut Milan Vidmar. Model je bil podlaga za predlog sprememb Pravilnika o delovanju izravnalnega trga električne energije, ki ga je pripravil Eles kot upravljavec prenosnega omrežja.

4.2.8 Seminar Smernice za oblikovanje cen za uporabo elektroenergetskih omrežij

Seminar je agencija organizirala 6. junija 2002. Na njem so bile predstavljene dileme v zvezi z določanjem cen za uporabo omrežij in način njihovega izračunavanja. Predstavniki agencije so udeležencem predstavili razmere na področju ekonomskega nadzora med delnim odprtjem trga, pojasnili način reguliranja GJS služb, kamor sodi tudi distribucija električne energije, in osnove regulativnega okvira, ki ga uporabljamo v Sloveniji. O izkušnjah na področju reguliranja trga z električno energijo v Evropi je udeležencem govoril dr. Konstantin Petrov iz Nemčije.

Seminar je bil priložnost, da regulirana podjetja in drugi udeleženci elektroenergetskega trga spoznajo proces uvajanja tržnih pravil in način nadzora stroškov podjetij, ki izvajajo monopolne dejavnosti.

4.3 Aktivnosti agencije na področju trga z zemeljskim plinom

Agencija je v letu 2002 opravila več nalog v okviru priprav na odprtje trga z zemeljskim plinom. Ta trg se je odprl s 1. januarjem 2003. Agencija se je pripravljala na izvajanje svojih nalog in pristojnosti na tem področju; te poleg sprotnega analiziranja stanja na trgu zajemajo tudi priprave na reševanje sporov. Agencija je poskrbela tudi za obveščanje podjetij in lokalnih skupnosti o mehanizmi delovanja trga z zemeljskim plinom ter priložnostih in tveganjih, ki jih ta trg prinaša.

4.3.1 Priprave na odpiranje trga z zemeljskim plinom

V preteklosti so za oskrbo z zemeljskim plinom skrbele gospodarske javne službe. EZ in njegovi podzakonski akti ločujejo trgovanje z zemeljskim plinom od transporta zemeljskega plina po prenosnem in distribucijskih omrežjih. Odjemalci, ki so dosegli letni odjem nad 25 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina na enem odjemnem mestu ali pa plin uporabljajo za proizvodnjo električne energije, so 1. januarja 2003 pridobili status upravičenega odjemalca. Ta status pomeni, da lahko prosto izbirajo dobavitelja zemeljskega plina, vendar pa si morajo sami zagotoviti tudi prenos plina do svojih odjemnih mest. V Sloveniji se uveljavlja tako imenovani dogovorjeni dostop do plinskih omrežij (nTPA), kar pomeni, da se morajo upravičeni odjemalci o pogojih in cenah za uporabo omrežij pogodbeno dogovoriti s pristojnim upravljavcem omrežja.

Gospodarski javni službi upravljanja prenosnega omrežja in prenosa zemeljskega plina sta obvezni republiški gospodarski javni službi, medtem ko sta upravljanje distribucijskega omrežja in distribucija zemeljskega plina izbirni lokalni gospodarski javni službi. V okviru cene zemeljskega plina so po 1. januarju 2003 lahko upravičenim odjemalcem posebej izkazane cene za uporabo plinskih omrežij. V letu 2002 se je agencija pripravljala na odprtje trga tako, da je analizirala dogajanje na trgu z zemeljskim plinom v državah EU in kandidatkah za vstop. Izkušnje v EU so pokazale, da je v procesu odpiranja trga nujna dobra komunikacija med državnimi organi, lokalnimi skupnostmi in drugimi udeleženci na trgu, zato je agencija organizirala seminar.

4.3.2 Seminar Odpiranje trga z zemeljskim plinom v Sloveniji

Zaradi novih možnosti za trgovanje z zemeljskim plinom, ki jih je z EZ predpisala država v skladu z evropsko direktivo, je agencija 7. novembra 2002 organizirala seminar na temo odpiranja trga z zemeljskim plinom. Na seminarju je sodelovalo približno 70 udeležencev iz podjetij, ki se ukvarjajo s prenosom, distribucijo in dobavo zemeljskega plina. Seminarja so se udeležili tudi predstavniki lokalnih skupnosti in družb, ki so med največjimi odjemalci zemeljskega plina v državi.

Agencija je organizirala seminar predvsem s ciljem, da udeležence trga z zemeljskim plinom v Sloveniji seznanji z novimi možnostmi, pa tudi z novimi odgovornostmi v razmerah odprtega trga.

Na seminarju so bili predstavljeni pravni in regulativni vidiki odpiranja trga v Sloveniji in izkušnje dveh držav članic EU, v katerih trg z zemeljskim plinom že deluje. V Španiji je uveljavljen regulirani dostop do omrežij, pri čemer je vlada sprejela program postopnega sproščanja trga do leta 2004. Nizozemske izkušnje so zanimive zato, ker je model trga v Sloveniji podoben nizozemskemu.

4.4 Reševanje sporov

4.4.1 Reševanje sporov v skladu z določili Energetskega zakona

Agencija za energijo rešuje spore na podlagi določb 87. in 88. člena EZ in ustreznih določil podzakonskih aktov.

Spori lahko nastanejo zaradi:

- zavrnitve dostopa do elektroenergetskih ali plinskih omrežij in
- zaradi obračunane cene za uporabo plinskih ali elektroenergetskih omrežij.

Reševanje sporov je po obsegu težko predvidljiva naloga. Zahteva tehnična, ekonomska in pravna znanja. Zakon agenciji nalaga, da v upravnem postopku rešuje spore, ki nastajajo med subjekti na trgu in GJS v zvezi z dostopom do omrežij in obračunano ceno za njihovo uporabo. Agencija zagotavlja vsem subjektom na trgu nepristransko reševanje sporov.

V letu 2002 je agencija reševala spor o zavrnitvi dostopa do javnega prenosnega omrežja, ki je nastal na podlagi pritožbe na odločitev upravljavca prenosnega omrežja. Iz tretjega odstavka 27. člena EZ namreč izhaja, da lahko upravljavec omrežja zavrne dostop do omrežja, če so razlogi za zavrnitev tehnične ali obratovalne omejitve v omrežju. Z dokazi podprte razloge mora sporočiti zavrtnemu odjemalcu ali proizvajalcu električne energije. Zavrtna stranka se na zavrnitev lahko pritoži agenciji. Agencija je v zakonitem roku v skladu z določili Zakona o splošnem upravnem postopku v zadevi izdala odločbo.

Na reševanje sporov smo se v agenciji še bolj pripravili tudi s pomočjo svetovanja strokovnjakov iz programov Phare, še posebno na področju zavrnitve dostopa do plinskega omrežja. Agencija vodi evidenco o sporih s podatki o vsebini in načinu reševanja.

4.4.2 Alternativno reševanje sporov

Agencija lahko posreduje v sporih, ki niso navedeni v EZ, če jo za to zaprosita obe stranki, ki sta vpleteni v spor. Vloga agencije je omejena na posredovanje pri doseganju dogovora med strankama. Iz procesa takšnega reševanja spora lahko stranka v sporu kadarkoli izstopi. Če se stranki dogovorita, je sklenjeni dogovor med strankama zavezujoč. Takšno reševanje sporov ne izključuje sodne poti.

V letu 2002 je agencija kot mediator prvič obravnavala spor s področja trga z električno energijo.

4.5 Licence za opravljanje energetske dejavnosti

Po 87. členu EZ je izdajanje licenc naloga agencije.

Agencija je v letu 2002 izdala 163 novih licenc za opravljanje energetske dejavnosti. Število izdanih licenc po dejavnostih prikazuje slika 39, v kateri je prikazano tudi število vseh izdanih licenc po posameznih dejavnostih do konca leta 2002.

Zaradi neizpolnjevanja pogojev je bilo v letu 2002 s sklepom zavrženih deset licenc. Odvzetih licenc v letu 2002 ni bilo. Pritožb na izdane odločbe in sklepe ni bilo. Vsi postopki v zvezi z izdajanjem licenc so bili izvedeni v skladu z EZ, Zakonom o splošnem upravnem postopku, Uredbo o pogojih in postopku za izdajo ter odvzem licence za opravljanje energetske dejavnosti ter drugimi zakonskimi in podzakonskimi akti.

	Skupaj izdanih do konca leta 2002	Izdane v letu 2002
1 proizvodnja električne energije v hidroelektrarnah nad 10 MW	3	–
2 proizvodnja električne energije v termoelektrarnah nad 10 MW, razen jedrskih elektrarn	5	–
3 proizvodnja električne energije v jedrskih elektrarnah	1	–
4 proizvodnja električne energije v elektrarnah, od katerih posamezna enota presega moč 1 MW in ne presega moči 10 MW	24	5
5 proizvodnja električne energije v elektrarnah, pri katerih posamezna enota presega moč 1 MW in proizvodnja električne energije v elektrarnah na veter ne glede na moč	339	82
6 proizvodnja toplote za daljinsko ogrevanje nad 1 MW toplotne moči	41	3
7 predelava nafte in naftnih derivatov	1	–
8 prenos električne energije	1	–
9 distribucija električne energije	30	8
10 prenos in dobava zemeljskega plina in upravljanje prenosnega omrežja	10	2
11 distribucija in dobava zemeljskega in drugega energetskega plina in upravljanje distribucijskega omrežja	36	6
12 upravljanje elektroenergetskega prenosnega omrežja	1	–
13 upravljanje elektroenergetskega distribucijskega omrežja	10	–
14 skladiščenje plinskih goriv	14	2
15 skladiščenje v skladiščih tekočih goriv z zmogljivostjo nad 25 ton in trdnih goriv z zmogljivostjo nad tisoč ton	40	9
16 dobava električne energije odjemalcem, ki niso upravičeni odjemalci	24	2
17 distribucija in dobava toplote za daljinsko ogrevanje	41	4
18 trgovanje na organiziranem trgu z električno energijo	64	17
19 zastopanje in posredovanje na organiziranem trgu z električno energijo	39	9
20 organiziranje trga z električno energijo	1	–
21 proizvodnja, trgovanje in distribucija tekočih goriv	52	14
SKUPAJ	777	163

Slika 38: Skupno število izdanih licenc po vrstah energetske dejavnosti do 31. decembra 2002 in število izdanih licenc v letu 2002

Agencija v skladu z zakonodajo sproti vodi register izdanih in odvzetih licenc. V okviru registra se sproti ažurira knjiga izdanih in odvzetih licenc, ki je javna. Seznam prejetih in odvzetih licenc je objavljen tudi na spletni strani: www.agen-rs.si.

Agencija redno spremlja spremembe zakonodaje, ki so povezane z izdajanjem licenc. V letu 2001 je bilo sprejetih nekaj aktov, ki niso povsem usklajeni z Uredbo o pogojih in postopku za izdajo ter odvzem licence za opravljanje energetske dejavnosti. Zaradi uskladitve je uredbo treba spremeniti.

Agencija je izdelala predlog spremembe o pogojih in postopku za izdajo ter odvzem licence za upravljanje energetske dejavnosti, kjer so upoštevane spremembe standardne klasifikacije dejavnosti, nova uredba o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji in manjše spremembe glede zahtevnosti izobrazbe za odgovorne osebe, ki opravljajo določeno energetske dejavnosti.

4.6 Nadzor energetskega trga

4.6.1 Trg z električno energijo

Naloge s področja nadzora trga obsegajo več vrst nadzora: nadzor nad delovanjem trga, mehanizme delovanja, odkrivanje nekorektnosti na trgu z električno energijo in zemeljskim plinom.

Agencija je v letu 2002 spremljala in analizirala pobude in vprašanja udeležencev na trgu, npr. oskrbovalca enega od zaokroženih gospodarskih kompleksov, ki je ugotavljal nedorečenost zakonodaje za dejavnost, ki jo opravlja na svojem območju. Agencija se je na pobude odzvala in predlagala rešitve v okviru svojih pristojnosti.

Mehanizmi delovanja trga so se v letu 2002 še razvijali in dopolnjevali. Agencija je s svojimi prispevki in predlogi pomembno prispevala k urejanju razmer na trgu. Pomembni nalogi sta bili na primer ureditev odstopanj od voznih redov in dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti.

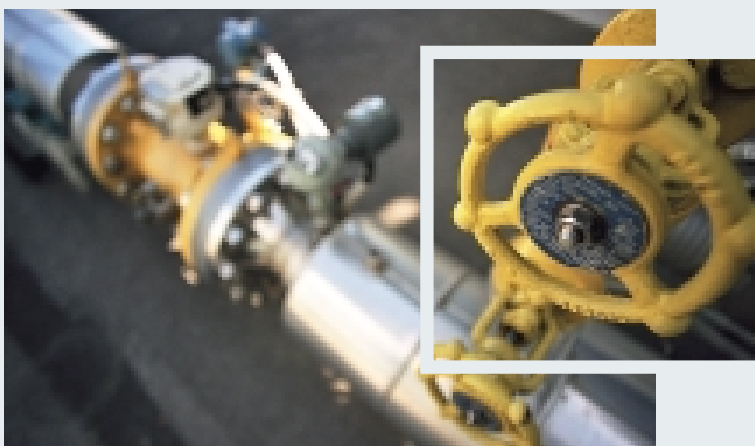
Za nadzor nad odjemom električne energije, ki ne bi bil ustrezno pogodbeno dogovorjen in evidentiran, je agencija pridobila možnost vpogleda v pogodbe o dostopu do omrežij. Analiza pogodb je pokazala le delno sliko dogajanja na trgu in ni kazala nekorektnosti. Ugotovili smo, da je za celovit nadzor potrebnih več podatkov in ustrezno programsko orodje, ki bo omogočilo podrobnejšo analizo in simulacijo dogajanja na trgu. Orodje je bilo tudi izdelano (glej poglavje 7.1.1.8).

Med pripravami na odpiranje trga čez meje RS je agencija v neposrednih stikih z regulativnimi institucijami sosednjih držav dosegla, da je ostal v veljavi dosedanji način dodeljevanja čezmejnih prenosnih zmogljivosti, po načelu vsaka država polovico. Agencija je tudi aktivno sodelovala pri pripravi pravil, ki določajo način in kriterije za dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti, in dala soglasje nanje. Pri oblikovanju pravil je upoštevala tako pravni red EU in mednarodne pogodbe kakor tudi pravni red in interese RS. Pri upoštevanju navedenih pravil v letu 2002 pri dodeljevanju čezmejnih prenosnih zmogljivosti za leto 2003 ni bilo pritožb ali sporov.

Agencija je strokovno spremljala delovanje celotnega elektroenergetskega področja. Na proizvodni strani so bili opazni učinki koncentracije podjetij v holding, na strani prenosa in distribucije električne energije so bile občasno nejasnosti, na primer glede načina zaračunavanja odstopanj. Agencija je v letu 2002 sodelovala s podjetji pri delu na področju računovodske ločitve dejavnosti, zlasti delitve na posamezne javne službe. Agencija je sproti analizirala poslovanje reguliranih podjetij in pri tem ni odkrila zlorab ali namernih nekorektnosti.

Dogajanje na organiziranem trgu z električno energijo (borza) je bilo v letu 2002 v skladu s pričakovanji; agencija ni prejela nobene pritožbe niti pobude, da naj bi kakorkoli posegla v dogajanje na borzi. Agencija ugotavlja, da je v Sloveniji veliko licenciranih trgovcev, tržnih posrednikov in zastopnikov, le redki pa se udeležujejo trgovanja na borzi.

Agencija je prejela veliko prošenj za pojasnilo ali mnenje. Pritožb zaradi nekorektnosti na trgu ali diskriminacijskega ravnanja katerega od udeležencev ni bilo.

4.6.2 Trg z zemeljskim plinom

Na področju nadzora trga z zemeljskim plinom agencija ni prejela nobenih pritožb, ki bi kazale na nekorektnosti. Agencija se je pozorno pripravljala na odpiranje trga z zemeljskim plinom v letu 2003. Za nadzor nad delovanjem trga z zemeljskim plinom ima agencija zlasti pristojnosti za nazaj (ex-post), torej pri zavrnitvah dostopa do omrežij in sporu. Z namenom, da bi bili mehanizmi na trgu čim boljše pripravljene, je agencija sodelovala s prispevki in predlogi pri pripravi Splošnih pogojev za dobavo in odjem zemeljskega plina iz prenosnega omrežja in tarifnega sistema. Sodelovanje se nadaljuje pri pripravi sistemskih obratovalnih navodil.

4.6.3 Ukrepi energetske politike

Agencija je spremljala tudi ukrepe energetske politike, njihovo izvajanje in učinke. V pripravo NEP se vključujemo s prispevki in predlogi, sodelovali smo tudi na delavnicah za izdelavo strokovnih podlag za potrebe NEP. Posebej dejavni smo bili pri točkah, ki so spreminjale status, določale delo in pristojnosti agencije.

Pri izračunih, potrebnih za določitev cen za uporabo omrežij in regulativnega okvira, je agencija upoštevala elektroenergetske bilance, napovedi porabe in načrte razvoja omrežij.

4.6.4 Druge naloge, povezane z nadzorom trga

4.6.4.1 Makroekonomski učinki ukrepov na trgu z elektriko

Agencija je razvila programsko orodje, s katerim ugotavlja makroekonomske učinke spreminjanja cen energije ali energetskih surovin, ki so lahko posledica uvajanja trga. Z opravljenimi makroekonomskimi analizami je tudi podprla svoje predloge cen za uporabo elektroenergetskih omrežij. Makroekonomska analiza je bila tudi eno od meril za sprejemljivost predlogov, ki jih je posredovala Vladi RS, npr. predlog sprememb tarifnega sistema za električno energijo, ki je podlaga za obračun tarifnega odjema.

4.6.4.2 Zaokroženi gospodarski kompleksi

Odpravljanje težav, povezanih z oskrbo odjemalcev z električno energijo v zaokroženih gospodarskih kompleksih (ZGK), je vezano predvsem na pravni vidik 73. člena EZ. Čeprav do zdaj še ni bilo sporov na področju ZGK, ugotavljamo, da bi moral zakonodajalec ZGK vsebinsko natančneje opredeliti. Določeni bi morali biti pogoji za pridobitev statusa ZGK in iz tega izhajajoče pravice ter dolžnosti posameznih subjektov, ki so vključeni v ZGK. Po EZ imajo pravico uveljavljati ZGK le tisti, ki so obstajali, ko je ta zakon začel veljati. Možnost posredništva po 73. členu EZ do danes razen v enem primeru ni zaživela, zato se poraja vprašanje, ali je ta člen v sedanjih obliki še smiseln.

4.6.5 Sodelovanje z drugimi institucijami

Agencija je letu 2002 sodelovala z MOP pri vrsti vprašanj, med drugim s prispevki in predlogi k aktom Vlade RS. O stanju in svojem delu, zlasti na področju licenc, je agencija obveščala energetske inšpektorje. Na širšem področju dela in mednarodnih projektov je sodelovala z Ministrstvom za gospodarstvo, Uradom za varstvo potrošnikov, Službo vlade za evropske zadeve in drugimi.

Agencija je intenzivno sodelovala s Statističnim uradom RS pri pripravi vprašalnika za spremljanje cen električne energije, ki je namenjen izračunu cen za tipske industrijske odjemalce po direktivi EU (OL No L 185/17; 17. 07. 1990) in za izračun indeksa cen industrijskih izdelkov pri proizvajalcih. Vprašalnik za vnos prodajnih cen je sprejet, izpolnjujejo pa ga podjetja, ki se ukvarjajo s prodajo električne energije.

4.6.6 Sodelovanje z regulativnimi organi v tujini

Agencija je v letu 2002 sodelovala z regulativnimi institucijami v sosednjih državah Avstriji (E-control) in Italiji (Autorita per l'elettricità e il gas), predvsem na področju čezmejnega trgovanja z električno energijo. Agencija je navezala neposreden stik tudi z nizozemskim regulatorjem (DTE) in madžarskim Uradom za energijo (MEH). Agencija želi ohraniti stalne stike in omogočati sprotno izmenjavo izkušenj.

V okviru sodelovanja s Svetom evropskih energetskih regulatorjev (CEER) je agencija zastopana na forumih elektriških regulatorjev (t. i. firenški forum) in plinskih regulatorjev (t. i. madridski forum). Na obeh je tudi sodelovala, vendar do polnopravnega članstva Slovenije v EU le kot opazovalka. Sodelovanje na obeh forumih je izjemno pomembno, saj na njih oblikujejo poglede regulatorjev v EU ter predstavijo mnenja in predloge interesnih skupin in Evropske komisije. Rezultate in priporočila omenjenih forumov agencija proučuje in upošteva pri širšem konceptu svojega dela.

V okviru sodelovanja z zvezo regulatorjev centralne in vzhodne Evrope (ERRA), v kateri je opazovalka, je agencija sodelovala tudi z regulatorji teh držav, konkretno na srečanjih na Dunaju in v Atenah. Na prvem so razpravljali o oblikah pomoči regulatorjem članom ERRA, na drugem pa o projektu ustvarjanja in reguliranja regionalnega trga z električno energijo na območju osrednje, vzhodne in jugovzhodne Evrope.

Agencija je sodelovala s hrvaškim regulatorjem, ki je začel delovati v začetku leta 2002. Svoje izkušnje je predstavila tudi strokovni javnosti v Črni gori in tako prispevala k njihovim pripravam na ustanovitev regulatorja.

V okviru mednarodnih povezav je agencija sodelovala na srečanju predstavnikov držav srednje in vzhodne Evrope (Atene, november 2002), na katerem je bil podpisan sporazum o vzpostavitvi regionalnega trga z električno energijo med temi državami. Slovenija ima, kot sosednja država te regije, v sporazumu status opazovalke.

4.7 Organizacija in skupne zadeve

4.7.1 Strokovna podpora izvajanju nalog

4.7.1.1 Strokovni projekti za podporo izvajanju nalog in delovanju agencije

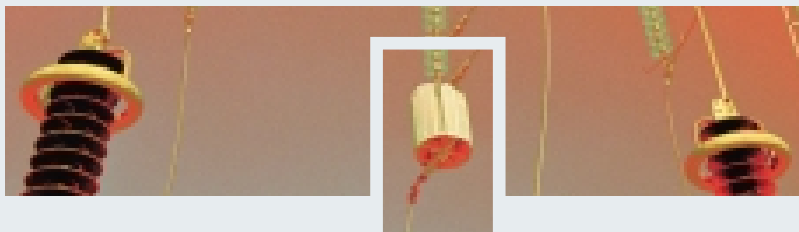
Agencija je leta 2001 v Uradnem listu RS objavila razpis za javna naročila strokovnih študij. Projekti so se začeli izvajati v letu 2001, končali pa v letu 2002. V nadaljevanju je opisana vsebina končanih projektov.

4.7.1.1.1 Študija primerljivosti stroškov za izvajanje dejavnosti in cen za uporabo distribucijskih omrežij

V študiji je predstavljen benchmarking proizvodnih in stroškovnih parametrov slovenskih elektrodistribucijskih podjetij. Primerjava obsega poleg petih slovenskih še podjetja iz Avstrije, Velike Britanije, Finske, Nemčije, Irske, Italije, Nizozemske in Norveške. Za analizo je bila uporabljena primerjalna analiza (input-output), ki je zasnovana na dveh stopnjah. Na prvi stopnji so upoštevani le fizični proizvodni parametri, na drugi stopnji pa je opravljena analiza s pomočjo karakterističnih okoljskih parametrov. Izbrane so bile vse tri benchmarking metode (COLS – Corrected Ordinary Least Squares, SFA – Stochastic Frontier Analysis in DEA – Data Envelopment Analysis). Analize so izdelane na vzorcu, ki zajema 66 podjetij v letu 1999 in 51 podjetij v letu 2000. Primerjalna analiza stroškov obratovanja in vzdrževanja je podana skupaj z oceno možnosti optimizacije tega področja. Kot del študije sta izdelani primerjalna analiza cen za uporabo omrežij po naštetih državah ter primerjava bilanc stanja in uspeha. Enoletno študijo je na podlagi javnega naročila izdelal Elektroinštitut Milan Vidmar iz Ljubljane s sodelovanjem tujih partnerjev KEMA GmbH iz Nemčije in LECG Ltd iz Velike Britanije.

4.7.1.1.2 Študija primerljivosti stroškov za izvajanje dejavnosti in cen za uporabo prenosnih omrežij

Projekt se je začel izvajati jeseni 2001; do konca leta 2001 je bila od skupaj petih faz končana prva. Pogodbeni rok za končanje je bil 10. maj 2002. Cilj projekta je bil izdelava primerjave stroškov in cen za izvajanje storitev prenosa električne energije v Sloveniji vsaj s štirimi referenčnimi državami, pri čemer je bilo treba upoštevati primerljivost podjetij in omrežij. Narejene so bile analiza stanja, primerjava karakterističnih parametrov po državah in primerjava cen za Nizozemsko, Nemčijo, Belgijo, Dansko, Finsko, Irsko, Češko in Slovenijo. Ustrezna primerljivost z našim prenosnim podjetjem je bila ugotovljena s štirimi tujimi podjetji. Na tej podlagi so bili upoštevani rezultati študije v skladu z zahtevo po prilagajanju učinkovitosti našega prenosnega podjetja na področju reguliranih dejavnosti prenosa električne energije in upravljanja s prenosnim omrežjem v okviru določanja omrežnine za regulativno obdobje 2003–2005. Izvedba študije je bila zaradi zagotovitve ustreznih primerljivih podatkov zelo zahtevna in je tudi časovno zamujala. Zato je bil sklenjen dodatek k pogodbi, ki je določal nov rok za končanje študije, vendar pa je bil tudi ta zamujen, tako da agencija zaradi zamude v skladu z dodatkom k pogodbi ni plačala celotne pogodbene vrednosti študije.

4.7.1.1.3 Večkriterialna študija učinkov regulacije cen na podjetniški ravni

Izdelovalci projekta (EIMV, KEMA Consulting in LECG) so z izdelavo študije pokrili cilje projekta, ki je temeljil na štirih vsebinskih sklopih:

1. pregledu stanja v elektroenergetskem sektorju v Sloveniji,
2. načelih za razmejevanje reguliranih in nereguliranih dejavnosti s predlogom smernic za razmejevanje dejavnosti,
3. regulativnem nadzoru cen za uporabo omrežij,
4. alokaciji stroškov.

Študija je zajemala vse pričakovane rezultate projektne naloge. Na podlagi spremljanja izvedbe projektne naloge in aktivnega sodelovanja je agencija nato pripravila in izdala regulativni okvir določanja cen za uporabo omrežij v prvem regulativnem obdobju 2003–2005. S pomočjo projekta je agencija izvedla ekonomsko reguliranje s spodbudami z uporabo metode zamejene cene. Pri uporabi te metode ni potrebno letno določanje reguliranih cen, kar zagotavlja večjo stabilnost cen in napovedljivost. Pri določanju zamejene cene je agencija želela zagotoviti, da njena višina ne bi zadoščala le za pokrivanje stroškov učinkovitega delovanja in vzdrževanja, temveč bi zagotavljala tudi ustrezen donos kapitala in novih investicij.

4.7.1.1.4 Makroekonomski učinki sprememb cen za uporabo omrežij

V projektu je bil izdelan razširjen ekonometrični energetski model z možnostjo ocenjevanja povezav med energetskim sektorjem in ostalim gospodarstvom, tako na strani porabe kot stroškov, in s tem pridobitev informacije o makroekonomskih posledicah posameznih regulativnih odločitev agencije. Za ocenjevanje makroekonomskih učinkov spreminjanja omrežnin je treba poznati cenovno elastičnost porabe dane energetske surovine in delež omrežnine v skupni ceni te surovine.

Študija temelji na:

1. oceni cenovne elastičnosti porabe energetskih surovin v Sloveniji,
2. ekonometrični oceni pričakovane gospodarske rasti in cen energetskih surovin,
3. ekonometrični oceni vpliva sprememb porabe, proizvodnje, prenosa in distribucije na potrebne dodatne investicije,
4. ekonometrični oceni vpliva sprememb cen za uporabo omrežij in energetskih surovin na življenjski standard v Sloveniji.

Z izdelanim modelom je agencija ugotavljala makroekonomske učinke vpliva spremembe omrežnin. Vlada RS je zaradi potrebe po zniževanju inflacije pozvala regulativne institucije, naj svoje projekcije spreminjanja cen predhodno uskladijo z UMAR. Tako je agencija skupaj z uradom na podlagi ekonometričnega modela ugotavljala, kako bodo za leto 2003 določene cene za uporabo omrežij vplivale na slovensko gospodarstvo in inflacijo.

4.7.1.1.5 Izdelava računalniškega orodja za analizo obratovanja EES

Namen projekta je bil pridobiti računalniško orodje, ki bo omogočalo analizo obratovalnih stanj v slovenskem prenosnem elektroenergetskem omrežju. Dodatni namen projekta je bil nadgraditi že razvito orodje za razbremenjevanje kritičnih prenosnih poti. Projekt je po naročilu agencije pripravila Fakulteta za elektrotehniko Univerze v Ljubljani.

V sklopu izvajanja projekta je bil razvit računalniški program za izračun pretokov moči. Naročnik je od upravljavca slovenskega prenosnega omrežja pridobil tudi podatke o elementih slovenskega prenosnega omrežja, na podlagi katerega je izvajalec pripravil tudi ustrezno podatkovno bazo o elementih prenosnega omrežja.

Program za izračun pretokov moči omogoča – pri danem stanju proizvodnje in odjema v sistemu in tranzitih po slovenskem omrežju – analizo obremenjenosti posameznih elementov omrežja, to je daljnovodov in transformatorjev. Ker je program povezan tudi z orodjem za razbremenjevanje kritičnih prenosnih poti, je v primerih, ko so posamezni elementi omrežja preobremenjeni, mogoče tudi ugotoviti, ali je mogoče te elemente razbremeniti s prerazporeditvijo proizvodnje. Hkrati je mogoče določiti stroške prerazporeditve proizvodnje.

Razvito računalniško orodje bo omogočilo neodvisno strokovno presojo agencije pri morebitnih sporih zaradi zavrnitve dostopa do prenosnega omrežja. Predvidena je tudi vzpostavitev neposredne računalniške povezave z računalniškim sistemom upravljavca prenosnega omrežja, ki bo agenciji omogočila redne analize obratovalnih stanj v prenosnem omrežju.

4.7.1.1.6 Primerjalna študija o kakovosti električne energije na ravni EU

Primerjalna študija o kakovosti električne energije na ravni Evropske unije, ki jo izvaja Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko iz Maribora, še ni končana. Študija je predlagala nabor merilnih mest za stalni monitoring kakovosti električne napetosti v distribucijskih in prenosnem omrežju. Tako bo omogočen vpogled v kakovost napetosti v teh omrežjih. Študija je v strokovno podporo agenciji pri uporabi Uredbe o pogojih za dobavo in odjem električne energije v členih, ki obravnavajo kakovost storitev upravljavca omrežja.

4.7.1.1.7 Primerjalna študija o cenah in obsegu sistemskih storitev

Študijo, v kateri so analizirane cene sistemskih storitev, je po naročilu agencije izdelala Fakulteta za elektrotehniko Univerze v Ljubljani. Za potrebe študije je bilo treba najprej oblikovati postopek za zagotavljanje sistemskih storitev in se nato lotiti njihovih cen. Rezultati in ugotovitve študije so:

- Na območju EU se je oblikovanje trga sistemskih storitev šele dobro začelo.
- Izdelan je bil predlog oblikovanja trga sistemskih storitev za storitve, kot so rezerve delovnih moči za regulacijo frekvence.
- Predlagana je bila rešitev za zagotavljanje drugih sistemskih storitev.
- Na podlagi simulacije razmer na trgu so bile izdelane ocene stroškov sistemskih storitev.
- Podan je predlog za obravnavanje tistih storitev, ki sodijo med sistemske, vendar je zanje mogoče najti plačnike, kot na primer pri izravnavanju odstopanj moči od načrtovanih in pri preobremenitvah prenosnih poti.

Trg sistemskih storitev se še razvija. Pri nas ta razvoj omejuje predvsem velikost potencialnega trga na geografsko omejenem regulacijskem območju, nanj pa vpliva tudi postopni razvoj tega trga v UCTE.

Študija je dala koristne in uporabne rezultate za delo agencije pri določanju cen za uporabo elektroenergetskih omrežij, saj je podala verodostojne ocene stroškov zagotavljanja sistemskih storitev. Študija je prav tako dala zelo uporabne podatke, kako lahko operater prenosnega omrežja zagotavlja sistemske storitve.

4.7.1.1.8 Nadzor nad delovanjem trga z električno energijo

V projektu so bile obravnavane možnosti nadzora nad trgom z električno energijo, pri čemer se upoštevajo praksa drugih držav EU in omejitve, ki jih postavlja slovenska zakonodaja. Poudarek je na nadzoru organiziranega trga z električno energijo. Razvito je računalniško podprto orodje za analizo ali simulacijo dogajanja na trgu z električno energijo, kar omogoča nadzor in identifikacijo mogočih nekorektnosti na trgu.

Projekt je po naročilu agencije izdelala Fakulteta za elektrotehniko Univerze v Ljubljani. Vsebinski del je zajemal strokovne podlage za izdelavo programskega orodja, nato je bil razvit programski paket za simulacijo (ali analizo) trga. Predaja programa je bila uspešna, njegova uporabnost pa dobro ocenjena. Program je bil v celoti instaliran in redno deluje.

4.7.1.1.9 Celovit informacijski sistem Agencije za energijo RS

Projekt vsebuje celovit pristop k zasnovi informacijskega sistema za podporo delovanja agencije in izvajanja njenih nalog. Informacijski sistem vsebuje module poslovnega informacijskega sistema, ki podpirajo organizacijo in delovanje agencije, vsebinsko pa so zasnovani tudi moduli za podporo posameznih področij izvajanja nalog. Programski paketi poslovnega informacijskega sistema za poslovanje agencije so bili instalirani. Projekt je končan.

4.7.1.2 Drugi projekti

4.7.1.2.1 Analiza kakovosti električne energije v tržnem okolju

Elektroinštitut Milan Vidmar je analizo izdelal v obliki ankete. Namen analize je bil pripraviti sklop vprašanj in ugotoviti vedenje o kakovosti električne napetosti pri upravičenih odjemalcih, tarifnih odjemalcih, distributerjih in proizvajalcih električne energije. Električna energija je blago in zanj so bili določeni kriteriji za kakovost s standardom SIST EN 50160: Značilnosti napetosti v javnih razdelilnih omrežjih, ki je izšel v letu 2001 (druga izdaja). Pred tem se je kakovost električne napetosti ocenjevala samo z zanesljivostjo oskrbe. Vprašanja o kakovosti električne napetosti so bila postavljena iz standarda in so se nanašala na: omrežno frekvenco, velikost in odklon napajalne napetosti, hitre napetostne spremembe, upade napetosti, prekinitve napajanja, prehodne pojave, neravnotežje napetosti in harmonske napetosti. Iz odgovorov smo lahko razbrali, da že imamo odjemalce, ki so občutljivi na upade napetosti in harmonske napetosti. S kakovostjo napetosti so seznanjeni samo občutljivi odjemalci, ki so se opremili z merilnimi instrumenti in kakovost spremljajo ter vrednotijo stroške zaradi izpada proizvodnje. Vprašanja so bila izbrana tako, da jih lahko po nekaj letih ponovijo.

4.7.1.3 Projekti iz programa Phare

Agencija je uporabnica predpristopne pomoči iz programa Phare v okviru dveh projektov, ki sta se začela izvajati v letu 2002, in projekta tehnične pomoči, ki se bo začel izvajati v letu 2003.

Izvajanje projekta Phare 2000 Liberalizacija in reguliranje energetskega trga se je začelo julija 2002

in bo trajalo eno leto. Projekt obsega sedem nalog, ki se vsebinsko nekoliko prepletajo in naj bi pomagale agenciji na večini področij njenega dela. V letu 2002 je bilo v skladu z načrtom izpeljanih nekaj manj kot polovica projektnih dejavnosti; pri izvajanju so bile upoštevane prednostne naloge in delovne potrebe v agenciji. Opravljeni so bili projektni obiski štirih skupin španskih strokovnjakov in obisk projektne vodje. Potem ko je agencija predstavila potek projekta, so določili nadaljnje korake za uspešno izvajanje preostalih projektnih nalog. Agencija je z delom projektne skupine pridobila pomembne informacije z razvitih energetskega trga, od izkušenih španskih strokovnjakov pa je dobila več nasvetov in konkretnih predlogov, ki jih že uporablja pri svojem delu.

Projekt Phare 2002 Liberalizacija trga z zemeljskim plinom – dostop do prenosnega plinskega omrežja se je začel izvajati novembra 2002 z obiskom projektne vodje in pravnega strokovnjaka za zemeljski plin. Projekt bo trajal šest mesecev; predvidenih je šest projektnih obiskov tujih strokovnjakov. Namen projekta je izdelati predlog oblikovanja tarifnega sistema za uporabo omrežij za zemeljski plin, predlog za ureditev obratovalnih navodil in predlog za kriterije upravičenosti zavrnitev dostopa do omrežja. Projektne dejavnosti potekajo v skladu z načrtom.

Projekt Phare 2002 Regulativni okvir za delovanje liberaliziranega slovenskega energetskega trga, tehnična pomoč, se bo ukvarjal s strateškimi vsebinami. Izvajati se bo začel v drugi polovici leta 2003, ko bosta končana oba predhodno omenjena projekta, saj je njuno nadaljevanje.

4.7.1.4 Strokovno izobraževanje zaposlenih

Delo na področju regulative je strokovno zahtevno, saj mora biti usklajeno z ugotovitvami mednarodne stroke in EU. Obenem gre za delo v javni agenciji, ki ima zakonsko pooblastilo izdajati splošne pravne akte in tudi odločati v upravnem postopku, poleg tega pa skrbeti za komuniciranje z javnostmi. Zato je zelo pomembno nenehno izobraževanje in usposabljanje vseh sodelavcev, da bi lahko uspešno opravili vse naloge.

Glede na to je agencija zaposlene ciljno izobraževala in dodatno usposabljala s pomočjo specializiranih seminarjev, delavnic in tečajev doma in v tujini. Širila jim je specializirana znanja o regulativi, trgu z zemeljskim plinom in trgu z električno energijo, ekonomiji in finančah, menedžmentu, elektrotehniko in pravu. Zaposleni so pridobivali tudi nova znanja s področja odnosov z javnostmi in izpopolnjevali znanje tujih jezikov.

4.7.2 Skupne zadeve

4.7.2.1 Kadri

V letu 2002 je bilo povprečno zaposlenih 18 delavcev, ob koncu leta 2002 pa 21. Število zaposlenih je bilo v okviru načrtovanega.

Izobrazba	Doktorat	Magisterij	Univerzitetna	Visoka	Višja	Srednja	Skupaj
Tehnika	1	1	5	1		1	9
Ekonomija			5		1		6
Pravo			4				4
Drugo			1		1		2
	1	1	15	1	2	1	21

4.7.2.2 Informacijski sistem

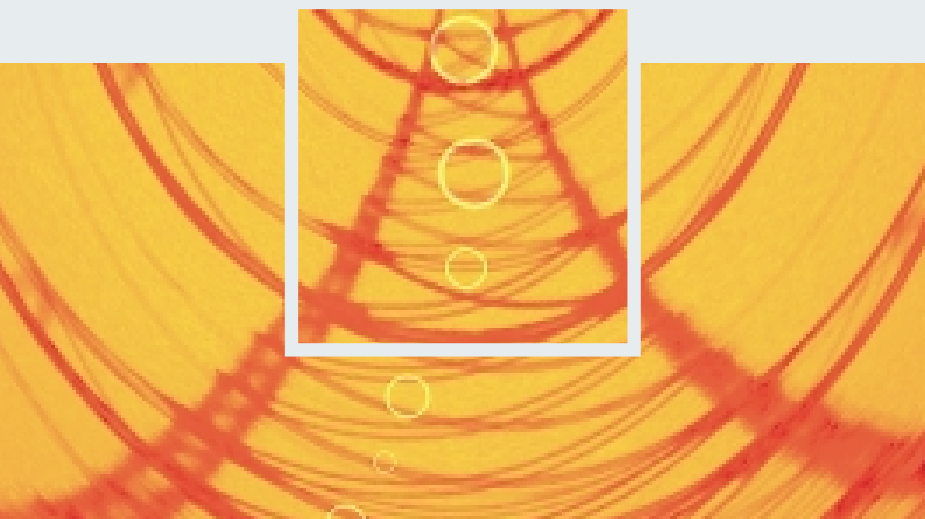
Delovni procesi v agenciji so računalniško podprti. Lokalno računalniško omrežje sestavljajo aplikacijski in spletni strežnik, delovne postaje in sistemski tiskalniki. Delovanje lokalnega informacijskega sistema poteka prek omrežnega strežnika z arhiviranjem podatkov in spletnega strežnika, postavljen je požarni zid z demilitarizirano cono, vzpostavljena je tudi protivirusna zaščita. Omrežje je povezano z ožičenjem Fast-Ethernet in pripadajočo komunikacijsko opremo.

Dopolnjena je bila programska oprema, ki podpira postopek izdajanja licenc (baza podatkov o licencah, register licenc, vhodni obrazci, program za izpis listine, izpis za knjigo licenc). Podatki o imetnikih licenc so dostopni na spletnih straneh. Tako slovenska kakor angleška različica spletnih strani sta bili sproti vsebinsko dopolnjevani.

Končan je bil projekt Celovit informacijski sistem Agencije za energijo RS. Izdelana je bila nadgradnja aplikacijske programske opreme na omrežnem strežniku. Izdelana je varnostna politika agencije za področje uporabe informacijskih tehnologij, ki zajema varovanje informacijskega sistema in podatkov v skladu s predpisi in standardi.

4.7.2.3 Interna knjižnica

Knjižnica agencije deluje kot polnopravni član COBISS z možnostjo medknjižnične izposoje iz vseh 266 knjižnic v Sloveniji in iz tujih sve-

tovnih baz. Izposoja knjig je avtomatska, med zaposlenimi pa kroži tudi 25 serijskih publikacij. Zaposleni dobivajo po elektronski pošti vsebine iz Uradnih listov in Poročevalca.

V letu 2002 je knjižnica dobila 60 novih knjig, povečalo pa se je tudi število revij. Opreмили smo jo z novimi regali za pregledno ureditev knjižničnega gradiva, razdeljenega na monografije, študije, serijske publikacije in arhiv z agencijskimi izdelki.

4.7.3 Odnosi z javnostmi

Agencija je sproti obveščala javnost o procesu uvajanja energetskega trga in o svojem delovanju, kar je tudi ena od njenih nalog, ki jih določa zakon. Izdelan je bil komunikacijski načrt nalog s tega področja.

4.7.3.1 Splošna javnost

Pri obveščanju splošne javnosti je agencija aktivno sodelovala z mediji. Pripravili smo več novinarskih konferenc, pogovorov z novinarji in tudi sporočil za medije ali odgovorov na vprašanja. V ta namen smo:

- pripravili in natisnili predstavitveno gradivo (osebno izkaznico agencije) v slovenskem in angleškem jeziku;
- organizirali dve novinarski konferenci, posredovali tri sporočila za javnost;
- pripravili 20 pisnih odgovorov na novinarska vprašanja;
- z uredniki oziroma novinarji smo sodelovali pri predstavitvi regulative in delovanja agencije v dveh prilogah revij, namenjenih odpiranju energetskega trga (Gospodarski vestnik, Profit).

4.7.3.2 Strokovna javnost

Na področju strokovne javnosti so bile izpeljane naslednje dejavnosti:

- Sodelavci agencije so na nekaterih konferencah sodelovali s strokovnimi referati, o odpiranju trga z električno energijo in nalogah regulatorja je bilo objavljenih tudi nekaj člankov v strokovnih revijah, prav tako smo sodelovali v vseh številkah glasila elektrogospodarstva Naš stik.
- Na spletnih straneh so poleg predstavitve agencije po področjih izvajanja nalog tudi seznam imetnikov licenc za opravljanje energetskih dejavnosti, sprejeti podzakonski akti agencije in njihove obrazložitve, druge za javnost zanimive objave s področja dela agencije, podzakonski akti s področja energetike in kontaktna rubrika. V rubriki vprašanj in odgovorov je bilo na agencijo naslovljenih več vprašanj, predvsem o odnosih med udeleženci trga z električno energijo.
- Pripravljenih je bilo veliko pojasnil, mnenj in odgovorov na strokovna vprašanja.
- Opravljenih je bilo več predstavitev procesa odpiranja trga v Sloveniji in vloge agencije v različnih strokovnih združenjih, institucijah, na srečanjih in posvetovanjih oziroma konferencah z energetskega področja v Sloveniji in tujini.
- Agencija je organizirala dva odmevna seminarja z udeležbo predavateljev iz tujine. Seminar Smernice za oblikovanje cen za uporabo elektroenergetskih omrežij je bil junija, seminar Odpiranje trga z zemeljskim plinom pa novembra 2002.

4.7.4 Poročila in načrti

4.7.4.1 Poročilo o delu in finančno poročilo

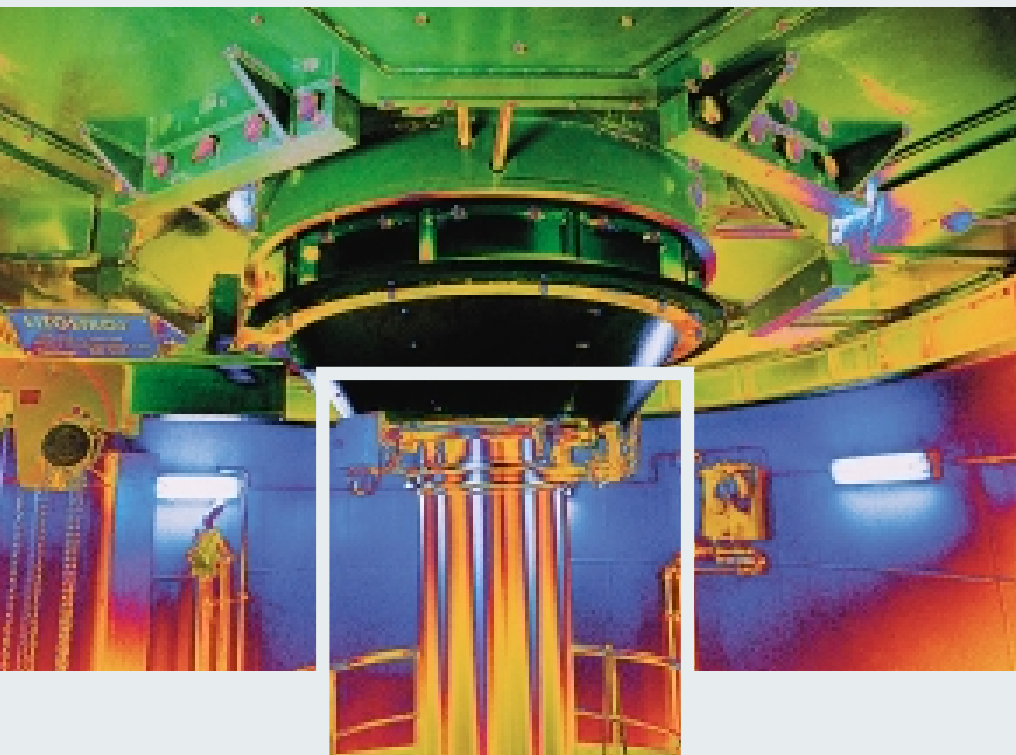
V skladu z zakonodajo je bilo Poročilo o delu Agencije za energijo RS s finančnim poročilom za leto 2001 izdano 28. februarja 2002 in v rednem roku poslano Vladi RS v potrditev. Vlada ga je sprejela na 91. redni seji.

4.7.4.2 Poročilo o delu Agencije za energijo RS in stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2001

Poročilo je zajemalo vsa področja procesa uvajanja trga z električno energijo in zemeljskim plinom. Izdelano je bilo avgusta in poslano Vladi RS, ki ga je sprejela na 91. redni seji 16. septembra 2002. Poročilo je bilo nato izdano v obliki tiskane brošure v slovenskem in angleškem jeziku.

4.7.4.3 Načrt dela in finančni načrt

Izdelan je bil Načrt dela in finančni načrt Agencije za energijo RS za leti 2003 in 2004. Gradivo je bilo v predpisanem roku poslano 12. septembra vladi v sprejem. Vlada RS ga je potrdila na svoji 101. redni seji 12. decembra 2002.

4.8 Povzetek

V letu 2002 je agencija izoblikovala nekatere pogoje za nadaljnje odpiranje trga z električno energijo in za začetek odpiranja trga z zemeljskim plinom. Njeno delovanje je segalo na področja vseh energetske dejavnosti.

Končna cena za dobavljeno električno energijo je sestavljena iz cene električne energije in cene za uporabo omrežij. Agencija je pristojna za določanje cen za uporabo elektroenergetskih omrežij, v katerih se zaračunavajo storitve, za katere ni mogoče vpeljati popolne konkurence (naravni monopol). Določanje cen v letu 2002 naj bi spodbujalo ekonomsko učinkovitost reguliranih podjetij. Metodologija je bila razvita v posvetovalnem postopku s sodelovanjem reguliranih podjetij in strokovne javnosti. Na tej podlagi je bil izdelan regulativni okvir za prihodnja tri leta.

Trg z zemeljskim plinom se je odprl 1. januarja 2003. Agencija se je pripravljala na izvajanje svojih nalog in pristojnosti na tem področju; predvsem je analizirala stanje na trgu, mednarodni razvoj plinskega trga in se pripravljala na reševanje sporov.

Agencija v upravnem postopku rešuje spore med subjekti na trgu in gospodarskimi javnimi službami v zvezi z dostopom do omrežij in obračunano ceno za njihovo uporabo. Sporov v elektroenergetskem sektorju je bilo malo, prvič pa je agencija uporabila postopek mediacije kot način alternativnega reševanja spora.

Agencija je v letu 2002 izdala 163 novih licenc za opravljanje energetske dejavnosti. Skupaj je bilo ob koncu leta izdanih 777 licenc.

Mehanizmi delovanja trga so se v letu 2002 še razvijali in dopolnjevali. Agencija je s svojimi prispevki in predlogi prispevala k urejanju razmer na trgu. Sodelovala je v postopkih sprejemanja nekaterih podzakonskih aktov, pripravila je tudi veliko strokovnih mnenj in odgovorov na vprašanja udeležencev energetskega trga. Sodelovala je z mnogimi ustanovami doma in v tujini.

Izvedeni so bili projekti za strokovno podporo pri izvajanju nalog agencije, potekali pa so tudi projekti v okviru programa Phare.

Agencija je v letu 2002 uresničila svoje načrte in prispevala k uspešnemu procesu odpiranja energetskega trga v Sloveniji. V nekaterih strokovnih zadevah je bilo poleg načrtovanih opravljenih tudi veliko dodatnih dejavnosti, ki jih je zahteval hiter in dinamičen proces odpiranja trga.

5. ENERGETSKA ZAKONODAJA

Energetski zakon je bil sprejet leta 1999 in je začel veljati 15. oktobra 1999. Na njegovi podlagi je bilo do konca leta 2002 sprejetih 35 podzakonskih aktov:

1. Uredba o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije, Uradni list RS, št. 117/2002 (velja od 29. 12. 2002, uporablja se od 1. 3. 2003)
2. Pravilnik o načinu in pogojih dodeljevanja ter kriterijih za dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti, Uradni list RS, št. 103/2002
3. Tarifni sistem za dobavo zemeljskega plina tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju, Uradni list RS, št. 96/2002
4. Uredba o določitvi najvišjih tarifnih postavk za prodajo električne energije za tarifne odjemalce, Uradni list RS, št. 67/2002
5. Navodilo o sistemskem obratovanju prenosnega elektroenergetskega omrežja, Uradni list RS, št. 46/2002
6. Pravilnik o tehničnih pogojih za graditev, obratovanje in vzdrževanje plinovodov z največjim delovnim tlakom do vključno 16 barov, Uradni list RS, št. 26/2002, 54/2002
7. Uredba o pravilih za določitev cen in za odkup električne energije od kvalificiranih proizvajalcev električne energije, Uradni list RS, št. 25/2002
8. Navodilo o sistemskem obratovanju distribucijskega omrežja za električno energijo, Uradni list RS, št. 15/2002
9. Odredba o zahtevah za energijsko učinkovitost električnih gospodinjskih hladilnikov in zamrzovalnikov ter njihovih kombinacij, Uradni list RS, št. 107/2001, 16/2002
10. Odredba o zahtevanih izkoristkih za nove toplovodne ogrevalne kotle na tekoče ali plinasto gorivo, Uradni list RS, št. 107/2001, 20/2002
11. Odredba za energijsko označevanje žarnic in sijalk za uporabo v gospodinjstvu, Uradni list RS, št. 104/2001
12. Odredba za energijsko označevanje gospodinjskih pomivalnih strojev, Uradni list RS, št. 104/2001
13. Odredba za energijsko označevanje gospodinjskih pralno-sušilnih strojev, Uradni list RS, št. 104/2001
14. Odredba za energijsko označevanje gospodinjskih električnih sušilnih strojev, Uradni list RS, št. 104/2001, 4/2002
15. Odredba za energijsko označevanje gospodinjskih pralnih strojev, Uradni list RS, št. 104/2001
16. Odredba za energijsko označevanje električnih hladilnikov, zamrzovalnikov in njihovih kombinacij, Uradni list RS, št. 104/2001
17. Pravilnik o energijskih nalepkah za določene vrste gospodinjskih aparatov, Uradni list RS, št. 104/2001
18. Uredba o določitvi najvišjih tarifnih postavk za prodajo električne energije za tarifne odjemalce, Uradni list RS, št. 85/2001 (veljavnost do 31. 7. 2002)
19. Pravilnik o dodeljevanju sredstev za spodbujanje izrabe obnovljivih virov energije, učinkovite rabe energije in kogeneracije, Uradni list RS, št. 74/2001
20. Pravilnik o tehničnih pogojih za graditev, obratovanje in vzdrževanje plinovodov z delovnim tlakom nad 16 barov, Uradni list RS št. 60/2001, 54/2002
21. Pravila za delovanje trga z električno energijo, Uradni list RS, št. 30/2001
22. Pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, Uradni list RS, št. 30/2001, 103/2001, 48/2002, 109/2002
23. Uredba o pogojih za pridobitev statusa kvalificiranega proizvajalca električne energije, Uradni list RS, št. 29/2001, 99/2001
24. Uredba o pogojih in postopku za izdajo ter odvzem licence za opravljanje energetske dejavnosti, Uradni list RS, št. 21/2001, 31/2001
25. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe prenos zemeljskega plina in gospodarske javne službe upravljanje prenosnega omrežja, Uradni list RS, št. 8/2001, 11/2001

26. Odredba o plinskih napravah, Uradni list RS, št. 105/2000, 28/2002
27. Statut Agencije za energijo, Uradni list RS, št. 102/2000
28. Pravilnik o kriterijih za dodeljevanje sredstev za intervencije v obnovljive vire energije in učinkovito rabo energije, Uradni list RS, št. 83/2000 (veljavnost do 21. 9. 2001)
29. Sklep o ustanovitvi Agencije za energijo, Uradni list RS, št. 5/2000
30. Sklep o določitvi upravljalcev distribucijskih omrežij električne energije v Republiki Sloveniji, Uradni list RS, št. 54/2000
31. Sklep o določitvi upravljalca prenosnega omrežja električne energije v Republiki Sloveniji, Uradni list RS, št. 54/2000
32. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe organiziranje trga z električno energijo, Uradni list RS, št. 54/2000
33. Uredba o načinu izvajanja gospodarskih javnih služb s področja distribucije električne energije, Uradni list RS, št. 54/2000, 31/2001, 99/2001
34. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe prenos električne energije in gospodarske javne službe upravljanje prenosnega omrežja, Uradni list RS, št. 54/2000, 79/2000, 124/2000, 29/2001, 99/2001
35. Uredba o prenehanju veljavnosti uredb o preoblikovanju javnih podjetij za proizvodnjo električne energije, Uradni list RS, št. 49/2000 (veljavnost do 20. 6. 2000)

Ker vsi potrebni predpisi še niso bili izdani, je EZ rešil položaj tako, da je do uveljavitve novih predpisov podaljšal veljavnost številnih predpisov, izdanih na podlagi prejšnjega zakona (Zakon o energetskem gospodarstvu, Uradni list SRS, št. 33/1981 in 29/1986):

1. Tarifni sistem za prodajo električne energije iz elektroenergetskega sistema Slovenije, Uradni list RS, št. 84/1998
2. Splošni pogoji za dobavo in odjem električne energije, Uradni list SRS, št. 27/1985, 6/1988, 23/1988, 15/1989 in Uradni list RS, št. 26/1990
3. Pogoji za izdajanje elektroenergetskih soglasij za priključitev na elektroenergetski sistem, Uradni list SRS, št. 29/1986, 15/1986
4. Merila in kriteriji za povračila za priključitev na transportno plinovodno omrežje SR Slovenije in za povečan odjem zemeljskega plina s tega omrežja, Uradni list SRS, št. 1/1987
5. Merila in kriteriji za prednostno oskrbo z mazutom v SR Sloveniji, Uradni list SRS, št. 45/1987
6. Pravilnik o racionalni rabi energije pri gretju in prezračevanju objektov ter pripravi tople vode, Uradni list SRS, št. 31/1984, 35/84
7. Kriteriji o združevanju sredstev uporabnikov električne energije na 110 kV za povečanje priključne moči, Uradni list SRS, št. 15/1987, 45/1987, 3/1988
8. Merila in kriteriji o povračilih za nove priključitve in za povečanje obstoječih priključnih moči uporabnikov na nizki napetosti 0,4 kV in napetosti 1–35 kV, Uradni list SRS, št. 2/1982, 1/1983, 1/1984, 27/1985, 1/1986, 50/1986, 45/1987, 3/1988
9. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe oskrbe z zemeljskim plinom iz transportnega omrežja, Uradni list RS, št. 77/1996 (veljavnost členov 12–20)
10. Uredba o omejevanju obtežb in porabe električne energije v elektroenergetskem sistemu, Uradni list RS, št. 42/1995, 64/1995
11. Pravilnik o strokovni izobrazbi, delovnih izkušnjah ter obveznem usposabljanju in načinu preizkusa znanja delavcev, ki opravljajo dela in naloge upravljanja energetskih naprav, Uradni list SRS, št. 30/1983, 31/1984, 1/1987

Vlada RS je od naštetih aktov z novo Uredbo o načinu izvajanja gospodarske javne službe prenosa zemeljskega plina in gospodarske javne službe upravljanje prenosnega omrežja (Uradni list RS, št. 08/2001, 11/2001) skoraj v celoti nadomestila Uredbo o načinu izvajanja gospodarske javne službe oskrbe z zemeljskim plinom iz transportnega omrežja (v veljavi so ostali le člani 12–20).

Prav tako je Vlada RS sprejela novo Uredbo o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije (Uradni list RS, št. 117/2002), s katero so nehali veljati akti, navedeni pod točkami 2, 3, 7 in 8. Navedena uredba tako upošteva tržne razmere na področju dobave električne energije, nove subjekte na trgu z električno energijo in spremenjene medsebojne odnose med njimi.

Seznam slik

Slika 1:	Razmerja med udeleženci na trgu z električno energijo	14
Slika 2:	Razmerja med udeleženci pri dobavi zemeljskega plina	15
Slika 3:	Elektroenergetski sistem Republike Slovenije	17
Slika 4:	Proizvodnja kvalificiranih proizvajalcev v letu 2002 – po mesecih	19
Slika 5:	Način izvajanja financiranja prednostnega dispečiranja kvalificiranih proizvajalcev	20
Slika 6:	Elektroenergetsko prenosno omrežje	21
Slika 7:	Območja upravljavcev distribucijskih omrežij s številom upravičenih in tarifnih odjemalcev ob koncu leta 2002	22
Slika 8:	Elektroenergetska bilanca proizvodnje in porabe v letu 2002 – v GWh	23
Slika 9:	Prezem električne energije na prenosnem omrežju po mesecih	23
Slika 10:	Primerjava proizvodnje električne energije v letih 2002 in 2001 – v GWh	24
Slika 11:	Dinamika mesečne porabe električne energije v letu 2002	25
Slika 12:	Primerjava porabe električne energije v letih 2002 in 2001	25
Slika 13:	Maksimalne vrednosti konične moči odjema v letu 2002	26
Slika 14:	Deleži omrežnine in drugi dodatki v ceni za uporabo omrežij	31
Slika 15:	Slovenski indeks trgovanja na organiziranem trgu električne energije	37
Slika 16:	Skupne mesečne količine trgovanja na dnevnem trgu in povprečne mesečne cene vseh sklenjenih poslov na dnevnem trgu v letu 2002	37
Slika 17:	Skupne mesečne količine trgovanja in povprečne mesečne cene vseh sklenjenih poslov na trgu prednostnega dispečiranja v letu 2002	38
Slika 18:	Deleži trgovanja s standardiziranimi produkti na dnevnem trgu	38
Slika 19:	Mesečni deleži dnevnega trga v primerjavi s celotno mesečno porabo električne energije v Sloveniji v letu 2002	39
Slika 20:	Čezmejno trgovanje z električno energijo v letih 2001 in 2002	40
Slika 21:	Struktura cene električne energije	41
Slika 22:	Gibanje cene za gospodinjstvega odjemalca z letno porabo 3500 kWh	42
Slika 23:	Gibanje cene za odstopanje napovedane porabe električne energije od voznega reda	43
Slika 24:	Stopnje odprtosti trgov z električno energijo v Evropi konec leta 2002	44
Slika 25:	Cene električne energije v državah EU za industrijske odjemalce s porabo 24.000 MWh na leto	46
Slika 26:	Cene električne energije v državah EU za industrijske odjemalce s porabo 50 MWh na leto	46
Slika 27:	Cene električne energije v državah EU za gospodinjstve odjemalce s porabo 3,5 MWh na leto	47
Slika 28:	Pričakovani stopnji odprtosti trga z zemeljskim plinom	52
Slika 29:	Način dobave zemeljskega plina v letu 2002	53
Slika 30:	Prenosno plinovodno omrežje Slovenije	54
Slika 31:	Struktura uvoza zemeljskega plina v Sloveniji za leto 2002	55
Slika 32:	Struktura prodaje zemeljskega plina v letu 2002	55
Slika 33:	Gibanje povprečne prodajne cene zemeljskega plina iz transportnega omrežja v letu 2002	56
Slika 34:	Stopnja odprtosti trgov z zemeljskim plinom v državah EU v letu 2002	58
Slika 35:	Pogoji za pridobitev statusa upravičenega odjemalca v državah EU – najmanjši odjem v mio m ³	59
Slika 36:	Pregled pristojnosti pri oblikovanju cen električne energije in cen za uporabo omrežij za upravičene odjemalce	65
Slika 37:	Pregled pristojnosti pri oblikovanju cen električne energije za tarifne odjemalce	66
Slika 38:	Skupno število izdanih licenc po vrstah energetske dejavnosti do 31. decembra 2002 in število izdanih licenc v letu 2002	79

Poročilo o delu Agencije za energijo RS in stanju na področju energetike v letu 2002,
oktober 2003

Lektoriranje **Nevenka Škrj**

Fotografije: **Dušan Jež**, Getty Images, DigitalVision

Grafično oblikovanje **Alda studio**

Digitalni tisk **Alda studio**

Agencija za energijo RS

Agencija za energijo Republike Slovenije
Svetozarevska ulica 6, 2000 Maribor, p. p. 1579
Telefon: 02/ 229 42 61, Telefaks: 02/ 229 42 70
www.agen-rs.si, e-mail: info@agen-rs.si